

Torsdagen den 25 februari

Kl. 12.00–20.21

§ 1 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *David Lång* (SD) av sagt sig uppdraget som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas riksdagsgrupp anmält *Heidi Karlsson* som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Heidi Karlsson (SD)

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2015/16:FPM47 Utbyte av kriminalregisterinformation om tredjelandsmedborgare *KOM(2016) 7* till justitieutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse

2015/16:109 till socialförsäkringsutskottet

Redogörelser

2015/16:RAN1 och RAR1 till konstitutionsutskottet

2015/16:RR2 till finansutskottet

2015/16:RS1 till konstitutionsutskottet

§ 5 Energipolitik

Näringsutskottets betänkande 2015/16:NU10
Energipolitik
föredrogs.

Anf. 1 ULF BERG (M):

Fru talman! Det är alltid en ära att få tala om sitt första betänkande i näringsutskottet. Nu har vi laddat med två timmars utskottssammanträde inför det här, så vi känner oss pigga och glada inför debatten!

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet utom i fråga om punkterna 1 och 3, där jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 8. Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men vi yrkar inte bifall till alla.

Detta är ett motionsärende, kan jag berätta för dem som lyssnar på debatten. Det handlar mycket om förnybar energi och energieffektivisering, kärnkraft, effektskatter och lite annat.

Elen är intressant. Den är inte så hiskeligt gammal. I slutet av 1800-talet började det hända en hel del saker, till exempel Edisons glödlampa. Men vad inte så många vet – inte jag heller förrän jag började läsa på – är att Jonas Wenström, med reservation för uttalet av efternamnet, var nära att komma först med glödlampan. Vad han däremot kom först med var trefasen. Det var nämligen problem med att överföra el med likström, då man fick stor effektförlust. Denne Jonas grundade sedan ett företag som sedermera blev Asea, numera ABB. Vi har alltså rejäla rötter i det här.

Det som är lite extra intressant för en dalkarl är att den första ledning av trefas som byggdes gick från Hällsjön till Grängesberg i Dalarna. Det känns lite extra att Dalarna än en gång har varit med och på ett eller annat sätt lett utvecklingen. 14 kilometer var det. Vi har Wenströmska gymnasiet, det finns en gubbe som man kallar för trefasgubben i Örebro och det finns en väg i Finspång. Det finns alltså ett antal kvarvarande minnen efter denna ingenjör, som gick bort alldeles på tok för tidigt. Jag tror att han bara var 38 år.

Vi ska nu tala lite om dagens problem, också. Vi vet alla att elen har varit betydelsefull för vår utveckling och för vårt välstånd. Det är många goda ingenjörer som på olika sätt har sett till att vi har haft denna utveckling. Vi har en basindustri som har varit beroende av just elkraften. Tidigare var vattenkraften det man tog kraften ifrån, men i och med att man kunde flytta kraften i elledningar kunde man också börja se till att industrier och liknande kom till på andra håll och kanter.

I dag har vi låga energipriser. Om vi börjar backa tillbaka tror jag inte att det har funnits någon som kunde tro att det skulle se ut så i dag. Det beror naturligtvis dels på en lågkonjunktur, dels på att vi har tillfört energi. Jag återkommer till det, fru talman.

Man kan fundera lite över uttryck i Stockholm som afterwork, caffe-latte och liknande. Vi som bor ute på landet talar fortfarande om skogen, malmen, järnet och stålet. Vi känner till dess betydelse. Jag tror att det är viktigt att vi slår fast att basindustrin i Sverige är betydelsefull för vår välfärd. Det finns alla skäl i världen att på olika sätt se till att vi kan bevara den genom kunskap och genom att vi har duktiga ingenjörer. Men vi måste också se till att vi har elenergi som gör att vi kan vara konkurrenskraftiga. Jag tror att ordet konkurrenskraft är viktigt.

Här finns en hel del frågetecken. Det finns en energikommission som sitter och jobbar med frågorna. Jag är inte en del av den, så jag kan kanske ta ut lite vidare svängar. Sedan får jag se om Lars Hjälmered tittar lite styggt på mig och tycker att det går för långt; då får han rätta till det.

Det finns ett stort problem som vi moderater ser, och där har vi gjort ett utspel. Det gäller effektskatten, som vi vill sänka. Vi ska vara ärliga och säga att när det var goda tider och höga elpriser höjde vi den. Då fanns det goda vinster. Vi ser att denna marginal inte finns nu. Om man tittar på kostnaden för el, tar ett spotpris på 28,8 öre och jämför det med vindkraften får man ett elcertifikat, om man nu har vindkraftsel, på 17 öre. Detta är siffror från 2014. Den enda skatt man har då är en fastighetsskatt på 0,4 öre per kilowatt. Detta ger ett netto till den som har vindkraften på 45,4 öre per kilowatt. Om man däremot har kärnkraft och samma spotpris finns det ingen uppsida, utan där finns bara fastighetsskatt på 0,3 öre, kärnavfallsavgift på 4 öre och effektskatt på 7,5 öre. Det ger ett netto på endast 17 öre till innehavaren.

Även från statliga Vattenfall har man varit oerhört tydlig med att detta måste ses över. Frågan brådskar. Detta är något som har föranlett att vi moderater har gjort ett utspel och sagt att det måste till en sänkt effektskatt. Annars finns det en stor risk att våra kärnkraftverk, som är ålagda att öka sin säkerhet, inte kommer att genomföra dessa investeringsbeslut.

Om vi teoretiskt skulle lägga ned kärnkraften har jag siffror på att det kommer att kosta åtminstone ett par hundra miljarder att ersätta den. Det kommer naturligtvis konsumenterna att få lov att betala. Det är viktigt att regeringen kommer till en slutsats. Vi kanske får höra senare vad lösningen blir.

Också vattenkraften har problem i dag med en fastighetsskatt som slår med 9 öre per kilowatt. Även här finns annan lagstiftning som man börjar fundera lite över när det gäller hur vattenkraften ska se ut.

Fru talman! Elcertifikaten trädde i kraft den 1 maj 2003. Det var inte på grund av att det var den 1 maj som vi moderater var emot dem; vi har senare ställt upp på elcertifikaten. Men man kan se att elcertifikaten i dag driver fram ytterligare elkraft som inte efterfrågas av marknaden. Det är det som leder till ett lågt energipris. Elkonsumenten har enligt Svenskt Näringsliv fiffigt betalat 37 miljarder utan att vi ens ser det på elräkningen i dag. Det är en kostnad som vi elkonsumenter får betala.

I betänkandet ingår bland annat att regeringen ska se till att underlätta när det gäller elräkningen. Jag är lite tveksam till återinförandet på elräkningen av hur stor del som gäller elcertifikat, men jag tycker att det skulle vara en ganska bra varudeklaration. Motiveringen till att den togs bort en gång i tiden var just att man skulle underlätta läsandet av elräkningarna. Vi kommer ihåg att det var en rejäl debatt om detta.

Fru talman! Jag ska avslutningsvis nämna någonting om effektreserven. Lagstiftningen gäller till 2020, och Svenska kraftnät har ett uppdrag, jag tror att det är på 2 000 megawatt, att se till att det finns reservkraft. Det här kan lösas på två sätt: att någon tillhandahåller reservkraft när det blir otroligt kallt eller att elintensiv industri släcker ned sin verksamhet just då.

Tanken när man satte 2020 som slutdatum var att elmarknaden skulle lösa det här själv. Personligen tror jag att det blir svårt. Jag har förstått att regeringen har tänkt fortsätta med lagen om effektreserven, och jag tror att

man ska försöka hitta former för den här elreserven som är billigast tänkbara för konsumenten.

En del brukar ironisera och säga: Nu har vi brist på ström, så då får Kvarnsveden hemma i Dalarna slå igen. Men industrin får en kompensation, och det kan vara otroligt billigt ur elkonsumenternas perspektiv på sikt att man gör så i stället för att bygga upp en effekt som vi bara behöver några timmar vartannat eller vart fjärde år.

Vi får se. Vi kanske får en redovisning från regeringspartierna om vad man har tänkt med den här effektreserven, om det blir en förlängning och den alltså inte upphör.

(Applåder)

Anf. 2 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag energibetänkandet med motioner från den allmänna motionstiden. Sverigedemokraternas grundläggande inställning till energipolitiken är att den ska främja ett energisystem som ska ge en långsiktigt konkurrenskraftig och tillförlitlig energiförsörjning för industrin, välfärden och medborgarna. Det ska inte vara tvärtom. Fokus tycker vi ska vara att göra det möjligt för Sverige att upprätthålla en så hög internationell konkurrenskraft och levnadsstandard som möjligt.

När regeringen tillträdde aviserade och sjösatte man en parlamentarisk kommitté, Energikommissionen, för att analysera energipolitiken och sondera möjligheterna att nå en så bred energiöverenskommelse som möjligt med särskilt fokus på kraftförsörjningen tiden efter 2025. Det är givetvis vällovligt, men under tiden som regeringen avsatt för att analysera energipolitiken hinner mycket hända. Det har redan kommit nedlägningsbesked för fyra av landets tio kärnkraftsreaktorer.

Häromveckan kom även beskedet att Oskarshamn 1 kommer att stänga redan till nästa år, vilket var i det lägre spannet för det som man sedan tidigare hade aviserat och två år tidigare än 2019, som var den borte gränsen i spannet.

Det här är någonting som är hårt drivet av ett konstlat lågt elpris kombinerat med straffskatt på kärnkraft i form av en effektskatt. Skattesanktionen mot vattenkraften i form av förhöjd fastighetsskatt äventyrar även på samma sätt kraftstationer som står inför större renoveringsbehov. När man ställs inför att man behöver investera kommer det inte att finnas den ekonomiska avsättning som behövs i investeringarna.

Som Sverigedemokraterna tidigare påtalat har regeringen genomfört ett flertal åtgärder som i allra högsta grad påverkar förutsättningarna efter 2025 och under den tid som kommissionen har arbetat och arbetar. Straffskatten på kärnkraft har höjts och ambitionsnivån i elcertifikatssystemet har höjts, vilket i dag alltmer blir ett rent bidragssystem för väderberoende kraftslag. Man riktar även skattemedel som går till subventioner för solkraftsinvesteringar. Det är åtgärder som bidrar och har bidragit till att förvärra den här problematiken även bortom 2025 med ett konstlat lågt elpris.

Frågan är hur mycket förutsättningarna för analysen kommer att ändras under tidsperioden fram till 2025 till följd av regeringens agerande och ovilja till agerande under tiden.

Fru talman! Grundproblemet med subventioner och olika former av stödsystem är att de snedvrider konkurrensen. Det har i dag drivits fram ett överutbud på kraftmarknaden som lett till konstlat låga elpriser, vilket

inte återspeglar den verkliga kostnaden som kraftproducenter har. Det slår undan benen helt på exempelvis baskraften. Det är inte hållbart över tid, då ett vidmakthållande av situationen kräver alltmer subventioner för att upprätthålla kraft i systemet.

De subventionssystem som har tagits fram politiskt har även företrädesvis stimulerat investeringar i väderberoende kraftslag som inte nödvändigtvis levererar när behovet av kraft är som störst, och man har oftast en betydligt lägre kapacitetsfaktor än vad som är genomsnittet i kraftsystemet.

Ser man även till de kraftslag som på politisk väg görs olönsamma genom straffbeskattnings och som i praktiken ersätts av väderberoende kraftslag minskar marginalen i kraftbalansen. Vi kan nu se att leveranssäkerheten på allvar riskerar att äventyras, då vi börjar gå mot att nå minussiffror i kraftbalansen. Så har det inte varit på lång tid.

Sverigedemokraterna beklagar det här, för det har varit en av styrkorna för svenskt vidkommande att vi haft en hög leveranssäkerhet, och det har varit en tillgång för vår industri under lång tid. Ska vi gå mot en mer fungerande elmarknad är det vår uppfattning att man måste börja sanera marknaden från olika former av konkurrenssnedvridande stöd som tenderar att vara styrande. Tiden för långtgående subsidier är över.

Fru talman! Förutsättningarna för den småskaliga vattenkraften kommer även att diskuteras senare under våren, dock inte av näringsutskottet, utan i ett särskilt betänkande från civilutskottet. Vi tycker att frågan är högst angelägen under förutsättningarna som råder för de småskaliga kraftstationer som är utsatta för omfattade ny- och omprövningar av sina tillstånd.

De flesta av de här kraftstationerna ligger på platser där vattenkraften har använts i århundraden för att driva kvarnar, sågar, hammare och liknande. Många av de mindre samhällena i den södra hälften av Sverige har vuxit fram kring vattenkraften.

Det finns därför ett mycket stort kulturhistoriskt värde kring kraftverken utöver själva kraftproduktionen. Ett flertal av dessa småskaliga vattenkraftstationer hotas nu av nedläggning till följd av de här omprövningarna jämte det konstlat låga elpriset och straffbeskattnings i form av en förhöjd fastighetsskatt.

Den småskaliga vattenkraften har således ett stort energipolitiskt värde. Energimässigt bidrar man med bara drygt en tiondel av den totala vattenkraftens energiproduktion, men det viktiga är att dessa verk ur effektsynpunkt spelar en betydligt större roll. De är placerade främst i södra Sverige och har ett stort effektvärde. De bidrar med uppemot 900 megawatt till kraftbalansen under vintermånaderna. De 900 megawatten kan exempelvis jämföras med vindkraftens bidrag till kraftbalansen som är drygt 660 megawatt för hela landet. Den småskaliga vattenkraften bidrar alltså med ett högre effektvärde till kraftbalansen än vad hela den installerade vindkraftskapaciteten gör i Sverige. Det är nästan 50 procent mer.

Jag vill med detta yrka bifall till reservationerna 2 och 9 i betänkandet. Sverigedemokraterna står givetvis bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande nöjer vi oss med att yrka bifall till dessa två reservationer.

Anf. 3 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Jag vill börja med att skryta lite. Det får man egentligen inte göra i Sverige, för här råder ju jantelagen, men jag tar risken. Jag brukar normalt sett dela ut anti-jante-karameller, men jag gör det nu symboliskt i stället.

Centerpartiet har en lång tradition av att driva politik som förenar många olika typer av hållbarhetsaspekter: ekonomi, den sociala delen och den ekologiska delen. Den gröna skatteväxlingen är bärande i vår miljöpolitik, och i min och Centerpartiets vision vill vi ha ett energisystem som är till 100 procent förnybart till 2040.

Några här sitter i Miljömålsberedningen, och jag är väldigt glad att ni har nått en överenskommelse om ett skarpt klimatmål till 2045. Det är lite tuffare än vad det var innan, och det tackar jag för.

Vi behöver en verktygslåda som möjliggör den här utvecklingen. För att nå målet, som troligen är världens mest ambitiösa klimatmål måste den här fossila energin ersättas med förnybar energi.

Jag står därför bakom förslaget i Centerpartiets motion 2371 om fortsatta satsningar på att bygga ut den förnybara energin. Vi förutsätter att Energikommissionen beaktar Miljömålsberedningens förslag i det kommande arbetet.

Sverige har, som jag har sagt ganska många gånger i den här talarstolen, unika förutsättningar när det gäller att producera förnybar energi från jorden, skogen, havet, vinden och solen. Sol- och vindel utgör tillsammans med vattenkraft och biokraft basen i ett robust och helt förnybart energisystem.

Ur ett internationellt perspektiv är Sverige ett föregångsland när det kommer till framgångsrik energi- och klimatpolitik. Om vi tittar på det svenska energisystemet utifrån ser vi att den förnybara energin växer, att elexporten är rekordhög nu, att elpriserna är låga och att Sveriges klimat- och energimål är på väg att uppnås. Vissa mål har nåtts sedan länge, till exempel målet om 10 procent förnybar energi i transportsektorn.

Fru talman! Allt detta är effekter av Alliansens klimat- och energiöverenskommelse som fortsätter att leverera konkreta resultat för klimatet och energiomställningen.

Läget är dock inte detsamma i resten av världen. Samtidigt som alarmerande rapporter fortsätter att komma om rekordvarma sommar- och vintermånader fortsätter världens behov av energi att öka.

I Sverige minskar behovet av el, medan elproduktionen slår rekord. Under 2015 uppnåddes den näst största årsproduktionen någonsin i Sverige. Vattenkraften var det kraftslag som producerade mest el och stod för 47 procent av Sveriges elproduktion under året. Vindkraften slog nytt produktionsrekord och står nu för 10 procent av den totala elproduktionen. Även installationstakten för solceller fortsätter att öka. Under 2014 fördubblades den svenska solcellsmarknaden för fjärde året i rad. Det är ganska bra.

Sveriges elanvändning var under fjolåret den näst lägsta under 2000-talet. Det bidrog till att det för femte året i följd nettoexporterades el från Sverige. Sverige visade också upp ett år av rekordhög elexport. Nettoexporten var hela 22,6 terawattimmar under 2015. Det är den största någonsin från Sverige. Det motsvarar dessutom produktionen från den svenska kärnkraften under knappt fem månader.

Fru talman! Inledningen på året har också innehållit en historisk händelse i och med att Nordbalt har tagits i drift. Det är en elöverföringskabel som gör Baltikum mindre beroende av rysk fossil energi då de kan handla el med den nordiska marknaden.

Sveriges möjligheter att på sikt exportera ännu mer förnybar el till länder i vår omvärld är goda. Men det kommer att krävas ytterligare förbättrad kraftöverföringskapacitet till våra grannländer och till kontinenten. Sverige kan och bör vara Europas gröna batteri.

Men vi ser också utmaningar inom energisektorn. Kraftproducenter står inför ekonomiska utmaningar, som vi har hört sägas i talarstolen tidigare. Solen har tyvärr blivit föremål för skatteintäkter på grund av den rödgröna regeringen. Och transportsektorns utsläpp är fortfarande Sveriges största energi- och klimatutmaning. Därför är det pågående arbetet i Energikommisionen viktigt.

Fru talman! För oss i Centerpartiet är det betydelsefullt att Energikommisionen beaktar hela energisystemet och inte ensidigt fokuserar på enskilda kraftslag eller på enskilda frågor utanför helheten.

Jag tycker dock att Energikommisionens smala uppdrag att hantera endast el är felaktigt. Centerpartiet var tydligt med att även transporter borde ingå i Energikommisionens uppdrag. Jag vill därför ägna några minuter åt just transportsektorns energiomställning.

Utsläppen från transportsektorn är den största klimatutmaningen i Sverige. Mitt och Centerpartiets mål är att fordonsflottan ska vara fossiloberoende 2030. Eftersom Sverige redan har uppnått målet om 10 procent förnybar energi i transportsektorn anser jag att Sverige bör höja ambitionerna till 30 procent förnybar energi i transportsektorn till 2020. Det kan vi klara.

I Centerpartiets partimotion 2371, som jag hänvisade till tidigare, finns flera förslag till åtgärder som syftar till att realisera dessa mål. Jag står självfallet bakom samtliga dessa förslag. Men eftersom endast ett av dem är föremål för behandling i detta betänkande nöjer jag mig med att yrka bifall till förslaget om att det införs krav inom EU på att varje ny bil som säljs ska energideklaras. Om man gör det synliggörs en bils klimatprestanda för bilköparen. De miljömedvetna konsumenternas val kan då i förlängningen påverka utbudet av energi- och klimateffektiva bilar på ett positivt sätt. Jag vill att det ska vara lätt att göra rätt.

Jag vill också att det ska vara lätt att tanka rätt. Därför ser jag med oro på hur regeringens politik nu hotar att slå ut de förnybara drivmedlen, som vi i Alliansen har skapat förutsättningar för så att de ska kunna konkurrera med de fossila drivmedlen.

Försäljningen av biodiesel och etanol störttycker till följd av aviserade skattehöjningar på hållbara biodrivmedel som regeringen infört i olika steg. Till exempel räknar branschen med en årlig volymminskning på 150 000 kubikmeter med det nuvarande och accelererande volymtappet på biodiesel. Samtidigt är etanolförsäljningen rekordlåg. Försäljningen av E85 sjönk med 40 procent under 2015. I december månad var nedgången hela 55 procent.

För att Sveriges energisystem ska bli förnybart och för att vi ska nå klimatmålet till 2045 är det här en energiutmaning som vi inte kan bortse från.

(Applåder)

Anf. 4 MARIA WEIMER (L):

Fru talman! Energipolitiken tillhör hörnstenarna i ett fungerande samhälle, och en trygg energiförsörjning är en förutsättning för välbefinnande. Liberalerna har tre övergripande mål för vår energipolitik. Det gäller klimatet, försörjningstryggheten och energisäkerheten.

Jag tror att vi alla är överens om att just klimatfrågan är vår tids största framtidsutmaning och att en stor del av de fossila utsläppen på global nivå som vi bekämpar återfinns i just energisektorn.

Målet för all energipolitik måste i första hand vara 100 procent fossilfritt. Det är ett mycket mer relevant mål som är betydligt mer brådskande att uppfylla än målet om 100 procent förnybart, som är lite diffust i den svenska debatten.

Efter klimattoppmötet i Paris i december står nu världens länder samlade bakom målet att minska koldioxidutsläppen, även om vägen dit fortfarande är ganska diffus. Fokus är alltså på att minska koldioxidutsläppen, inte på att göra sig av med koldioxidsnäla energislag som regeringen har valt att göra det senaste året.

Faktum är att många länder är avundsjuka på den svenska elmixen. Det är nästan 100 procent fossilfritt redan i dag. Vi har inga strömavbrott att tala om, och vi har låga elpriser. Vi har på många sätt ett mycket bra utgångsläge.

Klimatutmaningarna finns i vårt närområde, hos våra EU-grannar. Där kan vi göra mycket mer för att hjälpa till. Energipolitiken får inte stanna vid Sveriges gränser; det finns en omvärld att ta hänsyn till, inte minst på andra sidan Östersjön.

Fru talman! Liberalernas andra mål för energipolitiken är försörjningstrygghet. Vi måste kunna garantera el till rimliga priser alla dagar om året. Vi som är ledamöter i Energikommissionen minns vad vi fick lära oss på SSAB i somras om de skrämmande siffrorna. 0,1 sekunders strömavbrott orsakar skador för flera miljoner kronor och förstör 75 ton stål för företaget. De siffrorna sätter fingret på vad försörjningstrygghet betyder i praktiken.

Ju mer väderberoende elproduktion vi bygger in i systemet, desto större blir utmaningen att klara effekten. Så länge vi inte kan lagra el måste vi därför värna om den baskraft vi har.

Fru talman! Liberalernas tredje mål i energipolitiken handlar om energisäkerheten. Regeringens höjning av effektskatten i en tid då elpriset är mycket lågt straffar ut den svenska kärnkraften. Det leder till att fossil elproduktion ökar i vårt närområde. Om det inte sker i Sverige sker det i grannländerna.

Frågan om energisäkerheten i våra grannländer är minst lika allvarlig som de fossila utsläppen. Med det kraftigt försämrade säkerhetsläget vi sett de senaste åren måste man vara närmast blind för att inte se att våra EU-grannars beroende av rysk gas är mycket allvarlig. Upp till sex EU-medlemmar är i dag helt beroende av Ryssland för sina gasleveranser.

Flera av dem har under de senaste åren upplevt politiska påtryckningar kopplade till just sina energiavtal med Ryssland.

Sverige skulle kunna exportera säker el till våra baltiska grannar för att hjälpa dem från gasberoendet, om det inte vore så att vi nu successivt gör oss av med den svenska kärnkraften. Solidariteten med våra grannar kommer då att kastas i papperskorgen.

Det hjälper inte heller att EU-kommissionen just har tagit initiativ till Energiunionen, vars syfte bland annat är att göra EU mindre beroende av rysk gas. Den svenska regeringen slår dövörat till och fortsätter att predika sitt mantra om 100 procent förnybart, som om inget hade hänt och som om våra baltiska grannar inte fanns.

Fru talman! Det är för mig ingen seriös energipolitik.

Särskilt aktuell är frågan om den nya ryska gasledningen i Östersjön. Jag beklagar verkligen att alliansregeringen inte gjorde mer för att stoppa projektet första gången. I dag är det säkerhetspolitiska och energipolitiska läget ett helt annat i Europa. Det vore dumt och fel att tillåta fler gasledningar på Östersjöns botten. Jag hoppas verkligen att regeringen sätter stopp för Nordstream 2.

Fru talman! Vi liberaler har i våra motioner stakat ut vår syn på energipolitiken med utgångspunkt från de principer som jag nyss nämnde.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 1, som är gemensam för Alliansen, och reservationerna 5, 10 och 14. I övrigt står vi bakom utskottsmajoritetens förslag i betänkandet.

Anf. 5 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Det råder en osäkerhet kring energipolitiken, och det framförs ofta av inte minst basindustrin. Men under den senaste tiden har jag hört det också från många andra företag och verksamheter. Även ökande energikostnader framstår som ett hot, trots att vi ju vet att elkostnaderna har varit förhållandevis låga. Denna oro gäller naturligtvis särskilt stål- och skogsindustrin som har en hög energikonsumtion.

Den prisbild som finns påverkas av utjämning mot övriga Europa. Till exempel har Tysklands avveckling av kärnkraftverk till en början ersatts av fossila bränslen. Den oklara energipolitiken som bedrivs i vårt eget land inklusive kärnkraftens framtid leder till monopolprissättning av kraftbolagens konkurrens- och ägarförhållanden. Sverige var tidigare ett ganska intressant alternativ för många med elintensiv produktion – vem har inte glatt sig åt Google och andra som har etablerats i Sverige? – men det är inte lika självklart som tidigare, om än fortfarande ett starkt alternativ.

Basindustrin, liksom många andra, strävar naturligtvis efter ett stabilt system för elförsörjningen. Vi kristdemokrater tror mycket på den energikommission där jag själv är ledamot för att man ska komma överens om en långsiktighet i Sveriges elförsörjning. Där handlar det om att såväl förnybar energi som kärnkraft ges goda förutsättningar.

Kärnkraften är fortfarande en otroligt viktig del av basen i Sveriges elproduktion. Vi kan ju inte säga till företagen som driver reaktorerna att det inte går att få lönsamhet i verksamheten och att reaktorerna måste läggas ned tidigare. Självklart måste vi då vidta åtgärder.

Forskning måste ständigt pågå om vad vi kan göra för att producera förnybar energi, men också inom kärntekniken för att trygga den framtida energiförsörjningen, så att den får goda förutsättningar att möta hela det framtida energibehovet.

När det gäller de mest långsiktiga energiinvesteringarna hör ju investeringar i kärnkraft vid sidan av investeringar i elnät och vattenkraft till dem som står sig bäst över tid och ger en trygghet för övriga industriella investeringar. Det kan vi inte heller bortse ifrån.

Därför måste energiförsörjningen tryggas på alla sätt innan politiska beslut fattas som kan få omfattande konsekvenser både för kärnkraftens framtid och för Sveriges övriga energiförsörjning.

Fru talman! Detta är ett intressant område. Vi har tidigare här i kammaren diskuterat den termiska effekten. Skatten på termisk effekt – eller effektskatten – har ju diskuterats otroligt mycket. Många i energibranschen har en stor förväntan på att vi i Energikommisionen snart ska komma fram till ett förslag till beslut om detta.

Vi kristdemokrater sa redan i höstbudgeten att vi var emot höjningen av effektskatten. Samtliga partier måste nog fundera över ett borttagande av effektskatten och hur det påverkar övriga energislag. Därför kommer vi i Energikommisionen att titta på alla energislag och de finansiella effekterna. Då pratar jag alltså om skatter och avgifter totalt sett. Vi kan prata fastighetskatter, moms eller någonting annat.

Det är självklart att om man tar bort någonting från ett energislag påverkar det ju de andra. Jag som kristdemokrat tycker att det är otroligt viktigt att föra den diskussionen, eftersom vi hela tiden har förespråkat mångfalden av energislag. Det får inte slå åt ena eller andra hållet, utan man måste se möjligheterna att utveckla flera energislag samtidigt.

Som vi vet är det ibland kallt i det här landet, även om det den här vintern har varit väldigt varierande och mer mild än riktigt kall. Då kommer jag in på detta med effektreserven.

Vi kristdemokrater har förordat, och inte minst skrivit i vår energimotion, att det är viktigt att effektreserven finns kvar. Det finns en poäng i att den förlängs ända fram till 2030. Men det ska göras en avstämning vart femte år, så att man ser hur behovet ser ut. Vi tror också att det är bättre med längre upphandlingstider av effektreserven för att garantera aktörerna ersättning för eventuella investeringar som behövs. Det skulle kanske också kunna ske en upphandling som gäller över hela året för att man ska kunna ha säkerheten hos aktörerna, och också för att vi ska vara medvetna om att klimatförändringar faktiskt så småningom kan leda till behov av ökad effekt.

Effektreserven borde också bestå av mer miljövänlig elproduktion så att man kan komma ifrån de koleldade kraftverken som hittills har använts. Även om de inte används ofta bör man komma ifrån detta med kolkraftverken, om man ska sträva mot målet 100 procent förnybart.

Fru talman! Vi har just nu en situation i Sverige – jag vet inte hur många som följer debatten via datorn eller tv:n – där jag upplever att det finns en förväntan på oss politiker, riksdagsledamöter och inte minst Energikommisionen, att vi ska komma med nya kraftfulla förslag när det gäller elförsörjningen i Sverige. Min förhoppning är att det ska tas fram sådana under året som tar hänsyn till inte minst finansiella effekterna.

Jag kan passa på att nämna vattenkraften som jag och flera andra i den här kammaren har argumenterat för. Det gäller inte minst den småskaliga vattenkraften som jag och många med mig är orhört bekymrade över. Man har så att säga misshandlat företag på landsbygden som åläggs ohemula summor i avgifter för någonting som har fungerat kanske i flera hundra år.

Fru talman! Vi fortsätter att jobba för att alla energislag ska kunna utvecklas och överleva utan ständiga subventioner. Vi kristdemokrater vill till exempel se över certifikatsystemet så småningom. Det finns som sagt

många saker i energipolitiken som jag och många andra hoppas att vi ska kunna lösa i diskussioner inte minst i Energikommisionen.
(Applåder)

Prot. 2015/16:70
25 februari

Energipolitik

Anf. 6 INGEMAR NILSSON (S):

Fru talman! I dag ägnar vi oss alltså åt att debattera näringsutskottets betänkande nr 10 om energipolitiken. För ordningens skull, fru talman, vill jag redan här och nu yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Att energipolitiken föranleder en betydande aktivitet när det gäller att skriva motioner i Sveriges riksdag är varken ovanligt eller speciellt förvånande. Energipolitiken berör. Den är på olika sätt ständigt närvarande och är naturligtvis viktig som ett grundfundament i ett modernt samhälle som vi känner det. Den är viktig för jobb och sysselsättning, för service och välfärd.

Just därför är det så bra att vi har en debatt om energipolitiken också här i Sveriges riksdag och inte bara på debattsidorna i Dagens industri och Svenska Dagbladet. Det är ju på dessa debattsidor som flertalet av partiernas talespersoner under det senaste halvåret lagt ned merparten av sin energi.

När det gäller den övergripande inriktningen på den svenska energipolitiken råder det i grund och botten en bred samsyn. Grundfundamenten leveranssäkerhet, konkurrenskraft och låg inverkan på miljö och klimat är vi överens om, och det är alldeles utmärkt.

Fru talman! Allianspartiernas energiöverenskommelse börjar bli något ålderstigen. I sin iver att klamra sig fast vid den understryker man att den dateras till år 2009. När man åberopar den och menar att den ska vara utgångspunkten för den energipolitik man vill driva framgent känns det lite verklighetsfrånvänt. Det är precis som om ingenting i vår omvärld hade förändrats på detta område sedan 2009. Men hurdan var då prisbilden på Nord Pool 2009? Jo, snittpriset 2009 var 44,82 öre per kilowattimme. Är priset annorlunda nu? Ja, 2015 var snittpriset ungefär 24 öre per kilowattimme. Då kan man fråga sig: Har detta någon påverkan på hur energimarknaden betar sig? Påverkar det förutsättningarna? Naturligtvis gör det det!

Fru talman! Det är dags att inse att någonting har hänt sedan 2009. Det är dags att vara med och ta ansvar för det viktiga uppdrag som Energikommisionen har. Det är dags att bidra i det arbetet med förslag och konstruktiva lösningar på de utmaningar som svensk energipolitik står inför, åtminstone med samma intensitet som man skriver debattartiklar med. Sverige behöver verkligen en långsiktig politik på det här området, med så stabila, förutsägbara och långsiktiga spelregler som det över huvud taget är möjligt i en levande demokrati med hänsyn tagen till de omvärldsförändringar vi är alltmer beroende av, oavsett om vi gillar dem eller inte.

Fru talman! När man följer den pågående debatten på det här området blir det ibland lite förvirrat. Ena dagen kräver oppositionen att alla energifrågor ska hanteras av Energikommisionen och att regeringen absolut inte får fatta några beslut på området. Nästa dag kräver samma opposition att regeringen ska fatta beslut i frågor som klart och tydligt ingår i Energikommisionens uppdrag. I det politiska spelet väljer man sekundsabba de

argument som tycks passa bäst för stunden. Det blir lite spretigt, vilket också märks på det här betänkandet.

Fru talman! Som vanligt kommer näringsutskottets debatter om energipolitik nästan uteslutande att handla om el. Låt mig ändå kort beröra ytterligare ett område inom energipolitiken, nämligen transportsektorn, som också Helena Lindahl tog upp. Här finns den riktigt stora utmaningen för Sverige, nu och under de närmaste 10–15 åren.

Men den utmaningen innebär också stora möjligheter. En betydande del av transportsektorn kommer sannolikt att elektrifieras. Men det kommer också att krävas fler alternativ för att ersätta de fossila drivmedlen. De alternativen heter sannolikt biodrivmedel.

För att stödja den processen har regeringen förstärkt Energimyndighetens resurser på detta område, så att de ska kunna inta en mer aktiv och samordnande roll. Från näringsutskottets perspektiv ser vi att en positiv utveckling på det här området inte bara innebär viktiga bidrag till att klara klimatmålen utan också skapar stora möjligheter för jobb och sysselsättning.

Fru talman! En viktig faktor när man talar om energi och den framtida energitillgången, lika viktig som produktionsfrågorna, är energieffektivisering. Här finns behov av nya innovationer och incitamentprogram inom näringslivet. Arbetsnamnet PFE 2.0 fungerar fortfarande utmärkt för att åskådliggöra vad vi menar. Men också inom andra sektorer, inte minst inom lokal- och bostadssektorn, finns mycket stora potentialer för energieffektivisering. Här krävs det verkligen att man tar ett helhetsperspektiv på energifrågorna och att man fullt ut tillämpar systemperspektivet. Bland annat behöver ansvarsfrågorna på myndighetsnivå ses över och förtydligas.

Föga förvånande har kärnkraften tyvärr en egen rubrik i dagens betänkande. Det säger jag inte för att kärnkraften och dess frågor inte skulle vara viktiga, utan för att svensk energidebatt fortsatt tycks kretsa kring en enda fråga. Kärnkraften är en viktig fråga och en viktig produktionskälla i den nuvarande svenska produktionsmixen – ingen kan påstå något annat. År 2015 stod den för 34 procent av vår elproduktion. Men den är inte den enda, och förutsättningarna förändras kontinuerligt.

Min och Socialdemokraternas utgångspunkt i den här debatten, likaväl som i Energikommisionen, är att produktionsfrågorna, precis som frågorna om elanvändning, distribution och utformning av de framtida marknadsmodellerna, måste ses och diskuteras i ett helhetsperspektiv, inte styckevis och delt. Energipolitiken måste hanteras och formuleras med ett systemperspektiv. Vi måste nu låta Energikommisionen göra sitt jobb och se till att ledamöternas energi ägnas åt det jobbet, inte åt att skapa opinionsstormar som försvårar för det Sverige så innerligt väl behöver: en bred och långsiktig överenskommelse om energipolitiken. Att nå det målet kommer att kräva såväl politiskt mod som förmåga till politiskt systemperspektiv.

Fru talman! Under rubriken "Förnybar energi" tar betänkandet upp en lång rad motionsyrkanden om olika energislag. Vindkraften fortsätter att bidra med en allt större andel av den svenska elproduktionen. År 2015 producerades 16 ½ terawattimme, vilket är lite mer än 10 procent av den

totala produktionen. Det är en snabb och inte så lite imponerande utveckling. Men också vindkraften känner av marknadens låga elpriser, vilket inte minst märks på investeringstakten när det gäller nyetablerad vindkraft.

Under detta avsnitt, fru talman, vill jag också säga några ord om vattenkraften. Vattenkraften är lite av juvelen i den svenska elproduktionen, något av det nav kring vilket den framtida energiproduktionen i Sverige ska byggas. År 2015 stod vattenkraften för 46 procent av den svenska elproduktionen. Vattenkraftens förmåga till såväl basproduktion som reglerkraft men också som tillgång för att klara effektutmaningarna gör den oerhört värdefull.

Men även vattenkraften står inför stora utmaningar. Även här finns stora investeringsbehov, och elmarknadens nuvarande prisnivå gör det inte enklare för vattenkraften att locka investeringskapital. Vattenkraften har stora fördelar för den globala klimatpolitiken, men också en betydande påverkan på miljö och biologisk mångfald i närområdet. Vi måste klara båda dessa utmaningar: att tillvarata vattenkraftens stora klimatmässiga fördelar och på ett rimligt sätt klara miljöhänsynen.

Vi kommer att få anledning att återkomma till frågan om den svenska vattenkraften flera gånger under det här året. Under hösten avser regeringen att lägga fram sin proposition på det här området. Jag ser med spänning fram emot debatterna.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag sammanfatta vår syn på det framtida energisamhället. Vi ser framför oss ett samhälle där vattenkraften fortsätter att vara ryggraden i elsystemet, där solkraft och vindkraft växer och levererar allt större mängder energi, där biomassan står för en viktig del av elproduktionen och samtidigt bidrar med alternativa transportbränslen, där elektrifieringen av transportsektorn går framåt, där människor och företag använder energi allt effektivare och där samarbetet över gränserna med våra grannar är grunden för hur vi löser framtidens utmaningar. För att klara detta kommer vi att behöva se över stora delar av dagens spelregler. Vi ser fram emot det arbetet, fru talman.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 7 ULF BERG (M) replik:

Fru talman! Det var en hel del ord men väldigt få besked, som jag uppfattade det.

Vi kan hålla oss till kärnkraften. Det är väl ingen tvekan om att kärnkraften har utsatts för en konkurrens som är skapad av politiken.

Det är klart att man dopar marknaden med elcertifikat. Det gör att vindkraften blir en kraft som egentligen inte efterfrågas av marknaden i dag. Det är därför som spotpriserna har sjunkit. Det finns en överproduktion. Nu är tanken den att elcertifikaten ska fasa ut 2020. Det finns säkert diskussioner om det. De som är kvar i systemet ska finnas kvar till 2035.

Då infinner sig frågan: Ska man ha det långsiktigt? Det tycker naturligtvis vi från Alliansen. Energiöverenskommelsen från 2009 var väldigt bra. Det är väl ingen tvekan om att det finns tre partier som kanske är lite mer förälskade i kärnkraft och tror på den tekniken, och det finns ett som kanske inte är lika förtjust. Men det är ändå samlat i en gemensam standpunkt, så Alliansen har klarat det långsiktiga.

Fru talman! Ingemar Nilsson står och kritiserar det för att det börjar bli gammalt och unket. Är det något som vår basindustri behöver är det långsiktiga spelregler. Vi behöver ha en förutsägbar elanvändning. Tittar man på nuvarande inriktning kommer besparingsprogram och elcertifikat att göra att det blir ännu mer utbud.

Min fråga är: Vill Socialdemokraterna ha kärnkraften och basindustrin kvar, eller väljer ni Miljöpartiet?

Anf. 8 INGEMAR NILSSON (S) replik:

Fru talman! Man skulle kunna vara lite elak med Ulf Berg. Men det vill jag inte vara, eftersom jag tycker att Ulf Berg är en frisk fläkt i debatten. Jag hälsar honom välkommen i näringsutskottet och i den energipolitiska debatten. Men man skulle kunna beskriva en del av den historieskrivning som du gör som ett exempel på ett marknadsmisslyckande.

Du sa själv i ditt anförande att det har funnits en bred politisk enighet om elcertifikaten. Om det skulle vara så att vi skulle plocka bort all den el som produceras av vindkraften i dag skulle vi fortfarande ha ett överutbud av el i Sverige. Den totala konsumtionen och efterfrågan på el har minskat dramatiskt.

Jag har en fråga tillbaka till Ulf Berg. Industrin efterlyser väldigt långsiktiga spelregler, och det säger också du här. Vi förespråkar långsiktiga spelregler. Men de kan inte bli mer långsiktiga än vad en levande demokrati förutsätter och ger möjligheter till.

Min fråga tillbaka blir: Hur förenar Moderaterna i sin politik denna långsiktighet med låga elpriser för bibehållen konkurrenskraft och att ändå ha investeringsincitament till industrin? Det är vad man inte klarar. Det är underkännandet av Alliansens energiöverenskommelse. Det byggdes mig veterligen ingen ny kärnkraft från 2009 till 2014, i varje fall i Sverige.

Frågan blir då: Vad är det som är så bra? Vad är det som har accepterats av marknaden i energiöverenskommelsen som ni träffade? Ingenting. Tvärtom är sanningen, Ulf Berg, att energiöverenskommelsen underkändes av kraftbranschen eftersom den inte gav förutsättningar. Den var inte tillräckligt bred, och den var inte tillräckligt långsiktig. Den är klart och tydligt underkänd av marknaden.

Vad är det som krävs, Ulf Berg, för att marknaden ska acceptera och inse att de långsiktiga spelreglerna fungerar?

Anf. 9 ULF BERG (M) replik:

Fru talman! Det som krävs är just långsiktighet. Sedan måste man naturligtvis också när verkligheten förändras rita om kartan. Det är den diskussionen som finns i Energikommissionen.

Det är klart att det med facit i hand är lätt att säga att om man inför elcertifikat, som man gjorde i början av 2000-talet, tänker man tillföra energi genom att man subventionerar för elkonsumenten. Det är åtskilliga miljarder, som jag redovisade i mitt inlägg. Det är klart att det får effekter. Man måste då politiskt ha gjort en annan bedömning, det vill säga att energigåtningen kommer att öka.

Nu har vi varit framgångsrika och sett till att spara energi. Vår industri har varit väldigt framgångsrik. Det ska vi vara otroligt tacksamma för. Vi har talat om transportnäringen. Det är där vi har problem med fossila utsläpp. Det finns inte inom elsidan. Det gäller möjligtvis de timmar då vi

har en effektreserv och måste starta någon generator som går på olja eller gas.

Jag har en fråga tillbaka. Alliansen har en uppgörelse. Jag fick inte svar på frågan. Lyssnar Socialdemokraterna på LO och näringslivet när man säger att vi måste ha en elproduktion? Där är kärnkraften överlägsen. Då kan man se till att det inte blir dessa stopp på SSAB i Borlänge, Kvarnsveden, Luleå eller vad vi nu ska befinna oss.

Min fråga är än en gång: Vad vill Socialdemokraterna? Lyssnar man på LO och basindustrin? Jag fick inte något besked nu heller. Väljer man basindustrin och kärnkraften, eller väljer man Miljöpartiet?

Anf. 10 INGEMAR NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror inte att världen är så enkel, Ulf Berg, att det finns ett absolut linjärt samband mellan basindustrin och kärnkraften. Fråga den svenska basindustrin vad den är beredd att betala för elpris. Fundera på vad nyetablerad och nyproducerad kärnkraft skulle kosta. Du kan göra ett studiebesök i Finland för att ta reda på förutsättningarna för att producera ny kärnkraft.

Vi har sagt, och det kommer vi aldrig att göra avkall på, att vi håller leveranssäkerhet och konkurrenskraft som oerhört viktiga. Det är två av de tre parametrar som jag räknade upp tidigare. De är en absolut förutsättning.

Vi ska se till att den svenska basindustrin, den svenska industrin och det svenska näringslivet, precis som resten av samhället, har en säker och trygg tillgång. Vilka produktionsslag det ska vara är en av de saker som Energikommisionen ska diskutera och debattera. Men det förutsätter att vi tar in alla omvärldsfaktorer som finns över huvud taget.

Att vi ska ha konkurrenskraft i den svenska industrin har vi aldrig ifrågasatt. Det kommer vi inte heller att ifrågasätta i framtiden. Hur produktionsslagen ska se ut och hur marknadsmodellerna ska se ut är vad Energikommisionen ska fundera över.

Det hoppas och tror jag att vi kommer att fortsätta att göra. Jag hoppas också att vi ska nå fram till det som är Energikommisionens mål, nämligen en långsiktig, bred politisk överenskommelse som ger förutsättningar för svensk industri att utvecklas.

Anf. 11 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på min käre kollega från Socialdemokraterna i replikskiftet med min andre kollega Ulf Berg från Moderaterna. Det är på något sätt så lätt att bara bolla över frågorna till den andra sidan utan att svara på någonting. Det är en skicklighet som jag ändå får tillerkänna min meddebattör här att alltid kunna göra det. Men med detta ger jag mig naturligtvis inte.

Frågan är vad vi ställer emot alliansöverenskommelsen. Har vi sett någon överenskommelse mellan regeringspartierna om energipolitiken? Nej, det har vi inte gjort. Samtal ska föras inom Energikommisionen. Det stod jag själv nyss i talarstolen och sa. Det är bra att vi gör det. Men låt oss då göra det. Låt oss också för allt i världen ha de raka åsikter som behövs för att det ska bli just det som sägs att kommissionen har som syfte, att vi ska ha en långsiktig plan för elförsörjningen i Sverige.

Då uppstår en fråga: Ska vi inte behålla den kärnkraft vi har? Man skyl- ler helt plötsligt på alliansöverenskommelsen för att det inte byggdes nya reaktorer under de förra perioderna. Vad har då Socialdemokraterna gjort för att det ska bli en långsiktig och stabil energiförsörjning, inte minst för basindustrin? Vad är alternativet?

Anf. 12 INGEMAR NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Penilla Gunther och Kristdemokraterna har varit på några andra sammanträden eller samtal med Energikommissionen än vad jag har varit på. Jag har inte varit på något sammanträde som jag kan dra mig till minnes där vi inte sagt – som jag tror att kommissionens ordförande uttrycker det – att vi måste ha den svenska kärnkraften som en brygga in i framtiden.

Vi är inte ännu framme vid ett svar på hur det framtida produktionssystemet för svensk elförsörjning ska se ut. Energikommissionen har ägnat en väldigt stor del av sitt första år till att ta in hur omvärlden ser ut vad gäller teknikutveckling, ekonomiska förutsättningar och forskning och utveckling.

Om svaret på frågan hade funnits hade vi inte behövt ha Energikommissionen. Energikommissionens syfte är att skapa underlag för en bred politisk uppgörelse. Den ska vara baserad på så mycket fakta och omvärldskunskap som det över huvud taget är möjligt och inte på gamla känslor och gamla övertygelser. Här gäller det att ta in så mycket fakta som möjligt. Det är en förutsättning.

Penilla Gunthers ursprungliga fråga var: Vad är alternativet, och hur ser regeringspartiernas förslag ut? Svaret på det är: Vi har tillsatt Energikommissionen. Det är den som har uppgiften att göra det.

Anf. 13 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Herr talman! Det kan vara klädsamt för Socialdemokraterna i regeringsställning att ändå ha något slags grundsyn på problemet som nu har uppstått, inte minst med tanke på att det finns reaktorer som ska läggas ned i förtid. Det påverkar i högsta grad basindustrin. Där får jag fortfarande inte svar på frågan. Vad är alternativet?

Jag hörde Ingemar Nilsson nyss i sitt anförande tala om vattenkraften. Vi står väl alla bakom att det ska finnas en bra, utvecklad, produktiv och effektiv vattenkraft. Faktum är att det behövs en övergripande modernisering av de svenska vattenkraftsanläggningarna. Det vet vi. Det ställs helt nya krav på tekniken för att vi helt enkelt ska kunna få ut det mesta möjliga av det.

Vad görs för detta? Här talar bara Ingemar Nilsson om den storskaliga vattenkraften medan man gång på gång väjer undan för den småskaliga och menar att den inte är någonting värd. Ska vi se till hela Sverige, landsbygden och de företag som vill verka och utvecklas på andra ställen än i de stora städerna behövs också den småskaliga vattenkraften.

Vad jag eftersträvar här som någon form av svar från Ingemar Nilsson är en helhetssyn. Vad vill Socialdemokraterna med energiförsörjningen för Sverige? Vilka energislag tycker man ändå är hyfsat vettiga att utveckla? Om nu inte kärnkraften hör dit, vad tänker man göra för att utveckla till exempel vattenkraften? Är det bara värt med de storskaliga, eller har vi också de småskaliga?

Anf. 14 INGEMAR NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag gav vår syn på det i mitt anförande. Där talade jag om vattenkraften som navet i det hela. Låt mig konstatera att det som Penilla Gunther och några andra tar upp som något slags jakt på den småskaliga vattenkraften är ett resultat av alliansregeringens sista år vid makten.

Det innebär att man gav ett klart incitament till de lokala myndigheterna att starta det jobbet genom det anslag som de fick extra för att inleda det. De skulle undersöka de vattenverksamheter som inte hade tillstånd för sin verksamhet. Det är vad som pågår just nu. Regeringen kommer att återkomma till kammaren med en proposition om den svenska vattenkraften och synen på den.

Jag vill hänvisa till den nationella strategi som två myndigheter har tagit fram på området. Den ger en ganska god vägledning för hur man bör se på den svenska vattenkraften och dess framtid. Det innebär att man måste se på den i ett helhetsperspektiv. Man måste se på den storskaliga vattenkraften och varje enskilt vattendrag för sig och lösa varje område för sig.

Svaret på Penilla Gunthers fråga är: Det är inte produktion av el som är vårt näraliggande problem inom överskådlig framtid. Problemet som vi har att diskutera utifrån de förutsättningar som ges, ekonomiskt och tekniskt, är hur vi hanterar effektfrågor.

Också där kommer vi att komma tillbaka. Även Ulf Berg talade i sitt anförande om effektfrågan. Vi kommer att återkomma till den. Jag vill bara retoriskt på slutet konstatera att när jag lyssnade på Penilla Gunthers anförande talade hon om sin och Kristdemokraternas syn på effektfrågan och effektreserven.

Det är snubblande nära att det förslag som Penilla Gunther framför blir en kapacitetsmarknad för svensk elmarknad. Det är väldigt intressant om det är den inställning som Penilla Gunther och Kristdemokraterna har. Det är någonting som de övriga partierna tidigare har sagt att de inte vill ha. En effektreserv i den storleksordningen blir en kapacitetsmarknad. Det beklagar jag.

Anf. 15 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! Utvecklingen på energiområdet går snabbt – både i Sverige och i världen. Några nyheter bara från den senaste veckan är att Japan nu beräknas tredubbla sin vindkraft till år 2020. Pakistans parlament drivs nu helt av solel.

Sedan näringsutskottet beredde detta betänkande har sju av riksdagens partier enats i Miljömålsberedningen om ett nytt klimatmål. Det tidigare målet till 2050 har tidigare lagts. Senast år 2045 ska Sverige ha noll nettoutsläpp för att åren därefter ha negativa utsläpp, alltså mindre än noll.

Miljömålsberedningen föreslår också att Sverige inför en klimatlag som innebär att varje regering framöver, oavsett färg, måste redovisa hur de arbetar för att minska klimatutsläppen. Ett oberoende vetenskapligt råd ska analysera utvecklingen av klimatpolitiken.

Klimatet är vår tids ödesfråga. Energipolitiken hänger tätt samman med hur vi klarar klimatutmaningen. Inom EU är Sverige fortfarande i topp i andel förnybar energi, i dag 52 procent. Regeringens mål är 100 procent förnybar energi.

I en energiutveckling som förändras är det viktigt att hålla sig uppdaterad. I flera motioner från bland annat Moderaterna och Kristdemokraterna sågs att kärnkraften står för hälften av Sveriges elproduktion. Det stämmer inte. Nyligen presenterade Energimyndigheten siffrorna för elproduktionen 2015. Kärnkraften står för 34 procent av elproduktionen, vattenkraften för 47 procent, och vindkraften är nu uppe i 10 procent.

Vid årsskiftet började det högre målet för elcertifikatsystemet att gälla. I oktober i höstas röstade riksdagen för regeringens proposition om att höja målet för utbyggnaden av förnybar energi till år 2020. Systemet har gynnat Sverige väl sedan införandet 2003, och Miljöpartiet är positivt till att förlänga det till år 2030.

Genom satsningar på förnybar energi skapar regeringen förutsättningar för minskade utsläpp och en utveckling mot ett hållbart energisystem. Solceller kommer att bli en viktig pusselbit i 100 procent förnybar energi. För att stimulera utbyggnaden av solceller satsar regeringen 1,4 miljarder kronor för perioden 2016–2019. De som har stått i den kö som bildades under alliansregeringens tid kommer nu att få betalt och få ut sitt investeringsstöd. Viktigt för solenergin är också det uppdrag som Energimyndigheten har getts att ta fram förslag till en solstrategi. Det blir första gången som Sverige får en nationell solstrategi.

Havsbaserad vindkraft är en annan energiform med stor potential. Regeringen har meddelat att stödet till havsbaserad vindkraft ska stärkas. Energimyndigheten har fått uppdraget att utreda hur det kan göras. Jag tycker att deras förslag är mycket intressant. Jag hoppas det kommer att finnas en riksdagsmajoritet för att införa ett sådant förslag.

Transporterna är den sektor som i dag har störst andel fossil energi. En omställning av transportsektorn för att bryta fossilberoendet är nödvändig och kräver energieffektivisering, elektrifiering och ökad andel biodrivmedel. Den förra regeringen tillsatte en utredning, som i betänkandet *Fossilfrihet på väg* lämnade viktigt underlag och många bra förslag. Men för att göra klimatnytta måste förslagen bli verklighet. Energimyndigheten ges nu resurser för att samordna arbetet med att göra verklighet av förslag för minskade klimatutsläpp i transportsektorn.

Energieffektivisering är viktigt för både minskad miljöpåverkan och stärkt konkurrenskraft. En analys beställd av regeringen visar att åtgärder för energieffektivisering behöver utvecklas för att nå potentialen till 2030. System för energieffektivisering, så kallade vita certifikat, har utretts av Energimyndigheten. Jag hoppas att det finns en majoritet i riksdagen som vill genomföra ett sådant system i Sverige, precis som många andra EU-länder har gjort.

I framtiden kommer energisystemet sannolikt att bli alltmer decentraliserat, och människor är delaktiga i energiomställningen. Något som förbättrat människors möjlighet att äga sin egen elproduktion är den skattereduktion som funnits på plats nu i över ett år. Den som har solceller på sitt tak får en ersättning på 60 öre per kilowattimme för den el som säljs ut via elnätet. Nu ska det också undersökas hur systemet kan göras enklare, exempelvis genom att räknas via elräkningen, och hur fler kan omfattas så att även den som bor i lägenhet och inte har ett eget tak att sätta solceller på kan vara delaktig. För den med egna solceller är det intressant att i fram-

tiden använda batterier för att kunna lagra sin energi. Tekniken har utvecklats snabbt, och nu avsätter regeringen medel för bidrag till anläggningar för energilagring i hushåll.

Herr talman! Stora satsningar på förnybar energi och moderna lösningar genomförs nu. Samtidigt är Sverige på väg att fasa ut olönsam kärnkraft. Kärnkraftsägarna har meddelat att fyra av tio reaktorer kommer att stängas före 2020. En reaktor står redan still och kommer inte att startas, och den andra kommer att stängas under 2017.

Flera har i debatten påstått att kärnkraften stängs på grund av skatten. Men låt oss igen titta på siffrorna. Vattenfalls egna siffror visar en produktionskostnad för kärnkraften på 30–32 öre per kilowattimme. Den så kallade effektskatten är 7–8 öre per kilowattimme. Med dagens elpris på ca 20 öre per kilowattimme är alltså kärnkraften olönsam även om den helt slapp betala skatt. De som argumenterar för att kärnkraften till varje pris måste behållas bör rimligen svara på hur. Vill de ge statliga subventioner för att hålla kärnkraften under armarna? Som tur är argumenterar ingen för att ta bort de höjda säkerhetskraven eller beslutet att industrin ska betala för sitt eget kärnavfall. Det är tillsammans med det rekordlåga priset och säkerhetskraven den främsta orsaken till att kärnkraften i dag är olönsam. Ändå betalar kärnkraften fortfarande inte för sin egen försäkring. Det låga elpriset beror till stor del på att det finns ett överskott av el på marknaden. Det naturliga i en sådan situation är att produktionsenheter med högst kostnad tas bort från marknaden. Det vi ser är att utbyggnaden av förnybar energi fasar ut de äldsta kärnkraftverken som inte längre behövs.

I detta betänkande hanteras motioner om energi från den allmänna motionstiden. De ger en samlad bild av oppositionens åsikter och förslag. De borgerliga partierna upprepar att de är överens om den energiöverenskommelse som de fyra partierna slöt 2009. Men där slutar likheterna. I en centerpartistisk motion sägs att det inte finns någon framtid längre för ny kärnkraft. Moderaterna föreslår i stället att Energimyndigheten ska forska om ny kärnkraft. Två av de fyra partierna står bakom regeringens mål om 100 procent förnybar energi.

Mycket har hänt på energiområdet sedan den förra regeringens energiöverenskommelse slöts 2009, och den ger inga svar på hur Sverige ska fortsätta att ha ett hållbart och fungerande energisystem. I dag är det tillåtet att bygga ny kärnkraft, men marknaden avfärdar det som för dyrt. Ny vindkraft byggs i dag för 50 öre per kilowattimme, och ny kärnkraft kostar det dubbla.

Eftersom energipolitik behöver vara långsiktig är det viktigt med blocköverskridande överenskommelser som sträcker sig över mandatperioder. Regeringen har tillsatt en energikommission som ska lämna underlag till en bred politisk överenskommelse om den långsiktiga energipolitiken. De borgerliga partierna har hittills sagt att de kommer att samtala med enad röst i Energikommissionen. Men jag saknar deras konstruktiva förslag att diskutera. Nu är inte tid att sitta med armarna i kors eller att ägna sig åt politisk cirkus. Jag har i mitt anförande lyft fram tre förslag som vore viktiga för fortsatt utveckling av energipolitiken: förlängt elcertifikatssystem till år 2030, havsbaserad vindkraft och program för energieffektivisering. Jag har också gett en samlad bild av de många satsningar som regeringen genomför. Frågan kvarstår: Vad vill de borgerliga partierna?

Herr talman! Sverige har historiskt gynnats av att ha en framåtanda och en välkomnande attityd till ny teknik. Låt oss fortsätta så.
(Applåder)

Anf. 16 ULF BERG (M) replik:

Herr talman! Då ska vi se om vi kan få lite tydligare besked från Miljöpartiet än vad vi har fått från Socialdemokraterna.

Det är helt riktigt att kärnkraften inte är lönsam i dag. Det beror på effektskatt och annat. Jag kan retoriskt fråga hur det hade gått med vindkraften om inte elcertifikat hade funnits. Vad är det för produktionskostnad för vindkraften?

Jag skulle vilja ha svar på om Miljöpartiet är berett att sitta i regeringen och se till att sänka effektskatten alternativt ta bort den så att det blir de investeringsbeslut som behövs för att höja säkerheten i de kärnkraftverk som bedöms ska finnas kvar. Från Moderaternas sida har vi ett färskt partistämmobeslut på att vi gärna ser att kärnkraften bevaras, och vi kan även tänka oss den nya generationens kärnkraft, som är betydligt mindre riskabel. Nu finns kärnkraften, och vi vet att Vattenfall har varit tydligt med att om man inte får besked måste man stänga all kärnkraft. Det är inte försvarbart att göra dessa investeringar. Det är klart att man inte kan göra investeringar om bolaget går med förlust.

Nu tror väl inte någon att de låga energipriserna kommer att vara för evigt. Det är mycket som beror på att det är lågkonjunktur och så vidare. Är Miljöpartiet berett att sänka effektskatten?

Anf. 17 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Ulf Berg!

Det som är viktigt för Sverige är att ha en plan för vad som ska ta vid när kärnkraften fasas ut. Den börjar bli olönsam. Ulf Berg säger att kärnkraften är olönsam på grund av effektskatten. Låt mig upprepa vad jag sa i mitt anförande. Kärnkraften skulle i dag vara olönsam även om effektskatten helt togs bort.

Moderaternas förslag i budgeten är att göra en viss sänkning av effektskatten, men med den budget som Moderaterna och Berg står bakom är kärnkraften fortfarande olönsam. Ulf Berg talar varmt om att kärnkraften ska finnas kvar och inte stängas ned. Då blir den naturliga följdfrågan hur Moderaterna vill rädda kärnkraften. Vill man ge direkta statliga stöd?

Vilken nivå effekträtten kommer att ha framöver är något jag förutsätter att vi kommer att diskutera i Energikommissionen. Det viktiga för Miljöpartiet är att kärnkraften betalar mer av sina samhällsekonomiska kostnader. Effektskatten är en liten del av den kalkylen. Det som är en större påverkan är de höjda säkerhetskraven som myndigheterna har ställt. Det gäller även skadeståndsansvaret eftersom kärnkraften fortfarande inte betalar sin egen försäkring. Vidare är det kärnavfallsavgiften som myndigheten föreslår ska höjas ytterligare för att det ska finnas pengar så att industrin ska betala för sitt eget avfall.

Kärnkraften är olönsam. Låt oss då i Energikommissionen diskutera hur vi ska bygga Sverige starkt och ge förutsättningar för investeringar för framtiden.

Vi ser i dag att det är billigare att bygga vindkraft än ny kärnkraft. Det basindustrin efterfrågar är stabila elleveranser till lågt pris. Varför vill Moderaterna envist bygga ny kärnkraft som är dubbelt så dyr som att bygga vindkraft?

Prot. 2015/16:70
25 februari

Energipolitik

Anf. 18 ULF BERG (M) replik:

Herr talman! Nu diskuterar vi inte att bygga ut kärnkraften i dag. Det är inte problemet. Jag vidhåller att om vi tar bort dagens kärnkraft får vi rejält höjda elpriser därför att det inte går att producera vindkraftsel för 30 öre per kilowattimme. Då skulle vi inte ha sett ett enda. Om det skulle vara så har elcertifikaten varit fullständigt onödiga.

Vi måste naturligtvis se till att sänka effektskatten. Vi moderater har varit tydliga. Vi kan tänka oss en sänkning. Vi är också beredda att diskutera frågor för att hitta alternativ finansiering. Vi tror att det är viktigt för vår basindustri att få en säker energi på elsidan. Det är viktigt.

Miljöpartiet vill förlänga elcertifikaten. Jag tolkar det på ett sätt. Jag läser också Dalarnas Tidningar, där Lise Nordin har skrivit att kärnkraften ska bort. Vore det inte mycket enklare att Miljöpartiet säger rakt ut att partiet vill ha bort kärnkraften? Det skulle jag någonstans kunna acceptera. Det står Miljöpartiet fritt att tycka så. Men att de går den här smygvägen kan jag inte acceptera.

Varken Miljöpartiet eller Socialdemokraterna kan tala om vad regeringen vill, utan så fort det blir en fråga är det tydligen Lars Hjälmered och hans kamrater i Energikommissionen som ska lösa den. Det vore klädsamt att de som leder ett land hade *någon* idé om vad de vill med politiken. Men det har vi inte fått se någonting av här, inte ens från Miljöpartiet.

Säg det nu! ”Kärnkraften ska bort. Det är vad vi miljöpartister tycker.”

Anf. 19 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Regeringen uttrycker redan i regeringsöverenskommelsen att dess mål är 100 procent förnybar energi. Miljöpartiet föreslår att elsystemet ska vara helt förnybart senast 2030. Det förvånar mig att Ulf Berg upplever att regeringens syn på kärnkraften och energisystemet inte är tydlig. Regeringen har ett väldigt tydligt mål.

Det blir också dubbelt när Moderaterna å ena sidan säger att regeringen inte agerar eller presenterar sin politik och å andra sidan kritiserar regeringen för att fatta beslut utanför Energikommissionen. Det blir något schizofrent.

Elcertifikatssystemet har funnits sedan 2003. Syftet med det är att utveckla ny teknik. Sedan det infördes har stödet betalats ut till framför allt vattenkraft och bioenergi och på senare år till vindkraft.

Jag tycker att det är viktigt att se att alla energislag ska kunna stå på egna ben. Vindkraften börjar närma sig att bli en mogen teknik och kommer inte att behöva stöd så länge till. Kärnkraften fick stora stöd när den byggdes ut och står fortfarande inte på egna ben. Den betalar fortfarande inte sin försäkring. Om vi hade en situation där alla kraftslag betalade sin fulla samhällskostnad tror jag inte att det skulle behövas några subventioner till de förnybara alternativen.

Ulf Berg sa att Moderaterna är beredda att diskutera alternativ finansiering. Jag hoppas att vi senare kan få höra vilka förslag Moderaterna har för att rädda kärnkraften.

Den sänkning av effektskatten som Moderaterna har i sin budget innebär att kärnkraften även i fortsättningen är olönsam. Jag tror att vi behöver komma längre i diskussionen och konstatera att de äldsta reaktionerna i dag är olönsamma. De kommer att fasas ut, oavsett om det blir nästa år eller om fem år.

Sverige står inför ett skifte i energisystemet, och då är det viktigt att diskutera ett tydligt mål för framtiden. Regeringens mål och Miljöpartiets mål är 100 procent förnybar energi. Sverige har fantastiska tekniska möjligheter att nå dit.

Anf. 20 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Herr talman! ”Kristdemokraterna vill se en mångfald av förnybar energi inom transportsektorn, industrin, uppvärmning och elproduktionen” och strävar efter ”ett energisystem som innehåller såväl storskaliga som småskaliga element anpassade till lokala och industriella behov.” Det har vi skrivit i vår energimotion.

Vi vill att Sverige på sikt ska ha ett energisystem som bygger på 100 procent förnybar energi. Där tror jag att vi har samma mål, även om vi kristdemokrater inte sätter ett slutdatum för när detta ska vara genomfört.

Men Lise Nordin blir lite motsägelsefull. Jag har inte sett något om det här, men jag kanske har missat det och därför behöver upplysas. I en motion som jag själv har skrivit har jag försökt belysa inte minst alla kraftslags samhällskostnader – hur man ska kunna återvinna en produktionsanläggning oavsett kraftslag, vad man ska göra med marken och det som tas ned, sanering och återvinning och återbruk. Vindkraftverk, till exempel – vad händer med deras cementfundament och vad det nu kan vara som berörs? Vad har Miljöpartiet för tankar i det här sammanhanget? Vad lägger man för pengar på detta?

Det är ju inte så enkelt som att säga att vi bara gör si eller så, sätter upp fler solpaneler eller bygger vindkraftverk. Det finns ju ingen lönsamhet i något i dag. Det måste vi också vara överens om, tycker jag, för det är ju vad det handlar om. Hade det funnits en lönsamhet hade vi förmodligen kunnat se en större utveckling av alla energislag. Men ingenting går med vinst i dag. Hur gör vi då för att behålla forskning och utveckling på området?

Anf. 21 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad att Kristdemokraterna och Miljöpartiet delar målet att vi ska ha 100 procent förnybar energi på sikt.

Jag håller också med Penilla Gunther om att vi har en situation med väldigt låga elpriser, vilket gör att det i princip inte finns några investeringar som kan göras lönsamma utan stöd.

Den slutsats jag drar av det är att vi politiker behöver fundera på var vi vill lägga stödet – förutsatt att vi vill göra nya investeringar, och det tror jag är helt nödvändigt för att ha en plan för ny elproduktion när den gamla fasas ut.

Hur ska vi då tänka när vi gör nya investeringar? Jag tror att det kommer att behövas stöd för att göra investeringar i ny elproduktion. Det kommer inte att kunna ske på marknaden som den ser ut i dag. I budgeten har vi en begränsad pott med pengar, och då behöver vi prioritera vad vi vill lägga de pengarna på.

Hur får vi då mest el per investerad krona? Jo, genom att satsa på förnybar elproduktion. Som jag sa tidigare: I dag bygger vi i Sverige vindkraft för 50 öre per kilowattimme, enligt Energimyndighetens senaste sammanställning. Erfarenheterna från alla de länder i vår närhet som försöker bygga ny kärnkraft visar att priset för ny kärnkraft är 1 krona per kilowattimme. Om vi i Energikommisionen skulle landa i att det är ny kärnkraft som ska byggas skulle det alltså kosta dubbelt så mycket per kilowattimme jämfört med om vi väljer att bygga förnybar energi.

Jag tycker alltså att svaret är ganska tydligt: Det är förnybar energi vi ska satsa på. Förnybar energi är det som i dag är säkrast, billigast och mest hållbart.

Anf. 22 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Herr talman! Ja, Lise Nordin, men om man vidmakthåller samma system som vi har haft under ett antal år, med dessa elcertifikat eller andra typer av skatter och avgifter, sker det ju ingen förnyelse på området. Ny teknik kommer inte in när man ständigt subventionerar gammal teknik. Hur tänker Miljöpartiet där?

Vid en nedtrappning av subventioner för elproduktion är det klart att vi hamnar i andra prislägen – javisst. Men det är ju inte rättvist att, som Lise Nordin gör, hela tiden jämföra kostnaden för vindkraft och kostnaden för kärnkraft. Det säger sig själv att med den subvention som vindkraften har fått under ett antal år är det en helt annan kostnad, och det gäller även produktionskostnaden för själva anläggningarna. Jämförelsen haltar betänkligt, helt enkelt.

Inget svar kommer från vare sig Socialdemokraterna eller Miljöpartiet när det handlar om hur vi ska tänka kring basindustrins behov av en fortsatt trygg elförsörjning. Det är ju därifrån vi får propåer. Lise Nordin och jag, precis som alla andra som jobbar med energifrågor, får propåer hela tiden.

Hur tänker ni lösa det här? Ska ännu fler reaktorer läggas ned i förtid för att ni som politiker inte vågar ta ställning eller ens se till att de reaktorer vi har som fungerar ska kunna fortsätta sin livstid ut? Jag vore tacksam för svar.

Anf. 23 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att Penilla Gunther missförstår mig. 50 öre per kilowattimme för vindkraft är rent produktionspris. Det är helt utan stöd. Jämförelsen med ny kärnkraft – som alltså kostar det dubbla, 1 krona per kilowattimme – är för rent produktionspris.

Detta är den teknikutveckling som har skett. Kärnkraften har med åren blivit dyrare att tillverka och bygga medan vindkraft har haft en väldigt positiv utveckling och i dag är det billigaste som kan byggas på marknaden.

Elcertifikatssystemet är enligt de flesta bedömare det stöd man kan ge politiskt som ger billigast elproduktion. Vad skulle kunna vara billigare

om vi vill ge förutsättningar för nya investeringar i elproduktion på marknaden? Energimyndigheten har till och med räknat ut att det lilla påslag som läggs på elräkningen med råge har kompenseras av att hushållen har fått lägre elpriser. Elcertifikatssystemet har alltså varit en ren vinstaffär för både hushåll och företag.

Basindustrin behöver ha tillförlitlig el till låga priser. Jag tycker att verkligheten springer i fatt Penilla Gunther och de borgerliga partierna, som fortsatt försöker ge sken av att kärnkraften skulle vara det som basindustrin gynnas mest av. Det är ju den som är dyr. Den befintliga är lönsam för att den har höga produktionskostnader och högre krav på säkerhet. Det är förnybar energi som springer i fatt.

På frågan hur vi ska se till att Sverige har ett tillförlitligt elsystem vill jag svara att det är viktigare att vi har ett stabilt energisystem sett till helheten. Vattenkraften, som i dag står för ungefär hälften av elproduktionen, är alldeles utmärkt som reglerkraft. Därtill har vi ny teknik som gör det möjligt att lagra energi i batterier. Vi har möjlighet att bygga fler kablar till våra grannländer för ett stabilare elsystem.

Energimarknadsinspektionen utreder nu på uppdrag av regeringen hur man kan ha åtgärder för mer efterfrågefleksibilitet. Också bioenergin och fjärrvärmens fungerar alldeles utmärkt som reglerkraft.

Energikommissionen har fått mycket underlag om alla möjligheter som finns.

Anf. 24 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Herr talman! Kärnkraft har varit ett spår som vi redan varit inne på, och den diskussionen hade jag tänkt lägga åt sidan. Men det har varit något av en ideologisk lekstuga från Miljöpartiets sida med olika kraftslag som man vill favorisera på olika sätt. I tidigare debatter har vi till exempel kunnat konstatera att solkraft aldrig kommer att kunna delta i kraftbalansen för vårt behov, åtminstone inte vintertid.

De förslag som läggs fram är ett pärlband av olika subventioner. Man ser framför sig en förlängning av elcertifikatssystemet bort mot 2030. Det är en skattereduktion för mikroproducenter och skattesubventioner för solkraftsinvesteringar. Man tittar på nya subventioner och stöd för de kraftslag som inte klarar sig på marknadsmässig grund.

Samtidigt vill man ha bort olika delar i kraftsystemet som bidrar med skatteintäkter till staten. Kärnkraften levererar årligen in närmare 4 ½ miljard till statens kassa. Det är pengar som försvinner och som man måste ersätta genom andra prioriteringar.

Som en kollega redan tidigare sa till Lise Nordin kan man konstatera att vi troligtvis skulle ha haft ett produktionsöverskott i Sverige också utan mycket av den nytillkomna kraft som har subventionerats in i systemet. Man brukar också framhålla vilken tillgång det skulle vara medlexport till andra länder, också givet den ökade vindkraftsproduktionen.

Nu konstateras att kostnaden för att producera vindkraftsel är 50 öre per kilowattimme. Med 2014 års siffror exporterade vi netto 15,6 terawattimmar, och vi fick 4 miljarder i handelsnetto för dem. Det är 25,6 öre per kilowattimme. Då har vi alltså subventionerat produktion som kostar 50 öre per kilowattimme och säljer den för 25 öre. Vem är det som betalar mellanskillnaden om 25 öre för denna el som vi slumpar bort, och vem är det som drar nytta av det?

Anf. 25 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna är kritiska till stöd till förnybar energi. Det är tydligt. Men jag saknar Sverigedemokraternas svar på hur man på annat sätt vill se till att Sverige har fortsatt elproduktion.

Kärnkraften är olönsam även om effektskatten helt skulle tas bort. Den är dyrare att bygga än förnybar elproduktion. Med den marknad som vi står inför i dag, hur vill Sverigedemokraterna skapa förutsättningar för nya investeringar i någon form av elproduktion? Man är ju kritisk till de stöd som regeringen inför och som enligt de flesta bedömare är det mest kostnadseffektiva sättet. På vilket sätt vill Sverigedemokraterna hålla kärnkraften under armarna?

Sverige har ett stort elöverskott. Förra året var det rekord: 22,6 terawattimmar. Det är ungefär en tredjedel eller lite mer av kärnkraftens totala produktion. Att vi har ett så stort överskott i dag beror på att vi har byggt ut den förnybara energin. Det ger oss i Sverige en valmöjlighet att fasa ut några av de äldsta och olönsamma kärnkraftverken.

Min och Miljöpartiets ambition är en övergång till 100 procent förnybart. Vi ser nu att ägarna till de äldsta reaktorerna har beslutat att stänga dem. Det är beslut som jag inte är särskilt förvånad över. Reaktorerna har varit olönsamma under många år.

Frågan är: Hur ska vi i Sverige säkerställa att vi får ny elproduktion? Där tycker jag att alla de som uttrycker kritik mot stöd till förnybar energi blir svaret skyldiga. Vad är alternativet? Hur vill man hålla kärnkraften under armarna, den kärnkraft som med dagens marknad är olönsam även utan effektskatten?

Anf. 26 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Herr talman! Det blev väl inget direkt svar på den fråga jag ställde.

Vi får ungefär 25 öre per kilowattimme för den el vi exporterar. Lise Nordin talar om vindkraften, som har en produktionskostnad på 50 öre per kilowattimme. Där får svenska elkonsumenter lägga in en mellanskillnad på 4 miljarder kronor, lika mycket som värdet av den exporten. Det är ytterligare en subvention som svenska elkonsumenter får betala till tysk och dansk industri och till välfärden i Danmark och Tyskland.

Om vi nu ska ha ett mer väderberoende kraftslag som inte kommer att bidra lika mycket i kraftbalansen och som kommer att sänka leveranssäkerheten kommer obalansen i produktionen att öka ännu mer. Vi tvingas exportera el under timmar då vi inte har något behov av den el som produceras. Den kommer att ha ett väldigt lågt ekonomiskt värde men subventioneras av svenska skattebetalare och elkonsumenter. Den elen slumpar vi bort till andra länder.

Det är inte hållbart att man ger denna typ av indirekta stöd till andra länder. Vi tvingar fram ett produktionssystem som inte efterfrågas av svenska elkonsumenter och som inte är avpassat till det behov som finns i Sverige hos den svenska basindustrin. Vi i Sverigedemokraterna tycker att det är viktigt att beakta de förutsättningar som råder i ett kallt land, där den stora utmaningen är att bemästra skillnaderna mellan sommar och vinter. Vi har ett betydligt större effektbehov vintertid. Då måste vi även se till att vi får en marknad som investerar i de behov vi har i stället för att på konstlad väg föra in kraftslag som inte är matchade mot det kraftbehov som vi i Sverige har över året.

Anf. 27 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Det är en konstig beräkning som Mattias Bäckström Johansson gör när det gäller de intäkter vi får av elexporten. Sverige har ett stort elöverskott. Vilken el det är som går i kablarna till våra grannländer vet vi inte. Elektronerna för kärnkraftsel och vindkraftsel ser likadana ut. Man kan inte i kalkylen räkna på om det skulle vara vindkraftsel eller kärnkraftsel vi exporterar.

Vi kan konstatera att elöverskottet är så stort att vi har möjlighet att fasa ut någon produktion i vår egen energimix. De fyra reaktorer som ägarna har beslutat ska stängas till 2020 har en total produktion på ungefär 10 terawattimmar per år. Elöverskottet var förra året 22,5 terawattimmar. Vi har stora valmöjligheter, men Miljöpartiets vision är att vi successivt har en ordnad övergång till 100 procent förnybar energi.

Jag hoppas och tror att alla partier i den här kammaren står bakom att leveranssäkerhet är ett nödvändigt krav för vårt framtida energisystem. Men debatten är inte så förenklad som Mattias Bäckström Johansson försöker få den att låta. Vi har många tekniska möjligheter. Som jag nämnde tidigare har vi vattenkraft, energilagring, flexibilitet, kablar till andra länder och bioenergi. Vi har alla tekniska möjligheter. Låt oss i Energikommissionen titta på vad som är smartast att använda.

Sverigedemokraterna säger här att utbyggnaden av förnybar energi inte är efterfrågad av Sveriges elkonsumenter. Ingenting kan vara mer fel! Vi vet i dag att en stor majoritet av svenska folket – om jag minns rätt ungefär 80 procent – säger att man står bakom målet om 100 procent förnybar energi. Svenska folket och den opinion vi har i vårt land pekar tydligt på att man vill att Sverige och riksdagen satsar på förnybar energi. Den är miljövänligast, den är säkrast och i dag är den också billigast.

Anf. 28 MARIA WEIMER (L) replik:

Herr talman! ”Energi är storpolitik och gas är den ryska maktapparatens starkaste vapen.” I dag är förhållandet mellan EU och Ryssland ett helt annat än det var för några år sedan. Det var före konflikten i Ukraina, före det ryska övertagandet av Krim och också före EU:s energiunion.

Det handlar om Nord Stream 2, förslaget till nya gasledningar i Östersjön, och de ord jag nyss läste upp kommer från Peter Eriksson, Europaparlamentariker och partikamrat till Lise Nordin.

Jag håller helt med Peter Eriksson i hans oro för de nya ryska gasledningarna. Det är storpolitik. Det är geopolitik, och det handlar i allra högsta grad om energifrågor. Jag tror att detta är en av de viktigaste säkerhetspolitiska frågorna under det här året, som kan få allvarliga konsekvenser om vi inte hanterar den på rätt sätt.

Jag tillhör dem som beklagar att Alliansen inte kunde stoppa den första gasledningen när den var aktuell. I dag har vi ett helt annat säkerhetspolitiskt läge. Framför allt har vi ett annat klimatmässigt och miljöpolitiskt läge.

Under Paristoppmötet tog vi tydligare ställning mot fossil energi. Vi vet också att Östersjöns botten inte har blivit bättre. Det finns tydliga miljöaspekter på detta. Och framför allt har vi ett beslut om en energiunion i EU som ska göra att vi blir mindre beroende av enskilda energiexportörer.

Det här går alltså helt i motsatt riktning. Min fråga är: Kan Miljöpartiet och Lise Nordin tänka sig att stödja Peter Erikssons kloka linje och göra allt ni kan för att försöka stoppa den här andra gasledningen, Nord Stream 2?

Prot. 2015/16:70
25 februari

Energipolitik

Anf. 29 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag blir väldigt glad när Liberalerna och Miljöpartiet kan enas om behovet av att fasa ut fossil energi.

Nord Stream 2 är inte en del av det här betänkandet, så jag ska ärligt säga att jag inte har detaljerna om hur den processen ser ut just nu, men jag återkommer gärna.

Jag delar min kollega Peter Erikssons inriktning att vi förstås ska försöka minska Rysslands energimakt, som finns i Europa i dag, och att vi för svensk del ska minska importen av rysk olja, gas och uran. Jag kan också konstatera i den här frågan att Energikommissionen har pekat ut att bästa sättet att minska den fossila energin in till EU och att minska vår energiimport är att satsa på den förnybara energin. Jag ser fram emot att EU fortsatt satsar mer på utbyggnad av förnybar energi och på energieffektivisering som det mest effektiva sättet att minska den makt som Ryssland har i dag genom energipolitiken.

Anf. 30 MARIA WEIMER (L) replik:

Herr talman! Jag vill återkomma till den fråga jag lyfte upp och just påpeka att det kommer att finnas ett antal regeringsbeslut framöver där jag tror att det kommer att finnas möjlighet för regeringen att stoppa de här planerna så gott man kan från svensk sida. Jag hoppas verkligen att Miljöpartiet kan driva på för det i regeringen.

Det finns som sagt ett antal tunga säkerhetspolitiska skäl. Men det finns också de energipolitiska aspekterna, som inte rör det här betänkandet men som definitivt rör oss som sysslar med energipolitik. Det handlar just om energiunionen och hur vi på det här sättet skulle urholka en av grundtankarna med energiunionen som handlar om att göra oss mindre beroende av enskilda energiexportörer. Det här skulle göra EU mer beroende av rysk gas, och det vore väldigt olyckligt.

Anf. 31 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Vad positivt att vi kan enas om att minska både Rysslands makt och den fossila energin!

Det som är allra viktigast, skulle jag säga, är att EU har en tydlig plan för att fasa ut fossil energi i stort. Det här är en ledning som är central att diskutera, men det finns väldigt mycket mer som är viktigt för att man ska kunna minska den fossila energin.

Jag hade önskat att Liberalerna tidigare hade ställt upp på ett skarpare klimatmål som Sverige kunde driva gentemot EU och ett högre bindande mål för förnybar energi och energieffektivisering. De delarna är centrala för att EU ska kunna jobba starkt med klimatfrågorna och minska den fossila energin och Rysslands makt via energipolitiken.

Låt oss enas om att ha kvar det här klimatengagemanget även när vi diskuterar hur vi ska skärpa EU:s klimatpolitik och minskningen av den fossila energin!

Anf. 32 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Innan jag går in på det som jag tänkte prata om måste jag säga något när det gäller effektbalansen. Jag tror att även i fortsättningen kommer de sjöar som finns på tavlan bakom mig att vara en stor del av det som vi kallar för effektbalansen. När jag var hos Svenska kraftnät var det tryggt att höra dem säga att det var en turbin i Harsprångsverket som gjorde att vi hade 50 hertz på nätet.

Det handlar om energipolitik och näringsutskottets betänkande om just detta. Det intressantaste jag hittills i mitt uppdrag som riksdagsledamot har fått vara del av är Energikommisionen. Jag har fått vara med om kunskapsinhämtning och fått lära mig jättemycket om möjligheter men även utmaningar som vi står inför. Om det är något land som ska kunna göra en blocköverskridande överenskommelse om elenergi och förhoppningsvis även energi som helhet är det vårt land, med våra förutsättningar.

Regeringen har i sin budgetproposition för 2016, utgiftsområde 21 Energi, fastslagit att det övergripande målet för energipolitiken är att på kort och på lång sikt säkra tillgången till el och annan energi på gentemot omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Det är också en målsättning om ett 100 procent förnybart energisystem på sikt.

Det ställer vi i Vänsterpartiet givetvis oss bakom. Men vad som kan komma att ske i framtiden är att skiftet från fossila bränslen i transportsektorn – det är det som inte kan elektrifieras – till hållbara och förnybara alternativ kan ske tidigare än planerat. Vi tycker att man kanske ska ta höjd för det. Men som jag inledde med har vi med våra unika förutsättningar, och i det här fallet med skogen som en jättestor resurs, inga som helst problem med att klara även den utmaningen.

Vänsterpartiet har inte lämnat in några motioner i ärendet energipolitik av den enkla anledningen att vi vill ge Energikommisionen en ärlig chans att försöka komma fram till en överenskommelse om långsiktiga spelregler för något som är så viktigt för Sverige som industrination men även för våra kommande generationer, så att de kan lita på att energiförsörjningen är säker och hållbar. Men det handlar även om att alla ska ha tillgång till den och att det i förhållande till omvärlden ska vara jämförbara priser.

Men med det sagt innebär det inte att vi i Vänsterpartiet inte har en åsikt om hur vi som parti ser på energiförsörjning och vad vi betraktar som förnybart, hållbart och säkert. Som alla vet drev vi som parti en linje som är ambitiösare än det som till exempel EU och regeringen landade i vad gäller utsläppsmål, förnybarhetsmål och energieffektiviseringsmål.

Jag har roat mig med att läsa vad det står i Alliansens energiöverenskommelse från 2009, det som många har lyft upp i dag. Jag har speciellt tittat på avsnittet om kärnkraft. Jag ska citera lite grann – det gäller skälen för regeringens bedömning:

”De svenska reaktorerna är normalt beställda och levererade för en planerad drift på 40 år. Den tekniska livslängden kan dock bli kortare eller längre, beroende på hur anläggningen drivs och underhålls. En anläggningens ekonomiska livslängd ska bestämmas av hur länge det är ekonomiskt lönsamt att driva anläggningen med de moderniseringar som krävs, bl.a. för att upprätthålla säkerheten. De svenska kärnkraftverken har nått en ålder som innebär att moderniseringsinvesteringar behöver göras av både säkerhetsmässiga och effektivitetsmässiga skäl.”

Men sedan kommer ytterligare några intressanta saker som jag måste peka på. Jag ska citera igen: ”Något statligt stöd för kärnkraft i form av direkta eller indirekta subventioner kan inte påräknas. Viktiga förutsättningar för fortsatt drift av kärnkraften är att säkerhetskraven fortsätter att skärpas successivt och att ansvaret för olyckor skärps i enlighet med de möjligheter som ges av rådande internationella konventioner.”

Här kan vi alltså läsa att staten inte ska ge subventioner till kärnkraften utan att den ska stå på egna ben. Sedan skriver man egentligen om kärnkraftsföretag, att de har kunnat höja säkerheten och tillgängligheten i äldre reaktorer och att de i många fall har gjort det med lönsamma reinvesteringar. Då pekar man på globala kärnkraftsanläggningar.

Detta är alltså den överenskommelse som allianspartierna hänvisar till i stort sett i alla motioner. Det är gott så, men en sak har jag svårt att förstå i sammanhanget.

Herr talman! På hemsidan kan man läsa hur Centerpartiet tolkar den här överenskommelsen – jag är lite förvånad över detta. Där kan man läsa att målet är ett helt förnybart energisystem 2040 – det håller jag med om – och ett samhälle som är fritt från kärnkraft och som i stället drivs av energi som är 100 procent förnybar. Men ändå har man gått med på en generationsväxling för kärnkraften om kostnaderna kan tas. Och man pekar på en förlängning av livslängden för kärnkraft upp till 60 år. Jag har svårt att få ihop det med att det ska bli 100 procent förnybart och fritt från kärnkraft.

Hur ska man sedan tolka den enorma lobbyism som många har varit inne på, som pekar på det här med effektskatten för kärnkraft och att den ska avvecklas? Är det ett direkt eller indirekt stöd som Alliansen själv också är allergisk mot i den uppgörelse som de har från 2009 som alla pekar på?

Här passar det nog, herr talman, att jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Jag och Vänsterpartiet vill ge förutsättningar för stabila grunder för investerare och industri samt en trygg och säker energiförsörjning för såväl nuvarande som kommande medborgare i vårt fantastiska land, där förutsättningarna närmast skiner på oss och där det ibland blåser så att även en norrlänning söker skydd. Vi får sedan inte glömma våra Norrlandsälvar, som redan har betalat miljöpriset för att förse landet med en stor del av elenergin men även med effekt och den omtalade svängmassan, som vi har lärt oss om i Energikommissionen. När det gäller lösningar för transporter som inte går att elektrifiera och kemisk industri samt även för effektbalansen har vi enorma möjligheter med skogen som en förnybar resurs.

Vi som sitter i Energikommissionen har ett speciellt ansvar för att försöka vårt yttersta, så att en bred uppgörelse blir av. Då kan våra barn och barnbarn och kommande generationer läsa om historien och betrakta hur kloka de som satt i kommissionen ändå var. Och tänk er, de kan då säga att det var politiker som kom överens, de som ofta av allmänheten pekas ut som självgodas och som navelskådare.

(Applåder)

I detta anförande instämde Helena Lindahl (C).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 9.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

§ 6 Frågestund

Anf. 33 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av arbetsmarknadsminister Ylva Johansson, försvarsminister Peter Hultqvist, statsrådet Isabella Lövin och kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Regeringens syn på lagstiftning om löner

Anf. 34 MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Min fråga går till arbetsmarknadsministern.

Ministern sa i *Agenda* i söndags: Ett system där politiker lagstiftar om löner kommer att leda rakt åt pipsvängen. Det är en farlig väg att gå.

Men samtidigt som arbetsmarknadsministern säger detta går regeringen fram med ett förslag om minimilöner som krav vid offentlig upphandling. Det är i allra högsta grad ett sätt att lagstifta om löner. Inte nog med det, man vill även lagstiftningsvägen reglera ett antal villkor som normalt brukar överlämnas till arbetsmarknadens parter.

Då vill jag naturligtvis fråga arbetsmarknadsministern följande: Varför hävdar regeringen att lagstiftning om löner är farligt samtidigt som man går fram med just ett sådant förslag?

Anf. 35 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tackar för att jag får en möjlighet att klargöra för Maria Malmer Stenergard hur det fungerar.

Det är arbetsmarknadens parter som förhandlar och kommer överens om lönerna. Just nu ska 500 nya avtal slutas, och det är en ganska nervös stämning bland arbetsmarknadens parter av detta skäl.

Regeringen beslutar inte och riksdagen lagstiftar inte om löner. Där emot ställer regeringen i förordningar och riksdagen via lagstiftning upp regler för vad som ska gälla på arbetsmarknaden. De kan till exempel ställa krav på att kollektivavtal ska finnas och att kollektivavtal ska följas. I kollektivavtalen finns minimilöner reglerade. Nivån på dem förhandlas varje gång avtalen ska förhandlas om.

Regler för om det ska ställas krav på kollektivavtal är självklart någonting som riksdag och regering bör besluta om, men innehållet i dem är det upp till parterna att besluta om.

Prot. 2015/16:70
25 februari

Frågestund

Anf. 36 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Nej, det som ministern säger om att man kan ställa krav på kollektivavtal stämmer inte. Det strider mot EU-rätten. Man kan ställa krav enligt kollektivavtal, och då vill regeringen ställa krav på lön.

Då undrar jag vad som är skillnaden. Regeringen säger en sak – vi vill inte lagstifta om löner – men gör en annan sak.

Anser regeringen att den svenska modellen ska gälla eller inte?

Anf. 37 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! På samma sätt som den gamla regeringen under sina åtta år ställde krav för arbetsmarknadspolitiska lönestöd – att man skulle följa kollektivavtalsenliga villkor för att komma i fråga för lönestöd – kan krav ställas på att man ska följa kollektivavtalsenliga villkor för att komma i fråga vid offentliga upphandlingar. Det har ingenting med lagstiftning om lönernas nivå att göra.

Patientsäkerheten och snabbspåret till sjukvårdsarbete för nyanlända

Anf. 38 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Ylva Johansson.

Som vi alla vet har det kommit rekordmånga invandrare till vårt land under det senaste året, vilket innebär minst sagt stora utmaningar för vårt land. En av dessa utmaningar är att få alla dessa människor i jobb.

Regeringens svar har oftast varit snabbspår. Men går det verkligen att förena snabbspårutbildningar, till exempel inom sjukvården, med kvalitet och patientsäkerhet? Då tänker jag främst på språkkunskaperna.

Jag har arbetat 25 år inom sjukvården med både sjuksköterskor och läkare. En del av dem har fått sin utbildning utanför EU. Jag konstaterar att jag delar professor Gunlög Josefssons erfarenheter om att det inte går att forcera språkinläring.

Min fråga till statsrådet är: Kan man ha snabbspår för personal inom vården och samtidigt behålla patientsäkerheten?

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Svaret på frågan är ja. Många yrken inom vården är legitimerade yrken. Det betyder att man för att få arbete inom yrket måste uppnå den kompetens och de språkkunskaper som det ställs krav på för att man ska få ut legitimationen. Hur fort det går att uppnå den kompetens som det ställs krav på kan naturligtvis variera beroende på individens förkunskaper och förmåga att snabbt lära sig det nya.

Det som man kan ställa upp med från samhällets sida är att säkerställa att det inte ska dra ut på tiden i onödan på grund av onödiga väntetider i processen. Sedan är det alltid, som i alla lärandeprocesser, upp till individen att själv anstränga sig för att tillägna sig denna kunskap så att man klara de högt ställda kraven – jag tycker att de ska vara högt ställda – på

Frågestund

Anf. 40 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Svaret gör mig inte riktigt så lugn som jag hoppades att det skulle göra.

Man ska komma ihåg att det för läkare och sjuksköterskor inte bara handlar om att skriva journaler på korrekt svenska. Det handlar om så mycket mer. De ska till exempel kunna läsa av vad patienten ger uttryck för när det gäller smärta, oro och bekymmer. Man brukar säga att läkarens främsta diagnosredskap är samtalet med patienten. Det stämmer.

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Regeringen har inte föreslagit några sänkningar av språkkraven för att man ska kunna arbeta i sjukvården och har inte heller några som helst planer på att göra det. Vi har under flera års tid haft en situation med långa väntetider innan människor får göra olika prov för att Socialstyrelsen först ska bedöma de betyg som de har skickat in. Tyvärr har det varit mycket passivitet under väntetiden som har varit skadligt.

Nu har vi tillsammans med parterna kommit fram till att det ska gå snabbare att validera och att man under tiden som man arbetar med att uppnå kunskaperna också ska kunna praktisera.

Barns kunskaper om barnkonventionen

Anf. 42 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Herr talman! Jag vänder mig till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke med min fråga.

Vi är många gånger stolta över hur bra barn har det i Sverige, och självklart ska vi vara det. Mycket är bra, men många barn diskrimineras fortfarande i Sverige. Ofta handlar det om barn som är i särskilt utsatta situationer, barn med funktionsnedsättningar, barn i ekonomiskt utsatta familjer, asylsökande barn och barn placerade i samhällets vård.

För att kunna påverka sin situation och vara delaktig är det viktigt att man har tillgång till information, inte minst gällande vilka rättigheter man har.

När man frågar barn i årskurs 8 om de känner till sina rättigheter svarar en av fem att de har hört talas om barnkonventionen, och endast 6 procent visste vad som står i den.

Jag skulle vilja fråga hur demokratiministern ser på detta och om det pågår något arbete för att öka barns kunskaper om sina rättigheter.

Anf. 43 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Jag tackar för den mycket viktiga frågan. Detta är någonting som jag arbetar med just nu, nämligen hur vi ska stärka våra barns och ungas kunskaper om sina rättigheter och skyldigheter i det demokratiska samhället. En viktig del är det demokratiska samtalet.

Under de senaste månaderna har Statens medieråd fått ett uppdrag som handlar om media- och informationskunnighet.

Många av våra unga spenderar alltmer tid på nätet och i olika sociala forum. Inte minst där är det viktigt att det finns kunskaper.

Vi behöver också utveckla materialen och underlagen till våra lärare. Därför har jag också initierat och haft möten tillsammans med Statens medieråd och Skolverket för att identifiera vad som saknas både i lärarutbildningen och i de material som lärarna har för att kunna utgöra en arena där barn får lära sig detta.

Anf. 44 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret. Det låter verkligen jättebra.

Jag måste ändå fråga varför man valde att avslå Liberalernas partimotion om att barn just ska ha tillgång till målgruppsanpassad och tillgänglig information om sina rättigheter. Vi hade bland annat med att det ska finnas på nätet, i idrottslokaler och i skolor. Det handlar nämligen inte bara om att veta vad man har för rättigheter och skyldigheter utan också om att veta hur man använder dem.

Anf. 45 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNIKE (MP):

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att se över vad som faktiskt redan görs och vad som är på gång. Jag ser fram emot att ha fortsatta diskussioner om hur vi stärker detta område, för det är vi i stort behov av. Jag ser alltså fram emot fortsatta samtal om detta.

Värdlandsavtalet och Sveriges nationella självbestämmande

Anf. 46 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till försvarsminister Peter Hultqvist.

I debatten kring det värdlandsstödsavtal, Host Nation Support, som för närvarande bereds av regeringen cirkulerar det en del uppseendeväckande påståenden och uppgifter. Exempelvis sägs att vi med detta avtal skulle öppna för lagring av kärnvapen, för Natobaser och för att utländska soldater ska ges straffimmunitet. Att vi diskuterar och debatterar våra försvarspolitiska samarbeten i allmänhet och samarbetet med Nato i synnerhet är ju alldeles naturligt, men det är viktigt att debatten vilar på en stabil, faktamässig grund.

Min fråga till försvarsministern är därför om det finns något i värdlandsstödsavtalet som tvingar Sverige att göra avkall på vårt nationella självbestämmande.

Anf. 47 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Det är viktiga saker att diskutera i dessa dager.

Värdlandsavtalet med Nato bygger på att det inte kommer in ett enda stridsfordon eller en enda soldatstövle, livrem eller uniformspersedel på svenskt territorium utan inbjudan från en svensk regering. Det är det grundläggande – ingenting sker utan en inbjudan. Suveräniteten är intakt.

Den militära alliansfriheten är intakt. Världlandsavtalet berör heller inte kärnvapen; det handlar inte om det. Men det är också viktigt att tala om att den svenska linjen är att det inte ska finnas kärnvapen på svenskt territorium. Vi kommer inte att öppna för det i någon mening.

Natobaser kommer inte att upprättas om det inte är så att det är en övning man är inbjuden till, vilket sker redan i dag. Avtalet bidrar till en administrativ förenkling i sammanhanget.

Anf. 48 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Jag har en kort följdfråga. Kan avtalet i någon del tolkas som att vi nu blir en del av Natos försvarsdoktrin?

Anf. 49 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Nej. Vi omfattas inte av Natos självförsvarsförpliktelser enligt Natostadgans § 5. Det finns inget sådant samband. Man kan inte vara 25 procents eller 50 procents medlem av Nato, utan antingen är man medlem av Nato eller också är man inte medlem av Nato. Vi är inte medlemmar, men däremot är vi en del av partnerskapet. Det är i dag 25 länder som har den här typen av världlandsavtal, däribland Finland. Vår process är samordnad med den finska processen.

Bedömningen av nyanländas kompetens på arbetsmarknaden

Anf. 50 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till arbetsmarknadsministern.

Sami Alsalloum är en mycket duktig ögonläkare. Han har flytt från krigets Damaskus och befinner sig nu i Falun. Där har han fått uppehållstillstånd, och under tiden som Socialstyrelsens process maler för att han ska sin svenska legitimation har han fått ett vikariat som undersköterska. Enligt hans chef är han extremt duktig som undersköterska. När hans vikariat nu skulle förlängas – det är anställningsstopp i landstinget – gick Kommunal in och sa att detta inte accepteras från Kommunals sida eftersom han inte har kompetens att arbeta som undersköterska.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är om hon delar bedömningen att en ögonläkare från Syrien, vars chef säger att han är extremt kompetent, saknar kompetens att arbeta som undersköterska. Vad tycker arbetsmarknadsministern om att ett fackförbund agerar på det här viset?

Anf. 51 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi hade en fråga om snabbspår här tidigare. Min syn är att jag tycker att det är bra att man jobbar som undersköterska i väntan på att få sin legitimation så att man kan arbeta i sitt rätta yrke. Jag utgår ifrån att både individen och arbetsgivaren inget hellre vill än att processen för att bli legitimerad och kunna jobba i sitt rätta yrke ska gå så fort som möjligt.

Anf. 52 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Arbetsmarknadsministerns svar gläder mig, för det öppnar en möjlighet för de legitimerade sjuksköterskor och läkare vi har i landet att i avvaktan på legitimation från Socialstyrelsen hitta andra jobb inom

sjukvården. Jag hoppas också att arbetsmarknadsministern kommer att se till att partivänner och framför allt företrädare för Kommunal, inte minst i Falun och på Falu lasarett, får klart för sig att detta är ett direkt kontraproduktivt agerande i ett läge där vi har en oerhört stor utmaning vad gäller integration.

Anf. 53 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tycker att Anders W Jonsson gör en onödigt stor fråga av detta. Personen är ju anställd som undersköterska. Arbetsgivaren har gjort sitt val. Jag tycker att det är riktigt, och jag förutsätter att arbetsgivaren kommer att se till att han så snart som möjligt kan gå vidare från undersköterskejobbet till sitt riktiga yrke som läkare.

Rekryteringen av soldater

Anf. 54 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Herr talman! Jag har en fråga till försvarsminister Peter Hultqvist.

Det är allmänt bekant att vi har kommit in i en ny säkerhetsituation när det gäller vår försvarsförmåga, och en helt ny hotbild har växt fram på senare år – inte minst efter annekteringen av Krim och krisen i Ukraina. Det gör att värdet av ett effektivt och bra försvar blir allt viktigare, särskilt eftersom vi fortfarande inte ingår i försvarsalliansen Nato.

Jag blir verkligen bekymrad när jag tar del av rapporter som visar problem med rekryteringen av nya soldater här i Sverige. Ett kanske ännu större problem är att en alltför stor andel slutar i förtid, ibland i utbildningens slutfas. Min fråga blir därför: Vad gör regeringen för att möta detta problem?

Anf. 55 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag tackar för frågan.

När det gäller hotbildsfrågan är jag glad att Moderaterna har kommit att anpassa sig till realiteterna. Det var svårt för den förra regeringen att inse de förändringar som skedde i Ryssland.

När det gäller rekryteringen av soldater pekade ju vi redan när riksdagen skulle ta beslut om det nya personalförsörjningssystemet på att den här typen av problem med avhopp förmodligen skulle uppstå, liksom svårigheter att få fullödiga och övade förband. Så är det nu. Därför har vi tillsatt en utredning under ledning av Annika Nordgren Christensen, som kommer att leverera ett utredningsresultat senare i år. Vi tittar på den norska och danska modellen där man kombinerar ett professionellt försvar med ett värnpliktsförsvar.

Anf. 56 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det är bra att man tittar på det här, för det är jätteviktigt att vi inte hamnar i en situation där vi inte kan få fram tillräckligt med soldater. När det gäller den historiska situationen med både det gamla värnpliktssystemet och vem som har gjort vad är vi i en helt ny situation. Det är därför vi har gjort en försvarsuppgörelse inför framtiden, och vi får förmodligen göra en ny i närtid om vi ska bli relevanta.

Anf. 57 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! När utredningen om en personalförsörjning byggd på professionalism och värnplikt kommer hoppas jag att Moderaterna tänker om och kan vara beredda att föra ett resonemang om att återinföra en del av försvaret som ett pliktssystem. Den inbjudan kan jag ge redan nu. Det var detta ni tog bort en gång i tiden, men det krävs förmodligen en korrigerande av personalförsörjningen för att den ska fungera fullödig.

Sveriges hjälp till önationer i Stillahavsregionen

Anf. 58 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Herr talman! Jag vänder mig till biståndsministern.

Jag har förmånen att vara representant för riksdagen i Interparlamentariska unionen. Där träffar vi folk från hela världen. I det här fallet tänker jag på dem som lever och bor i önationerna i Stillahavsregionen. Vi kommer att träffa dem igen om ett par veckor. Jag vet att biståndsministern nyligen har varit i dessa trakter i världen. Därför skulle jag vilja fråga vad som framkom på mötena om hur Sverige konkret skulle kunna hjälpa dessa länder att stå bättre rustade för de utmaningar klimatförändringarna innebär.

Anf. 59 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Tack, Krister Örnfjäder för frågan!

Förra veckan besökte jag Stillahavsregionen för att återgälda besök som bland andra Kiribatis och Marshallöarnas presidenter gjorde i Sverige under förra året för att samarbeta och hitta beröringspunkter att driva klimatfrågan framåt inför klimattoppmötet i Paris.

Mitt besök handlade om att följa upp det samarbetet och att själv se de enorma utmaningar som Stillahavsstaterna har med havsnivåhöjning och extrema väderförhållanden. Den cyklon som drabbade Fiji dagen efter att vi hade lämnat regionen visar på de enorma utmaningar som de här små, sköra och väldigt utsatta staterna har. Människorna där är helt beroende av havet och naturresurser för sin överlevnad.

Anf. 60 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Herr talman! Tack för den delen av svaret!

Vad anser då biståndsministern att man skulle kunna göra rent praktiskt från Sveriges och inte minst hela världssamfundets sida för att förhoppningsvis få en bättre situation till stånd?

Anf. 61 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Sverige är en stor givare till bland annat Gröna klimatfonden och Anpassningsfonden. Och vi har en regional strategi för Asien där vi nu också inkluderar Stillahavsöarna. Det handlar framför allt om att hjälpa dem att skydda sitt vatten, som nu hotas av saltvatteninträngning på grund av höjningen av havsnivån, och att stärka infrastruktur, som nu är oerhört utsatt för både stormar och havsnivåhöjning.

Anf. 62 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! Min fråga är till försvarsministern. Är det förvånande?

Den första fråga som jag hade tänkt ställa, angående värdlandsavtalet, är redan ställd. Möjligtvis hade jag tänkt att jag skulle få något tidsperspektiv på när det kan tänkas komma till stånd. Men jag tar upp en annan fråga.

Nu har vi sett Alliansen med Moderaterna i spetsen totalt radera det svenska försvaret, och i vissa stycken har Moderaterna uttryckt förakt för dem som är anställda inom försvaret.

Nu när det finns en majoritet för införande av värnplikten, utbildningsplatser och terräng kräver det att man ser över vad som ligger i avvecklingen av övningsområden och terräng för att möjliggöra detta.

Min fråga till försvarsministern är om han har tänkt sig att stoppa de här avvecklingarna så att vi får möjlighet att tänka till om vi ska fortsätta med viss avveckling och stoppa annat.

Anf. 63 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Tack för frågan!

Det är mycket som man måste se över i den händelse att vi kommer i ett läge där vi ska återinföra värnplikten som en del av ett personalförsörjningssystem. Det handlar om hur vi ska sköta trupputbildningen med befälen. Det handlar om nya typer av arbetsuppgifter och de professionellt anställda soldaternas roll i det. Det handlar om materielfrågor, persedel-frågor och övningsfrågor. Det är en lång rad sådana frågor. Där ingår naturligtvis också övningsområden.

Jag tror att man måste ta ett helhetsgrepp på allt det här. Det är för tidigt än att säga att vi ska göra exakt så eller så, utan vi får avvakta utredningen. När den har lagt sina papper på bordet får vi återkomma med en strategi för hur vi går vidare.

Anf. 64 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! I det nya utbildningssystemet, som har börjat nu och som jag tror ska sjösättas i sommar med reglementen och så vidare, finns det utpekade övningsplatser. Jag tror säkert att försvarsministern ser till att den som utreder det här kopplar ihop de här sakerna, så att de föreslagna utbildningsplatserna också får möjlighet till övning. Men det är väl inom ramen för det du nyss sa.

Anf. 65 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Tack för fortsatt diskussion om detta!

Alla de här delarna måste fasas ihop till en fungerande helhet. Det gäller alla de delar som jag pekade på i mitt förra inlägg, och där ingår självklart också övningsplatser och terräng.

Frågestund

Anf. 66 ANNICKA ENGBLOM (M):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Bah Kuhnke.

I går var det sverigefinnarnas dag. Alltsedan vi 2009 här i riksdagen klubbade igenom minoritetspolitiken och minoritetsspråken omfattas finskan av dessa lagregler. År 2009 beslutade vi om åtta kommuner som skulle fungera som förvaltningsområden, det vill säga ta på sig ett ansvar för att via lagen kunna bistå våra minoriteter så att de vid kontakter med myndigheter, äldreomsorg, förskola och liknande ska kunna använda sitt ursprungsspråk. I dag är förvaltningsområdena 75, glädjande nog.

I juni förra året gav regeringen i uppdrag att se över hur det fungerar. Rapporten kom den 29 januari, men tyvärr har regeringen fram till dess gjort halt i ansökningsprocessen när det gäller nya förvaltningsområden. Min fråga till statsrådet är: Varför?

Anf. 67 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNKE (MP):

Herr talman! Tack, Annicka Engblom, för frågan!

Ända sedan jag tillträdde som kultur- och demokratiminister och vid mitt första möte med de nationella minoriteterna har de samtliga uttryckt kritik mot hur vi lever upp till lagen om nationella minoriteter. Just därför har en rad översyner gjorts av hur statsbidraget till förvaltningskommunerna används. Dessa underlag har nu kommit in. Vi analyserar och bereder dem i Regeringskansliet. Men jag har också aviserat att vi kommer att utreda lagen om nationella minoriteter, därför att det är en lag som är viktig, och grundskyddet i den ska alla kommuner, oavsett om de är förvaltningskommuner eller inte, leva upp till. Därför har vi gjort en tydlig markering att så länge vi inte har förvaltningskommuner som behandlar människor lika kommer vi inte att utöka dem.

Anf. 68 ANNICKA ENGBLOM (M):

Herr talman! Det tycker jag är lite synd. Jag har varit runt, precis som statsrådet, och kan bekräfta att det fungerar väldigt olika. Vissa sköter sig bra och andra sköter sig mindre bra. Men att göra halt för viljan att skapa nya förvaltningsområden är synd.

Min gamla hemstad Västerås blir nu prisad för att vara bästa förvaltningskommun. Men i min valkrets Blekinge bor det väldigt många finnar som kanske skulle vilja ansluta sig till detta.

Anf. 69 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNKE (MP):

Herr talman! Tack, Annicka Engblom, för den fortsatta frågan!

Jag vet att det finns fler än riksdagsledamoten som tycker att det är olyckligt att vi gör halt. Jag tror därför att det är otroligt viktigt att jag och vi alla fortsätter diskussionen med de potentiella förvaltningskommunerna men också att vi håller det civila samhället, alltså alla nationella minoriteter och deras organisationer, varmt och visar på den goda viljan. Nästa steg vi tar kommer att bli ett bättre steg för de nationella minoriteterna och för oss alla.

Anf. 70 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Jag har en fråga till arbetsmarknads- och integrationsansvariga ministern Ylva Johansson.

För en lyckad integration i det svenska samhället menar vi kristdemokrater att det är viktigt att hålla fast vid arbetslinjen. Under Alliansen skapade vi en ny arbetsmarknad med enklare jobb inom RUT- och ROT-branscherna. Nu står vi inför en enorm utmaning med det stora antalet asylsökande och nyanlända i Sverige som behöver jobb. Dessvärre saknas många enkla jobb, och ingångslönerna är höga. Arbetslösheten bland utrikes födda är redan nu 21,8 procent, medan den är 4,8 procent bland inrikes födda.

Vi kristdemokrater menar att det behövs radikala åtgärder nu för att skapa många enkla arbeten, eftersom 50 procent av dem som kommer inte har en eftergymnasial utbildning och behöver få in en fot på arbetsmarknaden.

Då undrar jag: Delar ministern problembilden att det är en stor utmaning nu och att det krävs åtgärder? Och hur tänker ministern skaffa fram jobb till alla som kommer till Sverige?

Anf. 71 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Ja, Désirée Pethrus, vi står inför stora utmaningar. Det kommer många personer som har låg utbildning och kanske aldrig har yrkesarbetat. Samtidigt kommer det personer med hög kompetens. Tidigare hade vi en fråga om en ögonläkare. Det gäller alltså att ha flera perspektiv samtidigt, för alla perspektiv behövs för att vi ska klara utmaningarna.

För personer som har låg eller ingen yrkesbakgrund eller utbildningsnivå kommer vi att behöva nya insatser. Det är en grupp som i dag är ganska liten på svensk arbetsmarknad.

Ett bra exempel på en sådan insats är det snabbspår som Kommunal tillsammans med SKL och Vårdföretagarna har kommit överens om. Personer som har erfarenhet av att vårda en anhörig valideras i förhållande till de krav som ställs för att arbeta som vårdbiträde i äldreomsorgen. Det kopplas också på utbildningar så att de når upp till de krav som ställs för att jobba som vårdbiträde.

Anf. 72 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Av dem som deltar i den så kallade etableringsreformen, med ett stort antal åtgärder från Arbetsförmedlingen, är det efter två år bara 5 procent som får ett reguljärt arbete. Det är alldeles för lite. Efter 15 år är 30 procent av alla utlandsfödda fortfarande arbetslösa.

Det krävs radikala åtgärder. Vi har föreslagit introduktionsanställningar, som är en helt ny anställningsform med 25 procent under kollektivavtalsenlig lön. Vad säger ministern om det?

Anf. 73 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Désirée Pethrus målar upp effekterna av den förda politiken ännu värre än vad jag skulle göra. Men jag delar uppfattningen att vi

Frågestund

har mycket stora problem, och det är därför regeringen jobbar med stora förändringar av etableringsreformen.

Vi har redan genomfört en del förändringar. Vi har bland annat tagit bort de dåligt fungerande lotsarna och infört annat, till exempel snabbspår. Vi jobbar också med större förändringar av etableringsreformen.

Arbetsförmedlingen ska fortsätta att ha ett ansvar, men innehållet måste bli mycket mer effektivt.

I detta anförande instämde Veronica Lindholm (S).

Utbildning och information om Sverige till nyanlända

Anf. 74 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr talman! Min fråga går till Ylva Johansson.

Vi har nyligen kunnat läsa att regeringen tänker ta initiativ till ett nytt nationellt program där insatser ska rikta sig till gruppen nyanlända och ensamkommande och handla brett om jämställdhet och kvinnors och mäns ställning och även omfatta frågor om att förebygga våld.

De närmare detaljerna för detta initiativ är inte utformade än, men det har beskrivits som att det handlar om utbildning och information.

Finns det i dagsläget något mer att informera om gällande dessa insatser, till exempel om insatserna ska komma tidigt? Hur ser tidsplanen ut för när ett mer konkret förslag kan realiseras?

Anf. 75 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! I ett läge då många nya människor flyr till Sverige är det viktigt att vi gör insatser så att de värderingar som är basala och håller vårt land samman stärks.

Våra värderingar om jämställdhet, människors lika värde och barns rättigheter är ju faktiskt ett av skälen till att många människor väljer att fly till just Sverige. Därför är det viktigt att vi upprätthåller och stärker de värderingar som är viktiga för att hålla samman Sverige.

Ett sätt att göra det är att gå in med samhällsorienterande insatser redan under asyltiden. Vi har ju tyvärr ett läge med långa handläggningstider på grund av att många har sökt asyl samtidigt.

En annan del handlar om de ensamkommande tonåringarna. De kommer ju till skolan och behöver kanske andra insatser där.

Anf. 76 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar Ylva Johansson för svaret.

Det finns uppgifter om att Norge och Finland har infört den typ av tidiga insatser för utbildning av nyanlända som jag nämnde. Finns det erfarenheter av hur det har fungerat som kan användas vid utformningen av liknande insatser i Sverige?

Anf. 77 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är alltid intressant att lära av andra länder, men det är få länder som har en sådan bred och lång erfarenhet av att ta emot nyanlända och att integrera i samhället som Sverige har. Vi ligger långt framme,

men vi kommer att behöva göra ännu mer, inte minst i ett läge då många kommer till Sverige samtidigt.

Vi kommer att återkomma med förslag på insatser i skola, på tidiga insatser under asyltiden och på hur vi kan höja kvaliteten och säkerställa att den samhällsorientering som är obligatorisk i etableringsuppdraget kan nå bättre resultat.

Prot. 2015/16:70
25 februari

Frågestund

Ny strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Etiopien

Anf. 78 HANS LINDE (V):

Herr talman! Förra veckan besökte ett tjugotal riksdagsledamöter Etiopien. Det var den största parlamentariska delegationen någonsin från Sverige. Vi mötte ett land där ekonomin växer snabbt och där det görs sociala framsteg. Men det är också uppenbart att utvecklingen gällande mänskliga rättigheter går bakåt. Sedan 2015 har oppositionen inte en enda plats i det etiopiska parlamentet.

Sverige behövs med ett långsiktigt, modigt och förutsägbart stöd, inte minst till det civila samhället och arbetet med mänskliga rättigheter.

Den nuvarande strategin för Sveriges utvecklingsarbete med Etiopien skrevs för mer än 13 år sedan och löpte ut 2007. Därefter har den förlängts ett år i taget. Det behövs verkligen en ny, aktuell och framtidsinriktad strategi.

Jag frågar därför biståndsmministern: När kommer regeringen att besluta om en ny strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Etiopien?

Anf. 79 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Jag tackar Hans Linde för frågan.

Det är sant att den strategi som länge har gällt för Sveriges biståndssamarbete med Etiopien är gammal; den antogs 2003. Sedan vi tillträdde som regering har vi jobbat med en ny strategi för att uppdatera de resultat och förslag som har funnits.

Vi kommer mycket snart att anta en ny strategi med stort fokus på demokrati och mänskliga rättigheter, just för att stödja det civila samhället vars utrymme i dag är krympande. Vi ser tyvärr en tillbakagång på detta område.

Vidare är miljö och klimat ett område som behöver stärkas. Etiopien har just nu stora utmaningar i form av torka och svältkatastrof. Den ekonomiska utvecklingen är också viktig eftersom arbetslösheten är stor.

Anf. 80 HANS LINDE (V):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

I väntan på den nya strategin för det svenska biståndet till Etiopien behövs det akuta insatser på grund av den extrema torka som har drabbat landet. Man talar om att 10 miljoner människor är i akut behov av humanitär hjälp. Enligt Anneka Knutsson på den svenska ambassaden behövs det 2,5 miljarder till livsmedelsförsörjning fram till sommaren. Och det börjar bli bråttom om livsmedelshjälpen ska hinna nå ut till de drabbade.

Är biståndsmministern beredd att tillföra mer humanitär hjälp till torkans offer i Etiopien?

Anf. 81 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Jag tackar Hans Linde för frågan.

Det ligger inom Sidas kompetens att tillföra ytterligare medel till landramen för de humanitära insatser som behövs, och jag tror att det är på gång.

Vi ser med stor oro på den svältkatastrof och torka som har drabbat Etiopien. Etiopien är Afrikas näst folkrikaste land med en stor befolkningstillväxt och mycket stora utmaningar.

Satsning på museernas verksamhet

Anf. 82 ISABELLA HÖKMARK (M):

Herr talman! Min fråga går till kulturministern.

De 80 miljoner som regeringen satsar på museiverksamhet är egentligen ingen satsning, utan det är pengar som gör att till exempel jag kan gå in gratis på olika museer i Stockholm.

Frågar man statliga och privata museichefer har de idéer och genomför projekt i utanforsksområden i våra förorter. De tar konsten dit för att möta människor som inte går på museer.

När nu kulturministern har lyckats få 80 miljoner kronor av finansministern, varför satsar hon inte dem på utökad verksamhet i stället för att kasta bort dem på mig och andra Stockholmsdamer som ändå går på museer?

Det är Stockholmsdamernas besöksfrekvens som ökar när det är fri entré. Förra gången var det vi som gick ännu fler gånger, och det kom inga nya besökare. Varför kasta bort dessa pengar?

Anf. 83 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH

KUHNKE (MP):

Herr talman! Jag tackar Isabella Hökmark för frågan.

Den 1 januari infördes fri-entré-reformen, och museicheferna, som jag har nästan daglig kontakt med, vittnar om en enorm framgång. Vet ni vad de också vittnar om? De vittnar om nya besökare och nya besöksgrupper.

Jag ser fram emot att fortsätta att diskutera denna fråga. Jag hoppas att riksdagsledamoten då kommer att vara lika ivrig att lyfta fram denna satsning som vi redan ser ger de resultat vi har längtat efter.

Förra gången fri-entré-reformen infördes kunde man se att det kom fler besökare, men man kunde inte se exakt vilka som kom. Det gjordes ju inte identitetskontroller vid entréerna.

Men metoderna har utvecklats. Museicheferna och all den kompetenta personalen, som vill att våra skatter ska vara öppna för alla och att det ska vara gratis att ta del av dem, vittnar om att de har metoder, taktiker och fler språk att möta besökarna med.

Detta kan bli min största succé som kultur- och demokratiminister. Det är inte bortkastade pengar.

(Applåder)

Anf. 84 ISABELLA HÖKMARK (M):

Herr talman! Vi får hoppas att kulturministern har rätt.

Det är en snedvridding. De privata museerna, som gör oerhört mycket för arbetstillfällena och som är ute och jobbar, får inte del av någon av subventionerna.

Ni har infört fri entré från den 1 februari, kulturministern. I december sa du att endast basutställningarna skulle omfattas, men nu har jag läst i regleringsbrevet att det också gäller specialutställningar. Jag undrar därför: Ryms det i de 80 miljoner kronorna, eller kommer ni att skjuta till ytterligare pengar för att uppfylla det ändrade direktivet?

Anf. 85 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Som kultur- och demokratiminister är det otroligt viktigt att jag är i nära kontakt med, samverkar och talar med mina myndighetschefer. När vi gjorde avvägningen att 80 miljoner skulle göra skillnad var det efter sådana samtal.

Det som vi redan nu kan se är att pengarna räcker till mer än vad vi först trodde. Man har effektiviserat sina metoder och blivit bättre på allt som vi vill att man ska göra.

Vet ni vad vi också ser? Jo, att försäljningen ökar på kaféerna, hos entreprenörerna, hos de egna företagen och i butikerna. Detta kommer att bli en succé, riksdagsledamoten. Vi får diskutera det mycket.

(Applåder)

Åtgärder för nyanländas inträde på arbetsmarknaden

Anf. 86 MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag ställer min fråga till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson.

Regeringen har beslutat att statliga myndigheter ska erbjuda oavlönad praktik för nyanlända. Praktik är något mycket positivt, men detta omfattar 1 000 personer. Det är helt klart otillräckligt med tanke på den utmaning vi har med många nyanlända.

Den som har låg utbildning på svensk arbetsmarknad har väldigt svårt att få plats där. Därför har vi i Liberalerna föreslagit en ny anställningsform, startjobb, som innebär lägre ingångslöner för nyanlända ungdomar på första jobbet och halverad kostnad för arbetsgivare.

Dessa jobb handlar om att ge människor kontakter och kunskaper. Det är bättre att människor har ett jobb med lägre ingångslön att gå till än att de ska gå hemma och vara arbetslösa och gå på bidrag. Fler människor ska få bidra i stället för att leva på bidrag.

Kritiken har inte låtit vänta på sig. Sverigedemokraterna säger nej. LO säger nej. Den rödgröna regeringen säger nej.

Min fråga är: Varför är det bra med praktik utan lön men dåligt med jobb med lön?

Anf. 87 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Nyanlända som ska in på den svenska arbetsmarknaden behöver, precis som Mats Persson säger, kontakter, för det saknar de ofta.

De behöver få komma ut på en riktig arbetsplats och utföra riktigt arbete, därför att det är bästa sättet att få ett riktigt arbete.

Hur uppnår man det? Vi vet om några saker där det finns ganska tydlig evidens för vad som fungerar. Jag vill peka på två saker.

Att få ett arbete, även om det är med lönestöd – det vill säga att arbetsgivaren inte betalar hela lönekostnaden, utan det blir billigare för arbetsgivaren att anställa – är en av de åtgärder som man vet fungerar och som har god effekt för pengarna.

En annan sak som man vet fungerar är effektiv arbetsförmedling, det vill säga hjälp med kontakter. Nyanlända har kanske inte ett eget kontaktnät som gör att de kan komma in. Båda dessa saker är viktiga. Praktikplatser har också god evidens när det gäller att komma ut och få kontakter.

Evidensen för att sänkta löner fungerar för nyanlända på arbetsmarknaden är ganska svag.

Anf. 88 MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Det måste vara besvärande för arbetsmarknadsministern att regeringens eget expertorgan, Finanspolitiska rådet, säger att lägre ingångslöner är ett av de viktigaste svaren för att fler nyanlända ska få jobb.

Min fråga kvarstår: Varför är det bra med praktik utan lön men dåligt med jobb med lön?

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi måste kanske korrigera Mats Persson.

Finanspolitiska rådet säger att det förmodligen inte finns någon evidens som tydligt visar att sänkta löner skulle underlätta för människor att komma in på arbetsmarknaden.

Vad vi däremot vet – nu är det mina ord och inte Finanspolitiska rådets – är att sänkta löner ger lägre inkomster för dem som får dem. Redan i dag är det många personer på svensk arbetsmarknad som har svårt att få lönen att räcka till eftersom de tvingas försörja sig på deltidsjobb och visstidsanställningar som gör att de inte får en hel inkomst.

Det är viktigt för regeringen att man ska kunna leva på sin lön.

Strategier för uppbyggnad av Somalia

Anf. 90 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Herr talman! Min fråga riktar sig till biståndsministern.

Jag är oerhört glad över att biståndsministern besökte Somalia nyligen. Besöket har beskrivits mycket positivt i medierna.

Biståndsministern är medordförande i den internationella dialogen för freds- och statsbyggande. Jag undrar vad Sverige har för strategier för att stödja den fortsatta uppbyggnaden av landet och hur ministern ser att diasporan kan delta i arbetet.

Anf. 91 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Jag tackar Anders Österberg för frågan.

Det var ett oerhört uppskattat besök i Somalia. Det var inte helt lätt att få till på grund av säkerhetssituationen i Mogadishu och i Somalia i stort.

Vi har ett mycket uppskattat samarbete där. Vår svenska ambassadör gör ett fantastiskt arbete och är närvarande varje vecka. Ambassadören jobbar nära regeringen och jobbar också med de organisationer som finns i landet för att stärka de demokratiska krafter som nu arbetar för att ett val ska äga rum i år.

Vi jobbar med institutionsbyggande. Vi jobbar också med att sekondera människor till regeringen. Flera av våra diasporasvenskar jobbar i dag i regeringskansliet i Mogadishu.

Anf. 92 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Herr talman! Sverige är ett litet land, som dock spelar stor roll för många människor och stater runt om i världen.

Min andra fråga kvarstår: Hur ser ministern att vi kan låta diasporan ta del? Vi har en stor somalisk diaspora här i Sverige. Hur kan vi låta dem vara med i återuppbyggnaden av Somalia?

Anf. 93 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Det var väldigt roligt att komma in i Villa Somalia, som regeringskvarteren i Mogadishu heter, och där stöta på inte bara svensktalande somalier utan även norsktalande och andra.

Den somaliska diasporan är väldigt intresserad av att komma tillbaka och bygga upp landet. Det är mycket positiv energi kring statsbyggandet. Det är ett långsamt och mödosamt arbete, men det ger ändå resultat i dag.

Att utnyttja diasporan är oerhört värdefullt.

Förföljelse av kristna på svenska flyktingboenden

Anf. 94 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till kultur- och demokratiministern.

Ministern är ansvarig för demokratifrågor och mänskliga rättigheter liksom för regeringens politik mot diskriminering, rasism och intolerans.

Som trogen läsare av Svenska Dagbladet läste jag med bestörtning vad journalisten och författaren Nuri Kino skrev om trakasserier och religiös förföljelse av kristna på svenska flyktingboenden.

Jag utgår från att kulturministern redan har uppmärksammat detta svåra problem, som har att göra med demokrati, diskriminering och varje människas grundläggande rättigheter.

Hur ser ministerns engagemang ut mer konkret när det gäller att stoppa denna typ av förföljelse på våra svenska asylboenden?

Anf. 95 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Tack, Maria Abrahamsson, för frågan!

Det är en fruktansvärd situation som många befinner sig i. Jag blev lika upprörd som Maria Abrahamsson när jag läste artikeln i Svenska Dagbladet.

Det vi gör konkret är att betona att övergrepp, hot och trakasserier, oavsett var de förekommer i vårt samhälle, ska anmälas. Det är polisiära åtgärder som ska sättas in. Det får vi aldrig ta steg bort ifrån, utan de ska polisanmälas – detta är centralt.

Men vi måste också göra mycket annat. Vi behöver jobba med det civila samhällets organisationer. Sedan ett par månader tillbaka har vi inlett ett sakråd med det civila samhället. En fråga som har kommit upp där är just vad som sker på boendena, vilken miljö som råder och vad både barn och vuxna utsätts för.

Det civila samhällets organisationer är väldigt tydliga.

Anf. 96 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Jag tackar för svaret, men jag efterlyser fortfarande lite mer konkretion om vad demokratiministern gör. Det är trots allt förföljelse som pågår här och nu på våra svenska asylboenden. Jag vill gärna ha någon form av konkretion, tack.

Anf. 97 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNKE (MP):

Herr talman! Jag ska vara konkret: Vi arbetar på en handlingsplan. Tillsammans med justitieminister Morgan Johansson och inrikesminister Anders Ygeman kommer vi att arbeta fram konkreta åtgärder för hur vi ska arbeta och hantera denna fråga på boendena, men också utanför boendena. Det är så konkret det kan bli.

Återinförande av värnplikten

Anf. 98 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Under några år med frivillig rekrytering till soldatyrket har den svenska insatsorganisationen växt försiktigt, men ändå växt, under ett antal år. Under förra året, 2015, visade Forsvarsmaktens årsredovisning att denna trend nu har brutits. Nu minskar antalet soldater i arméstridskrafterna, i luftstridskrafterna och i våra marina stridskrafter.

Jag tror att försvarsminister Peter Hultqvist är den förste att vidimera att vi befinner oss i ett synnerligen allvarligt omvärldsläge. Värnplikten är inte avskaffad. Den är vilande. All relevant lagstiftning finns på plats, och det enda som krävs är ett enkelt regeringsbeslut av minst fem statsråd.

Min fråga till försvarsministern är: Vilka omedelbara åtgärder är han beredd att vidta för att aktivera totalförsvarsplikten inom ramen för militär grundutbildning?

Anf. 99 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Tack för frågan, och tack för Allan Widmans engagemang! Eftersom Widman tillhörde den majoritet som tog bort värnplikten tycker jag att detta är intressant.

Det är klart att det är som du säger: Det är problem med rekrytering, och det är problem med förbandsuppfyllnad. Jag har egentligen ingen annan syn på verkligheten.

Det är också därför vi tillsatte den utredning som Annika Nordgren Christensen nu bedriver och som jag tidigare i dag har berört. Vi är inte beredda att vidta åtgärder förrän denna utredning är presenterad, för vi vill ha detta grundligt genomarbetat med ett genomförbart system och med en helhet som vi vet att vi kan stå för. Det ska vara så goda förutsättningar

som möjligt att detta i framtiden kommer att ge den positiva effekt vi är ute efter.

Vi är beredda att vidta åtgärder, men vi vill först ha ett grundligt utredningsmaterial så att vi vet vad vi gör.

Prot. 2015/16:70
25 februari

Frågestund

Anf. 100 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Det är med djupt beklagande jag ser att försvarsministern skickar frågan om den svenska personalförsörjningen på framtiden med ett antal år. Jag kan inte annat än dra slutsatsen att han därmed med berått mod kommer att acceptera att under ytterligare ett antal år står det svenska försvaret obemannat.

Anf. 101 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Det måste finnas personal som kan trupputbilda. Det måste finnas utrustning. Det måste finnas avsedda övningsområden. Det är en lång rad praktikaliteter som måste redas ut om det här ska fungera. Man måste i botten ha ett fungerande system. Därför måste vi på ett seriöst sätt utreda detta och återkomma med ett förslag.

Jag vill genomföra något som är genomförbart och som står sig. Jag tycker att Widman slarvar igenom situationen med sina kravbilder här.

Anslaget till bygdegårdarna

Anf. 102 SOLVEIG ZANDER (C):

Herr talman! Jag ställer min fråga till kulturministern, precis som jag gjorde för ett år sedan. Nu som då ska det handla om att höja anslaget till våra samlingslokaler, det vill säga till våra bygdegårdar.

Då sa ministern till mig att detta var någonting som regeringen hade ambitioner att driva. Ministern såg själv, personligen, fram emot att driva en politik för ett levande civilsamhälle ute i hela Sverige, där bygdegårdarna är en viktig länk.

Av detta blev det dock ingenting. Tvärtom har ni i er budget för i år dragit ned 1 ½ miljon på bygdegårdarna. Ni har satsat dessa pengar på tjänstemännen i Boverket och på deras löner. Det måste ni väl ändå anse vara fel? Ni har inte, som ni skriver i budgeten, bibehållit den verksamhet som finns i dag.

Jag undrar: Hur kan ministern bidra till att man tar bort pengar från bygdegårdarna?

Anf. 103 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNIKE (MP):

Herr talman! Alldeles nyss, precis innan jag kom hit tog jag emot Dan Ericssons civilsamhällesutredning. Det är 540 sidor om hur vi ska kunna ta nästa steg när det gäller civilsamhällespolitiken. Den tidigare, och den som vi baserar nuvarande civilsamhällespolitik på, antogs av riksdagen 2009.

Regeringen har höga ambitioner när det gäller det civila samhället. Det har vi visat i budgeten. Vi har satsat hundratals miljoner kronor i överenskommelser med riksdagens övriga demokratiska partier, men vi har också stärkt civilsamhället i många andra delar.

Det är centralt i civilsamhällespolitiken att det finns samlingsplatser och lokaler att mötas på och i. Det är också något som civilsamhällets organisationer och företrädare talar mycket om. Man behöver mötesplatser. Det handlar om alltifrån att ha sina möten till att repa med sina band, dreja eller vad man nu gör inom det civila samhällets organisationer.

Det finns flera olika kanaler för att säkerställa att det finns mötesplatser. En av de stora satsningar vi gör just nu är 130 miljoner till något som heter Äga rum.

Anf. 104 SOLVEIG ZANDER (C):

Herr talman! I regleringsbrevet som vi läser i er budget står det klart och tydligt att 1 ½ miljon av de pengar som ska gå till bygdegårdarna och samlingslokalerna får avsättas för administration och löner till dem som arbetar på Boverket.

Det innebär att man tar pengar från inte minst den viktiga integrationen, som bygdegårdarna står för. Där kan man laga mat, lära sig svenska, dansa och ha barnverksamhet. Det är att ta pengar från bygdegårdarna.

Anf. 105 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Bygdegårdarna är viktiga mötesplatser i det svenska samhället. De kommer att fortsätta att vara det. De är inte enbart beroende av Boverket, utan de är beroende av hela samhället runt omkring och av lokalsamhället. De är beroende av till exempel fungerande kultursamverkansmodeller, där vi tillför de pengarna som de borgerliga partierna tog bort i den förra budgeten.

Det finns många goda förutsättningar för att bygdegårdarna tillsammans med övriga delar av det civila samhället är i ljusare tider än tidigare och går en ljusande framtid till mötes.

Framtidens migrationspolitik

Anf. 106 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson. Regeringen tycks vara något osynkad med vissa utspel som man gör, inte minst på migrationsområdet.

Man har tagit emot kvotflyktingar från EU samtidigt som man önskar att andra EU-länder ska ta emot människor som redan har kommit till Sverige. En minister säger att man ska avvisa 80 000 personer som saknar rätt att vistas i vårt land samtidigt som en annan minister säger att man ska öppna fler lagliga vägar hit.

Jag skulle önska att ministern svarade på det som många i dag frågar sig med tanke på regeringens naivitet. Om regeringen får bestämma – kommer Sverige någonsin att gå tillbaka till den extremt liberala migrationspolitik som rådde tidigare?

Anf. 107 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Markus Wiechel anklagar regeringen för att vara naiv. Det har varit ett år i en tid när vi ser värre katastrofer i världen än vi har gjort på oerhört länge – kanske någonsin – och när människor tvingas på

flykt från krig, terror och övergrepp i en omfattning som vi inte har sett sedan andra världskriget. Då har Sverige stått upp och tagit emot och gett skydd till människor på det sätt som varje anständigt land bör göra.

Vi har också, i ett läge när vi ser att andra länder i EU sviker och inte delar detta ansvar tillsammans med Sverige, en regering som orkar fatta mycket tuffa beslut för att även hantera och klara av ett bra mottagande av dem som vi har tagit emot. Regeringen är allt annat än naiv i de här frågorna.

Anf. 108 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Jag beklagar att ministern inte svarade på frågan. Hon får gärna återkomma med ett svar på om man önskar gå tillbaka.

Ja, regeringen har varit naiv. Regeringen tar inte ansvar för flyktingsituationen. Det gör man inte när man tar upp till 30 procent av biståndsbudgeten från de allra mest utsatta människorna runt om i världen för att bekosta människor som har korsat sju åtta eller fler säkra länder på vägen till Sverige.

Herr talman! Ministern får som sagt gärna svara på min ursprungliga fråga.

Anf. 109 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det ska jag göra. Den här regeringen kommer aldrig att föra en asylpolitik som är okänslig för vad som händer i övriga världen.

Etablering av nyanlända

Anf. 110 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Jag har en fråga till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson. Det är skillnad på att ha tak över huvudet och att slutligen känna sig hemma. Hemmahörighet förutsätter fler faktorer och tar framför allt lång tid. Har man tvingats på flykt och lämnat sina rötter på platsen man har växt upp på kan det ta tid att acceptera allt det som har drabbat en. Självklart är det också en fråga om nya vänskaper, känslan av trygghet och barnens välmående, men det handlar även om majoritetssamhällets vilja till ömsesidig integration.

Att ha tak över huvudet, få utbilda sig, lära sig svenska och få ett jobb är det som kallas etablering. Bistår vi människor med det blir vägen till hemmahörigheten också lättare.

Min fråga till arbetsmarknadsministern handlar om det nya uppdrag som hon har fått att etablera nyanlända i Sverige. Vad innebär uppdraget, och vilka kommer de främsta prioriteringarna att vara?

Anf. 111 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag har fått ett utökat ansvar och ett stort förtroende att hantera och underlätta regeringens arbete i ett läge som är unikt. Vi har tagit emot fler människor än vi någonsin tidigare har gjort under ett års tid. På kort tid ska Sverige alltså både se till att människor får en möjlighet att komma in i det svenska samhället, bli en del av det, och få skyldigheter och rättigheter på motsvarande sätt som för alla som redan finns här.

Detta sker samtidigt som Sverige växer oerhört snabbt. Befolkningen ökar därför att det föds fler barn i Sverige, därför att vi lever längre och därför att många människor har sökt sin tillflykt hit. Det betyder att frågor som normalt inte är integrationsfrågor nu har blivit aktuella på ett helt annat sätt än tidigare.

Mitt uppdrag handlar om att säkerställa att statens och regeringens olika delar samverkar på det sätt som kommuner, civilsamhälle och individer kan begära.

Anf. 112 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag funderar lite på vilka prioriteringar som kommer att behöva göras härnäst för att kunna se till att nyanlända får den etablering som de har rätt till i vårt samhälle.

Vad kommer att behöva göras härnäst bortsett från de satsningar man redan har gjort, tror ministern?

Anf. 113 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är klart att det är högt prioriterat med bostäder, inträde på arbetsmarknaden, utbyggnad av skolan och läraryrsörjningen. Men jag vill också peka på behovet av att vi kan säkerställa att flera saker kan hända samtidigt.

Vi kan ta exemplet med ensamkommande barn. Det kom 35 000 ensamkommande tonåringar förra året. Det är väldigt många saker som måste fungera samtidigt. Det hanterar man ute i kommunerna, men kommunerna begär också att regeringens insatser är samordnade.

Organisationer som uppmuntrar till våldsbejakande extremism

Anf. 114 ROGER HADDAD (L):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till demokratiminister Alice Bah Kuhnke. Tyvärr har också Sverige drabbats av radikaliserings och våldsbejakande extremism. Drygt 300 personer har rest till konfliktområdet. Det här visar att vi har stora problem på många av våra orter, inte minst Örebro och Göteborg men också Stockholm, där det finns miljöer som radikaliserar och uppmuntrar inte minst unga personer att ansluta sig till jihadistströrelser. Det finns också organisationer, samfund, som tyvärr uppmuntrar våldsbejakande extrema åsikter.

Vad gör regeringen för att komma åt de samfund och organisationer som får bidrag eller annat stöd men som tyvärr ägnar sig åt att sprida våldsbejakande budskap?

Anf. 115 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Tack, Roger Haddad, för frågan! Det är helt oacceptabelt att man över huvud taget ägnar sig åt att uppmuntra våld, och det finns definitivt ingen grund för att en organisation som uppmuntrar till våld ska erhålla statsbidrag. Det är tydligt, och det finns i alla riktlinjer. Jag var tidigare generaldirektör för den myndighet som delar ut dessa statsstöd, och det står väldigt tydligt i riktlinjerna att man har rätt att ta tillbaka medel om det uppmärksammas att det behövs. Men då är det viktigt att vi som

statsråd poängterar och tydliggör detta i den myndighetsdialog vi har med våra myndigheter och uppmärksammar dem på den här paragrafen om att man har rätt att ta tillbaka medel.

Dessutom är det otroligt viktigt att vi har en dialog med det civila samhällets organisationer – jag är också ansvarig för civilsamhällespolitiken – om just vad som faktiskt gäller och hur viktigt det är att vi samverkar från samhällets olika delar när det gäller de här frågorna. Radikaliseringen måste stoppas.

Anf. 116 ROGER HADDAD (L):

Herr talman! Nyligen gjorde företrädare för ett samfund i Halland homofobiska uttalanden, och det samfundet blev inte av med sitt statsbidrag. Det finns också andra exempel, till exempel i Gävleborgs län, där man visserligen efter koll av Nämnden för statligt stöd till trossamfund inte fick några pengar, men de får andra typer av stöd. Landstinget engagerar och involverar företrädare och ger dem därmed legitimitet.

Hur ska statsrådet komma åt detta?

Anf. 117 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNHKE (MP):

Herr talman! Visst ska vi ha de regler och förordningar som vi har och som är mycket tydliga. De ska kvarstå, och de ska vara tydliga. Men det här visar att det inte räcker med lagar och regler, utan vi måste också jobba med orden och värderingarna, kunska kring detta – vad betyder detta? – för det är oacceptabelt.

Erhåller man statsstöd, erhåller man skattepengar, ska verksamheten ha sin botten i våra demokratiska värderingar. Punkt slut.

Arbetet med samekonventionen

Anf. 118 VERONICA LINDHOLM (S):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till kultur- och demokratiministern. Just nu gör regeringen ett viktigt arbete med samekonventionen. Om jag har förstått det rätt innebär det att man har ett samarbete med Norge och Finland och med sametingen i samtliga länder.

Hur fortskrider arbetet med samekonventionen, var befinner man sig i arbetet och var anser demokratiministern att man kommer att landa så småningom?

Anf. 119 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNHKE (MP):

Herr talman! Tack, Veronica Lindholm, för frågan! Nordisk samekonvention är ett arbete som har pågått under lång tid. Under flera årtionden har man talat om att vi behöver ha en samepolitik som också är anpassad för Sápmi, för Sverige, Norge och Finland och för de specifika utmaningar som råder just här.

Arbetet har pågått intensivt. Sverige är just nu ordförandeland. Vi kommer vid nästa möte att lämna över till Finland, och förhoppningsvis kommer Finland att ta arbetet i mål.

Det kommer att kräva en hel del arbete. Frågan kommer sedan också att komma till riksdagen, därför att det kommer att bli en uppgift för riksdagen att ratificera konventionen. Det är en grannliga uppgift. Vi har jobbat på väl och hårt, och jag har goda förhoppningar om att vi inom en snar framtid kommer i mål.

Anf. 120 VERONICA LINDHOLM (S):

Herr talman! Jag tackar demokratiministern för svaret. Jag är västerbottning, och jag vet att det i de norra länen finns vissa förutfattade meningar. Vad är egentligen skillnaden mellan samekonventionen och ILO 169? Kan ministern förtydliga det?

Anf. 121 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! I enkla ordalag är ILO 169 en urfolkskonvention. Den gäller alla urfolk i hela världen. Nordisk samekonvention kan ses som en nedbrytning av den för just vårt urfolk, för samerna, Europas enda urfolk.

Genom att nå i mål med den nordiska samekonventionen har vi tagit viktiga steg framåt i det arbete som regeringen aviserade i somras.

Miljöprövning av Tofta skjutfält på Gotland

Anf. 122 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till försvarsministern. Enligt försvarsbeslutet 2015 ska en stridsgrupp bland annat bestående av ett mekaniserat kompani placeras på Gotland från och med 2018. Eftersom Tofta skjutfält är det enda militära skjutfältet på ön som är kvar är det rimligt att etableringen också sker där.

Ett gammalt överklagande från Region Gotland gjorde att en miljöprövning fastnade hos regeringen, men nu har alliansen på Gotland sett till att det här överklagandet dras tillbaka. En ny prövning behöver göras för den etablering som vi nu planerar.

Min fråga är ganska enkel. Kommer även denna prövning att fastna hos Regeringskansliet?

Anf. 123 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Lite ironiskt kan jag säga att det är en företrädare för rätt parti som ställer just den här typen av frågor. Det var en oerhörd fördröjning av hanteringen av miljöprövningar under den förra mandatperioden.

Vi har levererat resultaten av ett stort antal miljöprövningar i slutet av förra året.

När det gäller den kommande miljöprövningen är jag förhindrad att föra en diskussion om den. Det är ett myndighetsärende som måste hanteras enligt gängse ordning av de myndigheter som ska hantera sådana ärenden.

Om det sedan kommer överklaganden blir det naturligtvis något som regeringen ska hantera.

Anf. 124 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

Det är angeläget att både regeringen och Region Gotland gör allt de kan för att underlätta den här militära etableringen. Jag är övertygad om att både jag och statsrådet är beredda att dra en lans för det. Försvarsmakten har tillräckligt med egen byråkrati när det gäller en sådan etablering.

Bedömer statsrådet att tidsplanen för etablering 2018 är rimlig och att den kommer att hålla, oavsett överklaganden eller prövning hos regeringen?

Anf. 125 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Det är den plan som ligger. Och det är enligt den planen Försvarsmakten arbetar.

Jag tänker inte gå in och diskutera förhållandena kring eventuella miljöprövningar eftersom det är myndighetsärenden. Om jag agerar på felaktigt sätt där kommer ni att KU-anmäla mig, Jesper Skalberg Karlsson.

Vissa miljöpartisters nej till världlandsavtalet

Anf. 126 LENA ASPLUND (M):

Herr talman! Utrikesminister Wallström sa i den utrikespolitiska debatten i går att det vore bättre om Moderaterna inte diskuterade ett svenskt Natomedlemskap utan i stället samlades runt regeringens politik, för att signalera enighet.

Det är märkligt att försöka belägga oppositionen med tankeförbud om en av de absolut viktigaste säkerhetspolitiska frågorna. Det ter sig också märkligt mot bakgrund av att ledande miljöpartister offentligt ifrågasätter världlandsavtalet med Nato. Det handlar om ett avtal som stärker Sveriges förmåga att solidariskt ge och ta emot militär hjälp.

Hur ser försvarsministern på att sex miljöpartister har gått ut i medierna och sagt att Sverige bör säga nej till världlandsavtalet, däribland Miljöpartiets utrikespolitiska talesperson och EU-nämndens ordförande? Skapar det inte en osäkerhet när ledande företrädare för ett av regeringspartierna inte står upp för regeringens linje?

Anf. 127 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag vill tacka för frågan.

Till att börja med är det nog omöjligt att utfärda tankeförbud. Jag tror att tanken är fri, oavsett vilka etiketter man försöker sätta på hämningar. Jag tror inte heller att det var Margot Wallströms avsikt.

När det gäller vad enskilda personer skriver i olika artiklar och insändare har jag egentligen ingen uppfattning om det. Det får stå för dem.

Jag företräder en regering. Vi håller på och förbereder en lagrådsremiss. Vi är också bundna av ett riksdagsbeslut som togs i juni 2015.

Anf. 128 LENA ASPLUND (M):

Herr talman! Försvarsministern är känd för att vara ganska outspoken och att stå för saker. Men jag måste säga att nu var du ganska otydlig, Peter Hultqvist.

Värdlandsavtalet är politiskt brett förankrat, bland annat i Försvarsberedningens senaste rapport. Jag frågar igen: Hur känns det då att inte ha med sig alla i regeringspartierna? Hur har man tänkt sig att få igenom det hela?

Anf. 129 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Mitt känsloliv får vi klara ut på annat håll. Det tror jag knappast att man är intresserad av i riksdagen. Dessutom står jag här inte enbart som en person som ska tycka lite lätt från roten eller ryggmärgen, utan jag företräder en regering.

Vi kommer att fullfölja vårt uppdrag att leverera en proposition till riksdagen. Och jag förutsätter att de överenskommelser som finns sedan tidigare håller och att det blir ett värdlandsavtal.

Försvarets ekonomi

Anf. 130 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Min fråga riktar sig till försvarsministern och gäller den nog så viktiga försvarsekonomi.

Det har i medierna förekommit uppgifter om att de underlag som Försvarsmakten har lämnat in inför försvarsbeslutet innehåller felberäkningar som skulle kunna medföra fördyringar. Hur ser försvarsministern på detta?

Anf. 131 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag vill tacka för frågan.

Det finns alltid diskussioner om hur stora materielkostnader det kommer att bli och hur långa eventuella tidsförskjutningar i leveranser kommer att bli. Av den anledningen varnade jag redan i Sälen för att vi förmodligen kommer att få hantera kostnadsdiskussioner och tidsförskjutningsdiskussioner.

Jag konstaterar bara att det har förekommit under alla år när det gäller den här typen av leveranser.

Vi får väl återkomma i de frågorna när vi har fakta att redovisa.

Anf. 132 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Då är frågan om det också ska gälla de 2,8 miljarder i minskade materielkostnader som påverkar försvarsekonomi. Fanns det med i beräkningen, eller är det också en del av det här mischmaschet?

Anf. 133 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! När det gäller mischmasch och oförmåga att klara ut den typen av frågor har ni väl ett arv från er egen tid att hantera, Lotta Olsson. Det har inte gått så lång tid sedan dess. Jag svarar för det som har skett sedan vi kom i regeringsställning.

Försvarsbeslutet började gälla från den 1 januari. Jag ser framför mig att vi kommer att få hantera en hel del sådana frågor, precis som det har varit tidigare. Men om du ska börja beskriva det som att regeringen hantlar en mischmaschsituation bör du nog gå tillbaka till det som ni själva är ansvariga för.

Anf. 134 EVA LOHMAN (M):

Herr talman! Min fråga går till demokratiminister Alice Bah Kuhnke. Den handlar om den utredning som presenterades för drygt två timmar sedan, alltså regeringens utredning om hur vi ska stärka civilsamhället.

Utredningen tillsattes av den dåvarande alliansregeringen. Nu har ministern ansvar för att förvalta förslagen. Ett av förslagen som lyfts fram är hur man ska stärka civilsamhällets möjligheter att delta i offentlig upphandling och idéburet partnerskap.

Min fråga till ministern är: Vilka åtgärder avser kulturministern att vidta för att underlätta för civilsamhället att delta i offentliga upphandlingar?

Jag kan tillägga att jag är medveten om att det är civilminister Shekarabi som har hand om upphandlingsfrågorna. Min fråga är av mer generell karaktär.

Anf. 135 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Det som Eva Lohman säger stämmer; visst är det civilminister Shekarabi som arbetar med upphandlingsfrågor. Men oj vad jag lägger mig i! Det är ju centralt för civilsamhällspolitiken att kommuner kan upphandla civilsamhällets organisationer. Det handlar om föreningar som är otroligt bra på att driva verksamheter. De är i många fall, har det visat sig, bättre än både stat och andra privata aktörer. Vi ska verkligen bygga och utveckla IOP, som är en av de saker som utredaren Dan Ericsson har tittat på.

Även om det var den förra regeringen som tillsatte utredningen gjorde jag tilläggsdirektiv och tryckte tydligt på den demokratibärande rollen för det civila samhället.

Jag ser fram emot att sända ut detta på remiss och att se vad remissinstanserna tycker om IOP.

Upphandlingsfrågorna är centrala. Om vi får snurr på detta får vi snurr på samhället i stort.

Anf. 136 EVA LOHMAN (M):

Herr talman! Jag är en varm anhängare av civilsamhället. Med tanke på att utredningen presenterades för två timmar och femton minuter sedan avvaktar jag framtiden.

Jag kommer säkert att få anledning att återkomma i frågan.

Anf. 137 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Jag ser fram emot att fortsätta diskutera civilsamhällets förutsättningar, i en eventuell proposition och inte minst att diskutera remissvaren här i riksdagen.

Frågestund

Frågestund

Anf. 138 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Jag vill också rikta min fråga till kultur- och demokratiministern. Den gäller utredningen.

En viktig sak för den ideella sektorn är avdragsgilla gåvor. Vi var det näst sista landet i Europa att införa det, och vi var tyvärr det första att ta bort det.

Avdragsgilla gåvor har betytt mycket för den ideella sektorn. Plan Sverige och Stockholms Stadsmission till exempel har fått 15 miljoner extra varje år tack vare det.

Jag lät riksdagens utredningstjänst fråga de 15 största organisationerna om avdragsgilla gåvor. Exempelvis Cancerfonden sa att ”skattereduktionen är en viktig fråga för att vi ska ha en stark ideell sektor i Sverige”. Detsamma framförde även Röda Korset och Unicef.

Då måste jag fråga, inte minst Alice Bah Kuhnke som företräder Miljöpartiet som inte var nöjda med systemet utan ville utveckla det, varför regeringen gjorde detta. Varför tog ni bort det?

Anf. 139 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! När det gäller skatter har vi en finansminister som är väldigt mån om att det är hon som har sista ordet. Men jag har förstås många tankar om civilsamhällets politiska perspektiv, och vi har också diskuterat det i regeringen.

Människor ger inte för att få skattelättnader. Man ger för att man vill och för att man känner att man har råd. Det har vi sett inte minst under det senaste året. Människor ger som aldrig förr.

Vi ska också komma ihåg att de skattelättnader som fanns tidigare ju var selektiva. De gällde inte för alla, utan de gällde för vissa utvalda.

Grundinställningen är att vi inte ska skattesubventionera människors vilja att ge, tvärtom. Människor ska ge för att de vill och inte av någon annan anledning.

Anf. 140 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Det som regeringen nu gör är att skattebelägga gåvor, och det är någonting som är helt unikt i Europa. I övriga Europa utvecklar man detta. I Danmark, till exempel, som har en socialdemokratisk regering får man avdrag för långt mycket mer än de 6 000 kronorna. I de flesta europeiska länder är upp till 10 procent avdragsgillt.

I den största krisen sedan andra världskriget – som påpekades här av en annan minister – är det då inte väldigt malplacerat att ta bort någonting som stärker den ideella sektorn? Frågan är varför.

Anf. 141 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Regeringen gör mer för att det civila samhället ska kunna göra skillnad än vad som har gjorts på långa tider. Vi använder en hel

verktygslåda. Jag tror inte att du kan hitta någon av civilsamhällets organisationer som har varit aktiv, engagerad och samlat på sig fler medlemmar som inte ser att de nu blir stöttade och att vi arbetar fram en ny politik.

Jag är helt övertygad om att vi under mandatperioden med bravur kommer att kunna visa vilken skillnad vi har gjort för det civila samhällets organisationer.

Anf. 142 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Detta avslutar veckans frågestund. Jag vill tacka statsråden och de ledamöter som har deltagit i frågestunden.

§ 7 Vissa frågor om Försvarsmaktens personal

Försvarsutskottets betänkande 2015/16:FöU8
Vissa frågor om Försvarsmaktens personal
föredrogs.

Anf. 143 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Jag kunde redan under den förutvarande frågestunden konstatera att totalförsvarspikten i Sverige ingalunda är avskaffad. Den gjordes vilande 2010. All relevant lagstiftning finns fortfarande kvar.

När den här kammaren 2010 slutligen beslutade att göra rekryteringen frivillig till det svenska försvaret uttalade man i all sin klokhet att om omvärldsläget försämras eller om det visar sig omöjligt att på frivillig väg rekrytera tillräckligt många soldater och sjömän ska plikten återupptas.

Herr talman! Vi skriver nu 2016, och det går nästan inte en vecka utan att Ryssland hotar nära och avlägsna grannar med sina kärnvapen. I våra baltiska grannländer står det i dag i vart och ett av länderna amerikanska soldater på vakt.

I går var försvarsutskottet i Kista och besökte Försvarets forskningsinstitut. Deras budskap var kristallklart: Ryssland ägnar sig nu åt krigsförberedelser.

För ett par veckor sedan gavs den finske kommendören Jarmo Lindberg av den finska riksdagen mandatet att på egen hand och efter eget beslut med omedelbar verkan inkalla 25 000 soldater, om så skulle befinnas nödvändigt.

Förra året gjorde försvarsutskottet en uppföljning avseende personalförsörjningsreformen. Vi kunde då konstatera att myndigheten hade lyckats att rekrytera ungefär halva insatsorganisationen, halva försvaret, på frivillig väg. Den andra halvan bestod dels av folk som tidigare utbildats med plikt före 2010 och som hade krigsplacerats i organisationen trots avsaknad av färsk erfarenheter av militär verksamhet, dels av befattningar som var helt obemannade. Där fanns varken anställda soldater eller tidigare med plikt utbildade.

Som jag kunde konstatera under frågestunden har vi under år för år successivt börjat att fylla upp insatsorganisationen. Men från 2015, under den nya regeringen, tycks den trenden ha vänt. Nu minskar antalet soldater i alla våra stridskrafter.

Prot. 2015/16:70
25 februari

Frågestund

*Vissa frågor om
Försvarsmaktens
personal*

Herr talman! Att stå utan ett bemannat försvar utgör ett gigantiskt risktagande på kort sikt. På längre sikt hotar det också kvaliteten i det svenska militära försvaret. Det blir nu allt svårare att rekrytera till nyckelbefattningar såsom flygförare i det spetsiga stridsflyget. Det är svårare att rekrytera till specialförbanden. I höstas larmade Officersförbundet om att var femte plats på officersprogrammet står tom.

Finns det inte tillräcklig bredd kommer man inte heller att uppnå ett tillräcklig kvalitativ spets.

Enligt Liberalernas mening är omvärldsläget akut. Rekryteringen, som man har försökt med på frivillig väg, fungerar uppenbarligen inte. Det är nu tid för regeringen att ta sitt ansvar för Sveriges nationella säkerhet. Lika snabbt som man aktiverade repetitionsutbildning med plikt för ungefär ett och ett halvt år sedan måste regeringen nu också aktivera grundutbildning med totalförsvarsplikt.

Herr talman! Det är en stor glädje för mig att konstatera att en majoritet i utskottet också ställer sig bakom Veteranutredningens olika förslag. Kortfattat kan man säga att den senaste veteranutredningen levererade tre principiella nyheter. Den viktigaste handlade om att inte bara militära veteraner utan också veteraner tillhörande civila myndigheter som befunnit sig på internationell insats ska få stöd och hjälp. Det handlar om räddningstjänstpersonal, om poliser, om inte minst sjuksköterskor som bekämpar ebolaepidemin i västra Afrika och utsätter sig själva både för stora risker och för stort slitage. De behöver samma stöd, samma hjälp och samma erkännande som militära veteraner får sedan några år tillbaka.

En annan viktig nyhet var att utredningen föreslog ett sammanhållet kompetenscenter med medicinsk och rättslig kompetens som ska ställas till förfogande för såväl militära som civila veteraner.

Utredningen inskräppte också att Sverige, när vi agerar på den internationella arenan, inte enkom har ansvar för dem som är anställda vid svenska myndigheter och svenska medborgare. Vårt ansvar måste naturligtvis också sträcka sig till den lokalt anställda personalen. Det handlar om servicepersonal och till exempel om tolkar.

Nu säger någon: Allan Widman talar så varmt om den nationella dimensionen och hotbilden mot Sverige. I nästa ögonblick talar han om ansvaret för våra internationella veteraner. Hur hänger det ihop?

Herr talman! De här sakerna hänger ihop. Tro inte för ett ögonblick att de som i dag är anställda som soldater i den svenska Försvarsmakten och som nu förbereder sig för nationellt försvar inte bryr sig om vad som händer med deras kollegor som har varit ute internationellt! Tar vi inte hand om de senare kommer vi inte att kunna rekrytera de förra.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 2.

Anf. 144 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Vi är här i dag för att debattera det som är själva kärnan i Försvarsmaktens verksamhet, det vill säga personalen – de som dagligen sliter för att vårt försvar ska bli så starkt som möjligt, de som deltar i internationella operationer och riskerar sina egna liv för att skapa säkerhet för andra.

Sedan vi stod här för ett år sedan har vi kunnat se flera spännande utvecklingar.

I juni 2015 tog vi i riksdagen beslut om inriktningen för försvaret fram till 2020. Det beslutet har fört med sig flera positiva delar på personalområdet. En del i det beslut som togs förra året är att det nu tillsatts en utredning där frågan om Försvarets långsiktiga personalförsörjning ses över.

Vi ser att vi har stora utmaningar när det kommer till att fylla exempelvis de tidvisa tjänsterna, det vill säga GSS/T. Vi är fortfarande beroende av pliktpersonal för att fylla krigsförbanden.

Vi ser också stora utmaningar när det kommer till antalet kvinnor i militär tjänst, som är alldeles för få. Det är problematiskt ur ett folkförankringsperspektiv. Vi vet att förankringen till Försvarets stärks med en personlig förankring, och då är det viktigt att detta gäller hela befolkningen och inte bara den manliga. Det är också problematiskt för den långsiktiga personalförsörjningen när Försvarets inte får möjlighet att utgå från hela befolkningsunderlaget.

Med tanke på dessa olika utmaningar och den allt oroligare omvärlden är personalförsörjningsutredningen oerhört viktig. Att finna en långsiktigt hållbar personalförsörjning och landa i en stabil och lämplig balans mellan frivillighet och plikt är avgörande för ett starkt och robust försvar över tid.

Herr talman! Sedan ett par veckor tillbaka är det nya grundutbildnings-systemet igång. I det gamla systemet var det en utbildning på tre månader som sedan övergick i anställning inför befattningsutbildningen. Nu slås detta ihop till en enda sammanhängande utbildning.

Det här ska förhoppningsvis göra att utbildningen blir mer flexibel i sitt utförande och få fler att fullgöra hela utbildningen, samtidigt som vi också kommer att kunna krigsplacera dem som fullgjort utbildningen. På så sätt kan vi bättre ta till vara dem som genomfört militär utbildning.

Den nya grundutbildningen innebär också att rekrytförmånerna, såsom fritt boende på logement, fria måltider och fria hemresor varannan vecka, kommer att gälla under hela utbildningstiden. Även det här är ett viktigt steg för att förbättra förutsättningarna för personalen.

Herr talman! Under det gångna året har Försvarets för första gången på flera år kunnat öva med fulla förband. Sedan värnpliktslagen gjordes vilande har Försvarets inte haft möjlighet att kalla in personer som krigsplacerats efter att tidigare ha gjort värnplikten. Det har dock den nuvarande regeringen gjort ändring på. Den 11 december 2014 beslutade regeringen att aktivera den del av pliktlagstiftningen som handlar om repetitionsövningar, det vill säga att det ska vara möjligt för Försvarets att kalla in personer som tidigare gjort värnplikt för övning. Under hösten kunde vi se startskottet för repetitionsövningarna. Detta har redan nu gett positiva effekter på den operativa förmågan, då Försvarets utöver ökad övningsverksamhet generellt även har kunnat samöva med fulla förband, något som inte varit möjligt tidigare.

Herr talman! Det sker mycket på personalområdet inom Försvarets. Vi befinner oss i ett läge där vi behöver öva den operativa förmågan, och där är personalen grundbulten. De är grunden när det kommer till försvaret av Sverige, och de är också grunden när det kommer till att bidra till internationell fred och säkerhet genom militära insatser.

Under 2015 deltog närmare 1 400 personer i en internationell militär insats. Det här är personer som arbetar i tuffa och utmanande miljöer där de ytterst riskerar sina liv för att bidra till andras säkerhet.

Det är insatser som Minusma i Mali, där Försvaretsmakten under FN-flagg samlar in underrättelser för att bidra till säkerhet, stabilitet och skydd av befolkningen i regionen. Det är insatser som den i norra Irak, där Försvaretsmakten utbildar och ger råd till peshmergastyrkorna i kampen mot Daish. Det är två exempel på insatser där vi i Sverige gör skillnad. Och det är två exempel där varje enskild individ som deltar i insatsen gör skillnad.

Det är vår uppgift att se till att dessa individer har bästa möjliga stöd på plats, och det är vår uppgift att se till att de har bästa möjliga stöd när de kommer hem. De, tillsammans med alla andra som deltar i internationella insatser, förtjänar att få allt det stöd de och deras anhöriga behöver. Här upplever jag att alla vi i utskottet är överens.

Sedan är det den ständiga frågan om vad som är det bästa stödet. Veteranutredningen försöker ta ett brett grepp om veteranfrågan med specifika förslag, som att man exempelvis ska bilda en veteranmyndighet som ligger utanför Försvaretsmakten. Samtidigt föreslår man också en utvidgning av veteranbegreppet till att innefatta fler personalkategorier.

Under förra våren var veteranutredningen ute på remissrunda. De flesta remissvar var positiva till utredningens inriktning om en samlad och utvecklad veteranpolitik.

När det kommer till de specifika förslagen finns det dock en del kritik, inte minst vad gäller förslaget om en veteranmyndighet, som en stor andel av instanserna motsätter sig. Bland annat Försvaretsmakten, Försvarets materielverk och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap avvisar förslaget.

I det sammanhanget ser vi socialdemokrater det som mycket olyckligt att de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna än en gång försöker köra före och därmed i praktiken kör över de organisationer vars personal hela veteranpolitiken är till för.

Att vi ska vidta de åtgärder som krävs för att stärka stödet till veteranerna och deras anhöriga kan vi förhoppningsvis alla ställa upp på. Men att det ska ske i linje med utredningens förslag innebär i praktiken att man går emot de remissinstanser som motsätter sig delar av utredningens förslag.

När vi nu tar ett nytt grepp om veteranpolitiken är det viktigt att det blir rätt. Det är viktigt att vi är lyhörda och lyssnar på dem som berörs av förslagen. I regleringsbrevet till Försvaretsmakten för budgetåret 2016 gav regeringen Försvaretsmakten i uppgift att senast halvårsskiftet 2016 inkomma med förslag till inrättande av ett veterancentrum. Därmed kan vi konstatera att arbetet för en ny samlad organisation där ansvaret tydliggörs är igång. Jag ser fram emot att lyssna på Försvaretsmakten förslag. Därför yrkar jag bifall till reservation 11.

I detta anförande instämde Paula Holmqvist (S).

Anf. 145 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Herr talman! Det gläder mig sannerligen när Alexandra Völker säger att vi alla är överens om våra omsorger om våra militära och civila veteraner. År 2010, när veteranlagstiftningen beslutades, röstade nämligen såväl

socialdemokrater som miljöpartister och vänsterpartister mot de förslagen i den här kammaren.

Jag vill förklara för Alexandra Völker att personal representerande alla de myndigheter som fick möjlighet att yttra sig över Veteranutredningens förslag också satt i Veteranutredningen. Hela utredningen var helt överens. Att sedan verksledningarna väljer att vilja ha ansvar för personalpolitiken fullt ut på sin myndighet och sin arbetsplats förvånar kanske inte mig över huvud taget.

Men jag tror inte att vi ska se framför oss att ett av Försvarmakten organiserat veterancentrum någonsin kommer att få besök av civila veteraner. Det var helt uppenbart i utredningen. Föreslog man att det skulle ligga under Försvarmakten sa alla de civila nej. Föreslog man att lägga det på MSB eller någon annanstans på den civila sidan sa Försvarmakten att de aldrig skulle skicka någon dit. Det är just därför man måste hitta vad man kallar *neutral ground*.

Herr talman! Jag måste ställa en fråga angående beslutet som regeringen tog i december 2014 om att återuppta repetitionsutbildning med plikt. Det gjordes utan beredning och utredning och utan att man informerade riksdagen. Man fattade ett enkelt beslut. Vad är det som hindrar regeringen från att fatta precis samma beslut avseende grundutbildning?

Anf. 146 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Det är klart att det är svårt att fatta ett helhetsgrepp som precis alla är nöjda med. Även jag förstår att det kan finnas olika saker som gör det svårt. Jag har full respekt för det arbete som Veteranutredningen gjorde, herr talman. Men jag tycker samtidigt att det är viktigt att ta in de åsikter som kommit från väldigt många remissinstanser. Förutom Försvarmakten, FMV och MSB, som jag nämnde tidigare, är det bland annat Arbetsgivarverket, Skatteverket, Statskontoret, Fortifikationsverket, Sveriges Militära Kamratföreningars Riksförbund, Polismyndigheten, Folke Bernadotteakademien och Socialstyrelsen som uttalar sig skeptiskt till förslaget. Oavsett vad som har skett i utredningen och inte tycker jag att det är viktigt att också ta hänsyn till det när vi nu går vidare med att genomföra praktiska beslut, vilket är det vi ska göra.

Som sagt, vi är alla överens om att vi vill att det här ska bli så bra som möjligt för alla berörda parter. Men då är det också viktigt att lyssna, och därför tycker jag att det är olyckligt att man i stället för att ta ett samlat grepp och just försöka göra det här så bra som möjligt och vara så lyhörda som möjligt väljer att köra över och gå vidare i en motionsbehandling.

Anf. 147 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att regeringen för sin del, utan någon som helst dialog med riksdagen, fattade beslut i regleringsbrevet där man säger till Försvarmakten att det är ni som ska ha detta kompetenscentrum och därmed exkluderar alla de civila veteranerna för det är i praktiken vad man har gjort.

Jag tycker att vi från utskottets sida har varit väldigt öppna för att diskutera med försvarsministern kring de här frågorna, men jag kan bara konstatera att Alexandra Völker uppehåller sig väldigt mycket kring de re-

missinstanser som var negativa. Men förslaget om ett nationellt kompetenscentrum, herr talman, var mest ett förslag för de lite mindre myndigheterna som skickar personal.

Att Försvarsmakten, MSB och Folke Bernadotteakademien med sina stora volymer av veteraner kan hantera detta är självklart. Men Skatteverket som årligen skickar fyra fem personer eller Lantmäteriet som skickar två personer – vilka förutsättningar har sådana myndigheter att bygga upp en egen inommyndighetslig kompetens på veteranområdet?

Jag tror att dessa förutsättningar är väldigt små, och det var just därför som man ville ha ett kompetenscentrum tillgängligt och öppet för såväl civila som militära veteraner.

Sedan, herr talman, kan jag inte undgå att notera att Alexandra Völker inte svarar på min fråga om regeringen utan beredning, utan utredning och utan kommunikation med riksdagen kan aktivera vissa delar av pliktlagstiftningen. Varför kan nu inte regeringen i ett läge där det svenska försvaret minskar i omfattning – vi blir inte fler och fler, vi blir färre och färre trots de stora satsningar som nu görs ekonomiskt – fatta precis samma enkla beslut om att återuppta grundutbildning med plikt?

Anf. 148 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att de organisationer och myndigheter som Allan Widman lyfte upp också är myndigheter som själva är skeptiska till förslaget i remissrundan. Man är skeptiskt, eftersom man tycker att det blir ottydligt vilka som bär ansvaret, någonting som var en fråga man ville lösa. Man tycker att det blir en ännu ottydligare styrning med en veteranmyndighet, och den kritiken tycker jag att man ska ta på allvar.

Vad gäller frågan om värnplikt blir det lite lustigt, för det var ju den regering som Allan Widmans parti ingick i som avskaffade värnplikten. Det här har fått stora konsekvenser. Jag skulle inte säga att det är ett enkelt beslut att återinföra värnplikt. Själva beslutet kanske är enkelt, men det är inte enkelt för Försvarsmakten att faktiskt genomföra det. Man är fortfarande i processen med att genomföra det personalförsörjningssystem som den tidigare regeringen införde, och nu måste man ta konsekvenserna av det beslutet som den tidigare alliansregeringen tog.

Vi var skeptiska till hur man hanterade frågan då. Nu hanterar vi den utifrån de förutsättningar vi har i dag, detta utifrån vad som är de bästa förutsättningarna för Försvarsmakten utifrån Sveriges försvar.

Personalförsörjningsutredningen i dag är en del i att försöka se vad som är den bästa vägen framåt för Sveriges försvar, utan att backa bandet och behöva göra om processen helt från början. Vi ser ju att Försvarsmakten har fått genomgå en otroligt stor process på grund av de beslut som den tidigare alliansregeringen tog.

Anf. 149 JAN R ANDERSSON (M):

Herr talman! Det är ett allvarligt omvärldsläge som vi kan se på flera olika fronter. Givetvis innebär det stora omställningar för Försvarsmakten. Vi har kanske inte gjort den största omställningen, men vi har ändå gjort en omställning som innebär att Försvarsmakten ska bli större och vassare.

Det finns dock en grundfråga som behöver besvaras, och det är hur Försvaretsmakten ska klara av att personalförsörja sin organisation. Vi från Alliansen och vi från Moderaterna har lagt fram en hel del förslag som vi tror och menar skulle kunna genomföras ganska snabbt.

Debatten om Försvaretsmaktens bemanning har egentligen två huvudlinjer. Den ena talar om tvång och den andra om frivillighet, och så finns det kanske en diskussion där i mitten. Vår utgångspunkt är att det i grunden sundaste när det gäller att kunna bemanna professionella organisationer är att morot är bättre än piskan. Tvång ger inte de bästa soldaterna, utan frivillighet är faktiskt den bästa vägen att bemanna en försvarsorganisation.

Debatten har spretat lite grann den senaste tiden. Det finns socialdemokrater som har pekat på att vi skulle kunna ha en värnplikt för att hitta bortsprungna personer, hjälpa till vid miljöolyckor eller att det kanske till och med kunde vara en anledning att återinföra en allmän värnplikt för att lösa våra integrationsproblem.

Jag vill från Moderaternas sida vara väldigt tydlig och säga att när vi pratar om Försvaretsmaktens bemanning så är det Försvaretsmaktens behov som står i centrum, inte vilket bidrag som det övriga samhället kan få i den meningen.

Vi får inte heller blunda för att Försvaretsmaktens bemanning är en utmaning. Vissa nya verktyg har tillkommit. Bland annat kan man i dag med den nya utbildningen, där grundläggande militär utbildning tillsammans med befattningsutbildning har slagits ihop, därefter med plikt placera soldater i förband. Detta tror jag är bra, men vi behöver nog fler lösningar.

Även om ÖB har sagt att vi kommer att lösa målen till 2020, alltså inom det här försvarsbeslutets period, tror jag att det behövs fler åtgärder. Ibland är en sådan åtgärd som diskuteras löner. Låt mig säga att löner för det mesta är väldigt viktigt, men såväl när man pratar med försvarets HR-avdelning som när man pratar med andra som har erfarenhet inom detta område är kanske inte lönen alltid det viktigaste.

Man kan också göra en jämförelse med andra länder såsom Danmark, Norge, Storbritannien och Holland, och då ser vi att våra soldatlöner inte ligger högre eller lägre utan i princip i paritet med andra jämförbara länder.

Det finns dock andra delar där Sverige ligger efter, och det handlar om vilka förmåner man har som soldat. Där ligger Sverige långt efter. I Norge exempelvis erbjuds man bara efter att ha gjort värnplikten extra behörighetspoäng till universitet och högskola, och det finns andra förmåner som är betydligt bättre i många jämförbara länder.

Vi har under en tid sagt att man bör ha olika typer av utbildningspremier och incitamentssystem inom Försvaretsmakten för dem som fullgör sina kontrakt. Vi tror att det är en betydelsefull signal för dem som har valt soldatlivet. Men att, som man har gjort nu, de som grund- och befattningsutbildas inte får lön under denna tid utan i stället får en premie i form av uppskjuten lön tror vi kanske inte är det som attraherar soldater per se. Vi tror i stället att man behöver hitta nya former för att göra det bättre. I dag har man i princip tagit en lön som man tidigare fick och lagt i slutet av utbildningen. Det är klart att det blir en morot, men den moroten togs ju dessförinnan från soldaterna.

Det finns många incitament som vi vill titta vidare på, och nu finns det en utredning som tittar på frivilligheten som grund men med möjlighet till delvis plikt. När det gäller högre utbildning skulle vi kunna titta på hur vi kan bättre koppla ihop en anställning i Försvaretsmakten med högre utbildning. Vi har ju sett att många lämnar försvaret för att man har kommit in på en högskoleutbildning.

Det handlar som sagt var också om premier under kontraktstiden och vidareutbildning inom tjänsten. Den som har gått som soldat och sparkat grus på kaserngården i ett år vill givetvis vidare. Där tycker vi att Försvaretsmakten också behöver titta på hur man kan få vidareutbildning inom sin tjänst.

Bostäder är en fråga som är besvärlig på många orter, och det finns även andra komponenter eller kompetenser som kan bidra till civilt meritvärde som vi tycker att man bör vidare titta på. Vi ser fram emot den utredning som kommer i september i år, och vi hoppas att ytterligare verktyg för Försvaretsmaktens personalförsörjning kommer in där.

Om man i dag är en ung man eller kvinna och vill söka sig till Försvaretsmakten skulle man kunna tro att om man exempelvis bor i Boden eller Karlskrona, som är två stora garnisonsstäder, så skulle det vara väldigt enkelt. Så är det inte riktigt. Om du exempelvis bor i Boden och vill mönstra eller göra de tester som krävs för att ta en anställning i Försvaretsmakten behöver du ägna två resdagar för att åka till Stockholm och göra dessa tester. Det är inte rimligt, och det underlättar givetvis inte för de förband i Norrbotten som har stora rekryteringsbehov.

Det är givetvis inte heller rimligt att det finns utrustning för att göra de här mönstringarna eller testerna av soldaterna som inte används i dag. Därför tycker vi, och det har vi också reserverat oss för, att man bör instifta mobila rekryterings- och testkontor. Man måste kunna bli soldat på fler ställen i landet än vad man kan i dag.

Herr talman! Den tidigare försvarsministern Sten Tolgfors brukade beskriva att det jobbigaste med att vara försvarsminister var att mitt i natten få sms eller telefonsamtal, för då visste han att någon i våra utlandsmissioner hade skadats eller omkommit. Jag tror att vi alla känner till Tolgfors djupa engagemang för veteranfrågorna, och jag tror också att vi får konstatera att väldigt mycket hände under hans tid. Samtidigt återstår mycket.

Vi kan väl säga att medan vi i riksdagen fortsätter att sända våra soldater, nu senast till Mali som förmodligen den farligaste FN-missionen någonsin, så händer det väldigt lite i Försvaretsdepartementet. Det finns många frågor som ligger utredda och klara, färdiga för beslut, men Försvaretsdepartementet har inte levererat.

Jag kan bara läsa i det senaste numret av Officerstidningen, där en tidigare utlandssoldat, Peter, 22 år och 49 operationer senare beskriver hur illa veteranerna har det. Han säger också att det enda som egentligen fungerade efter hans tjänst när hans stridsfordon hade gått på en mina och han skadades allvarligt var att hans utlandstraktamente omedelbart drogs in. I övrigt beskriver han det som en kamp. Den organisation där han jobbade kvar och som egentligen skulle se till att hans rättigheter och hans vårdbehov skulle fyllas blev i stället en motpart.

Så kan vi givetvis inte ha det. De personer som representerar Sverige och åker ut på många gånger otroligt farliga jobb och ibland betalar det ultimata priset måste vi bemöta med största respekt och största värdighet

när de kommer hem. Vi förväntar oss helt enkelt mer, och därför har försvarsutskottet också i ett tillkännagivande begärt att regeringen ska återkomma med förslag om att stärka stödet till veteraner.

Herr talman! Vi moderater har även lyft fram frågan om bostäder som för Försvarsmakten på många ställen är en begränsande faktor vad gäller rekrytering.

Vi kan väl alla konstatera att svensk bostadspolitik är en av de mest reglerade i världen, och detta skapar givetvis problem även för Försvarsmakten. Det finns på vissa ställen särlösningar. I Stockholm, exempelvis, finns Stiftelsen MHS-bostäder som försörjer såväl soldater och officerare som vår försvarsminister med bostad. Men vi kan väl konstatera att det som finns i Stockholm borde finnas på fler ställen. Det borde finnas fler möjligheter för soldater och officerare att få en bostad vid det förband som man tjänstgör vid. Det är ju inte bara Stockholm som har en besvärlig bostadssituation. I dagsläget har i princip hela landet en väldigt besvärlig bostadsmarknad.

Därför har vi sagt att det behövs fler lösningar och enklare regler för bostadsbyggande generellt och att de kommuner som har försvarsverksamhet också särskilt bör beakta Försvarsmaktens behov inom ramen för sitt bostadsförsörjningsansvar.

Till sist, herr talman, vill jag säga några ord om frivilligorganisationerna. Man skulle väl kunna säga att frivilligorganisationerna inom försvaret utgör vår största försvarsgren. Med dess 400 000 medlemmar och tusentals lokalorganisationer finns där en enorm kompetens och ett enormt engagemang.

Vi tror, och erfarenhet har väl också visat, att både för försvarets folkförankring och för att faktiskt ta till vara den kompetens som finns är försvarets frivilligorganisationer en viktig del. Men i dag används de alltför lite. Vi tror att många kommuner förbiser att dessa organisationer många gånger kunde hjälpa till vid kris och störningar om de bättre kunde utnyttjas.

Sammanfattningsvis tror vi att en ökad användning av frivilligorganisationer skulle ge mer pang för pengarna, och det är väl viktigt i en tid när såväl Försvarsdepartementet som regeringen sliter med att undvika röda siffror.

Avslutningsvis står vi bakom alla reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 4.

(Applåder)
(forts. § 10)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

*Vissa frågor om
Försvarsmaktens
personal*

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 februari

KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Kammaren godkände utskottets anmälan.
Utskottets anmälan lades till handlingarna.

FiU12 Riksrevisionens rapport om transparensen i Årsredovisning för staten 2014

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU16 Riksrevisionens rapport om statens finansiella tillgångar

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet

Punkt 1 (Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)

Votering:

247 för utskottet

38 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 68 M, 23 MP, 18 C, 17 V, 15 L, 13 KD

För res. 1: 38 SD

Frånvarande: 20 S, 16 M, 10 SD, 2 MP, 4 C, 4 V, 4 L, 3 KD, 1 -

Punkt 2 (Tillfällig yrkesutövning)

1. utskottet
2. res. 2 (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU10 Energipolitik

Punkt 1 (Energipolitikens övergripande inriktning)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L, KD)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

115 för res. 1

38 för res. 2

132 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
133 för utskottet
114 för res. 1
38 avstod
64 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 23 MP, 17 V
För res. 1: 68 M, 18 C, 15 L, 13 KD
Avstod: 38 SD
Frånvarande: 20 S, 16 M, 10 SD, 2 MP, 4 C, 4 V, 4 L, 3 KD, 1 -

Punkt 2 (Vissa övriga frågor om energipolitikens inriktning)

1. utskottet
2. res. 5 (L)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 3 (Kärnkraft)

1. utskottet
2. res. 8 (M)
3. res. 9 (SD)
4. res. 10 (L)
Förberedande votering 1:
38 för res. 9
15 för res. 10
232 avstod
64 frånvarande
Kammaren biträdde res. 9.
Förberedande votering 2:
68 för res. 8
37 för res. 9
180 avstod
64 frånvarande
Kammaren biträdde res. 8.
Huvudvotering:
150 för utskottet
68 för res. 8
65 avstod
66 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 23 MP, 18 C, 17 V
För res. 8: 68 M
Avstod: 38 SD, 15 L, 12 KD
Frånvarande: 21 S, 16 M, 10 SD, 2 MP, 4 C, 4 V, 4 L, 4 KD, 1 -
Penilla Gunther (KD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Förnybar energi)

1. utskottet

2. res. 13 (C)

3. res. 14 (L)

Förberedande votering:

18 för res. 13

15 för res. 14

251 avstod

65 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Huvudvotering:

201 för utskottet

19 för res. 13

65 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 68 M, 23 MP, 17 V

För res. 13: 1 SD, 18 C

Avstod: 37 SD, 15 L, 13 KD

Frånvarande: 20 S, 16 M, 10 SD, 2 MP, 4 C, 4 V, 4 L, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Vissa frågor om
Försvarsmaktens
personal*

§ 10 (forts. från § 7) Vissa frågor om Försvarsmaktens personal
(forts. FöU8)

Anf. 150 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är positivt att vi har en sådan samsyn på vikten av veteranfrågor. Men jag reagerar när Jan R Andersson säger att det finns färdigutredda och klara förslag som ligger på departementet och att man bara inte vill göra någonting med dem.

Jag undrar hur Moderaterna ställer sig till det faktum att majoriteten av de myndigheter vars personal berörs av veteranpolitiken motsätter sig förslaget om en veteranmyndighet. Jag skulle gärna vilja höra hur Moderaterna ser på det.

Anf. 151 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag drar mig till minnes ett uttryck som upprepades många gånger i den här kammaren av många socialdemokratiska ledamöter under förra mandatperioden: Det är för lite, och det är för sent.

Det är lite grann samma känsla man får här. Vi har flera gånger stått här och beslutat om att skicka soldater till krigshärddar runt om i världen. Nu senast har vi vid ett par tillfällen skickat personer till Mali, som är den hittills dödligaste FN-missionen någonsin. Trots detta, trots att vi har gjort detta upprepade gånger, har det hänt väldigt lite på Försvarsdepartementet när det gäller veteranfrågorna.

För mig känns det beklämmande att vi skickar iväg människor som ofta kommer hem med synliga eller osynliga skador och samtidigt har så lite beredskap hemma att ta hand om de människor som vi utsätter för detta.

Det är klart att vi i majoriteten av utskottet delar uppfattningen att det finns många förslag som man borde kunna gå vidare med. Det är därför vi har gjort detta tillkännagivande.

Jag förstår givetvis att frågor måste beredas, men det sätt som regeringen har hanterat den här frågan på tycker jag har varit saktfärdigt. Det är därför vi har lagt fram det här förslaget.

Jag delar i grunden inte Alexandra Völkers uppfattning att majoriteten av remissinstanserna är emot detta. Jag tyckte att ordförande Widman på ett initierat sätt beskrev hur processen har gått till och hur förslagen har arbetats fram. Det har gjorts enligt god förvaltningspolitisk tradition.

Jag tycker alltså att det har tagit för lång tid. Det är därför vi har gjort det här tillkännagivandet.

Anf. 152 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Fru talman! Även jag tycker som sagt att det finns stora problem när det gäller veteranpolitiken, mottagandet av våra veteraner och hur vi tar hand om dem.

Det är självklart att man som veteran ska känna att man får det stöd som man själv och ens anhöriga behöver, såväl inför resan och medan man är iväg som när man kommer hem. Det är oerhört viktigt.

Att det har tagit för lång tid kan jag absolut hålla med om, men då måste jag påminna Moderaterna om att vi fram till för ungefär ett och ett halvt år sedan hade en alliansregering. När Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet tillträdde som regering förra hösten skickade vi ut den här utredningen på remissrunda, eftersom vi tycker att det är viktigt att höra vad de berörda myndigheterna tycker om förslaget. Det är ett rimligt agerande.

Jag har all respekt för det arbete som har gjorts i utredningen. Det är en gedigen utredning. Men faktum kvarstår att under remissrundan har flera myndigheter – alltså Försvarsmakten, Försvarets materielverk, MSB och så vidare – uttalat sig negativt om förslaget om en veteranmyndighet.

Jag undrar fortfarande hur Moderaterna ställer sig till det faktum att de försöker pusha på ett förslag som Försvarsmakten själv motsätter sig i remissrundan.

Anf. 153 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag har talat med flera veteraner och flera veteranorganisationer. Jag har upplevt att det de i någon mån har motsatt sig är att man ska bygga upp en myndighet när man inte riktigt vet var beslutsmakten ligger.

För det första är det viktigt att den här verksamheten skiljs rättsligt från Försvarsmakten, att det är en fristående myndighet som kan hjälpa de veteraner som har fått men av sin utlandstjänstgöring. Då är det viktigt, tror jag, att verksamheten inte är så sammankopplad med Försvarsmakten som den är i dag.

För det andra tycker jag inte att det viktiga är vilken form man ger en sådan här verksamhet. Om man inte skulle göra det till en myndighet är frågan vad man i stället skulle göra det till. Staten organiserar ju sin verksamhet i myndigheter, så vilken annan form skulle det ha?

Frågan om det ska vara en myndighet eller inte tycker jag diskuteras för mycket. Frågan vad man fyller verksamheten med, vare sig det blir en myndighet eller inte, är viktigare. Det kan vi diskutera. Vad ska denna myndighet – eller om det blir en annan organisationsform – ha för innehåll? Det är där vi ska lägga kraften. Om det blir en myndighet eller någonting annat är för mig inte det viktigaste. Innehållet och att man faktiskt tar till vara de intressen veteranerna har och sätter dem i främsta rummet – det är det som många veteraner som jag talat med vittnar om inte har gjorts tidigare.

Anf. 154 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 18.

Efter veteranutredningen 2013 har en del gjorts. En lag för veteraner har antagits, och en veterandag har anordnats. Men det räcker inte. Veteranutredningen bör behandlas vidare och leda till fler förändringar. En veteranmyndighet bör inrättas, och förmåner för veteranerna bör tas fram. Däremot behöver inte sakområdet utredas mer.

De svenska soldater som tjänstgör och har tjänstgjort i internationella insatser för fred gör en stor, viktig och hedervärd insats. Länges gav soldaterna praktiskt taget inget stöd vid hemkomst. Vid en internationell jämförelse ser vi att andra länder hedrar och stöttar sina veteraner. Det är hög tid att Sverige börjar göra detsamma.

Om en veteranmyndighet inrättas är det viktigt att det finns ett öppet veterancentrum för veteranerna att kunna besöka.

Veteransoldatdagen, som redan har statsceremoniell status, bör förläggas till en helg såsom sista söndagen i maj. Programmet för högtidsdagen bör så planeras att det attraherar nationell tv:s och radios direktsändningar. Veteranernas insatser berör alla.

Sverigedemokraterna anser att civila som gjort stora insatser internationellt bör stöttas och hedras av andra myndigheter än den tänkta veteranmyndigheten.

Sverige är ett välorganiserat land, rikt på innovationer och framgångsrik industri. Vi har därför en hög levnadsstandard. Såklart ska Sverige hjälpa till i världen med militärt bistånd.

Militärt bistånd, förresten – så får vi ju inte kalla det. Jo, det får vi. Det är våra pengar, så vi kan kalla det vad vi vill och varför då inte precis vad det är, militärt och bistånd?

Svenska soldater har hjälpt till världen över i en rad olika konflikter och krishärddar. Vi ska minnas och hedra alla dem som med risk för eget liv har gjort insatser till stöd för fred och överlevnad för andra människor i andra länder. De som stupat och skadats minns vi särskilt.

Historiskt är det många operationer som vi deltagit i. Under 1800-talet senare hälft deltog i både det första och det andra Slesvig-Holsteinska kriget svenska frivilliga, även om Sverige som nation inte deltog. När våra nordiska grannar blöder, då blir vi ett i Norden och bistår varandra.

I vinterkriget 1939 gick 450 000 sovjetiska soldater med 1 500 stridsvagnar och 1 000 flygplan över gränsen till Finland. Mot slutet av vinterkriget hade hela 1 miljon sovjetiska soldater blivit insatta i kriget. Ett antal svenskar ojade sig inte över detta utan anslöt till finländarnas hjältemodiga försvar genom den svenska frivilligkåren. Vi hjälpte Finland på många sätt under krigsåren, men vi borde ha hjälpt tiofaldigt mer.

Liksom i fallet med den tidigare hjälpen till Danmark var Sverige inte med som nation i kriget. Vår neutralitet från Nato var ett senare sätt att hjälpa Finland.

Låt oss backa lite grann. År 1911 skickades 38 svenska befäl till Persien för att hjälpa till att bygga upp ett gendarmeri. Man får väl säga att tiderna förändras. Nu borde vi snarast hjälpa oss själva med att sätta upp ett gendarmeri, vilket SD för övrigt motionerat om.

Sveriges första bidrag till FN:s fredsbevarande uppdrag var till Suez, Gaza och Sinai med början år 1956. Åren 1960–1964 bidrog svenskt infanteri och flygvapen till freden i Kongo. Efter det har utlandsstyrkan verkat för fred bland annat i Cypern, Libanon, Somalia, Bosnien, Indien, Pakistan, Korea, Georgien, Kosovo, Etiopien, Eritrea, Afghanistan, Liberia, Nepal, Sudan, Tchad och Adenviken.

När alliansregeringen under Reinfeldt avvecklade värnpliktsutbildningen blev systemet med en särskild utlandsstyrka inte längre relevant. Utlandstjänstgöring gjordes obligatorisk för alla i försvaret.

Kännetecknande för de stora internationella fredsoperationerna på senare tid är att de varit dåligt planlagda. Ätminstone har inte målen uppnåtts. När de internationella styrkorna lämnar, som i fallen Afghanistan eller Irak, har freden inte varit tryggad, och de lokala befolkningarna har inte varit nöjda med situationen.

Hellre ser vi FN-kommittéer som planläggare för internationella fredsoperationer än USA ensamt. Däremot har Nato varit överlägset att leda krig jämfört med FN. FN kan för övrigt egentligen bara leda operationer om högst 20 000 soldater.

Natoländerna är tveksamma till att bygga upp FN:s förmåga att leda krig, för det blir en dubblering med Nato och en dubbel kostnad.

Trots FN:s monumentala brister anser SD att FN är det enda spår vi kan och bör satsa på för internationella fredsoperationer. FN:s militära förmåga att samordna och leda internationella operationer bör stärkas.

I detta anförande instämde Fredrik Eriksson, Runar Filper och Jonas Millard (alla SD).

Anf. 155 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! I en tid när det säkerhetspolitiska läget förändras, grannländer rustar upp sitt försvar och krig och konflikter pågår i Europa och dess närområde ställs förändrade krav på vårt totalförsvar, såväl det militära som det civila. Utgångspunkten måste vara att vi kan säkerställa ett öppet och demokratiskt samhälle med åsiktsfrihet och fria medier. Det handlar om att öka befolkningens risk- och krismedvetenhet, motståndanda och försvarsvilja och att successivt stärka försvarets folkförankring i vårt land.

I försvarsbeslutet, som vi tog i juni 2015, beskrivs att de frivilliga försvarsorganisationernas möjlighet att bidra till totalförsvaret och samhällets krisberedskap ska utvecklas och ekonomiskt långsiktigt säkerställas. För Centerpartiet är det här en viktig utgångspunkt, där stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna måste öka i händelse av höjd beredskap. Med över 400 000 medlemmar har de frivilliga försvarsorganisationerna stor förankring, bredd och spridning i vårt land. Detta är viktigt när man nu ska återuppta planeringen för den civila delen av försvaret.

Försvarets maktens personal och alla medarbetare är försvarets mest grundläggande och viktigaste resurs. Vårt gemensamma fokus måste vara att göra det så enkelt och tillgängligt som möjligt att rekrytera personal och att samtidigt utveckla verksamheterna.

En praktisk fråga jag ofta möter ute i landet gäller ungdomsverksamheternas stora betydelse för Försvarets maktens och för samhällets krisberedskap. Det är viktigt att så många som möjligt får chansen att lära sig grunderna i överlevnad, utmanas i fysiska aktiviteter, orientera i skog och mark, lära sig första hjälpen och få mer kunskap om Försvarets maktens verksamhet.

Med en aktiv ungdomsverksamhet breddas också basen för framtida rekryteringar till Försvarets maktens. Förutsättningarna behöver därför vara så optimala som möjligt. Ett praktiskt exempel är tillgången till skjutbanor för ungdomarna att träna skytte runt om i landet.

När avstånden blir för långa avtar intresset och möjligheterna för många att delta i övningarna. Det påverkar rekryteringen och förutsättningarna för ungdomsverksamheten. Här hoppas jag att vi kan vara med och underlätta för att det ska finnas verksamheter i alla kommuner.

Utmaningarna inom personalförsörjningen är många. I veckan presenterade Försvarets maktens sin årsredovisning för 2015. I redovisningen kan man läsa att Försvarets maktens öppnade 3 000 grundutbildningsplatser under året och att antalet ansökningar visar att det finns ett starkt intresse för Försvarets maktens.

Begreppet GMU är ett varumärke, och rekryteringskampanjerna har utvecklats. Samtidigt ökar avgångarna från GMU från 16 procent 2014 till 18 procent 2015. Andelen kvinnor som tagit anställning efter avslutad utbildning har minskat från 16 procent till 14 procent. Trenden är att ett minskat antal kvinnor söker till GMU.

Generellt har de längre sammanhållna utbildningarna nått målen, med undantag från officersprogrammet, där antalet elever som klarat examen understeg målsättningen. Samtliga utbildningsplatser har inte kunnat tas i anspråk på grund av för få lämpliga sökande, både på specialistofficersutbildningen och på officersprogrammet.

Det går för närvarande enligt redovisningen 112 elever på officersprogrammet. Målet var 150 elever. I dagsläget är 13 procent kvinnor.

När det gäller yrkesofficerare bedömer Försvarets maktens att de långsiktiga målen kommer att underskridas till följd av omfattande pensionsavgångar, vilket är en väldigt stor utmaning. För att möta de pensionsavgångarna behöver rekryteringen öka. Till detta finns ett relativt stort behov av rekrytering av tidvis tjänstgörande officerare för att möta organisationens stora behov.

Officersförbundet lyfter bland annat det här och betydelsen av hur viktigt det är att utbildningen och utbildningssystemet hänger ihop och hur

Försvarsmakten väljer att organisera sig. Kompetensförsörjningen vid Försvarshögskolan, med goda lärare med rätt kompetens, behöver säkerställas långsiktigt.

Ingen av de specialistofficersutbildningar som genomförts sedan starten har varit fyllda, varken antalsmässigt eller med de inriktningar som efterfrågats. I dag är drygt hälften av befattningarna där det ska finnas tidvis tjänstgörande officerare vakanta.

Fru talman! Årsberättelsen beskriver vidare hur personalomsättningen ser ut där de största avgångarna finns bland anställda gruppbefäl, soldater och sjömän, och hur problematiskt det är med rekryteringen av tidvis tjänstgörande personal.

Många kontinuerligt anställda soldater slutar alltså för tidigt för att reformen av försvaret ska kunna ge avsedd effekt. Det behövs krafttag för att man ska kunna öka rekryteringen och ett helhetspaket med incitament som förmår Försvarsmakten att behålla sin personal. Det kan vara ekonomiska premier, utbildningscheckar, möjlighet till vidareutbildning, tillgång till bostäder och civil utbildning. Ekonomiska incitament har betydelse, och det är viktigt att Försvarsmakten fortsätter arbetet med att ytterligare vässa helheten i anställningen för att kunna attrahera rätt kompetens på en konkurrensutsatt marknad.

Nu pågår en utredning med en särskild utredare som arbetar för att föreslå en långsiktigt hållbar personalförsörjning. Utgångspunkten är att det även i fortsättningen ska baseras på frivillighet, men en ökad användning av totalförsvarsplikten kompletterar frivilligheten när krigsorganisationens behov inte kan tryggas enbart genom frivillig rekrytering. Utredningen ska vara klar senast den 30 september. Den ska föreslå en lämplig balans mellan plikt och frivillighet och föreslå hur en ökad personalvolym i krigsorganisationen kan uppnås vid högre försvarsberedskap.

I dagens betänkande föreligger också ett mycket viktigt tillkännagivande angående veteranpolitiken. I flera inlägg har detta berörts på ett väldigt bra sätt. Det är viktigt att vi gör allt vi kan så att de föreslagna åtgärderna kommer igång i praktisk verksamhet.

Personal som tjänstgör i internationella operationer måste tillsammans med sina anhöriga få det stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar som de möter. Detta förutsätter en sammanhållen veteranpolitik och ett kontinuerligt arbete för att förbättra situationen för såväl veteraner som deras anhöriga.

Arbetet med att inrätta ett veterancentrum är också viktigt. I det sammanhanget kan den geografiska placeringen uppmärksammas för att ge verksamheten så bra förutsättningar som möjligt. En tanke är att placera detta centrum i närheten av Norge och dess veterancentrum i Hedmark för att på bästa sätt långsiktigt kunna utveckla vårt svenska och norska samarbete. Det handlar också om att i vårt svenska arbete ta vara på den erfarenhet och kompetens som finns i den norska verksamheten. Jag tror att det skulle kunna vara en lyckad plattform för en bra start och fortsatt verksamhet men också att det skulle kunna stärka våra framtida samarbeten inom försvarsområdet.

(Applåder)

Prot. 2015/16:70
25 februari

*Vissa frågor om
Försvarsmaktens
personal*

Anf. 156 STIG HENRIKSSON (V):

Fru talman! Vi debatterar betänkandet *Vissa frågor om Försvarsmaktens personal*. Det är en rubrik som låter lite dunkel, men jag ska försöka göra mitt för att klargöra vår syn på vissa frågor. Jag vill här särskilt lyfta fram Vänsterpartiets syn på värnplikten, som vi tycker kanske är den största personalfrågan. Men jag börjar med en fråga som kanske tillhör de allra minsta. Vi har nämligen under denna punkt även frågan om systemet med adjutanter vid hovet. Jag ska först säga något om det.

Vi anser att regeringen borde se över systemet med adjutanter vid hovet. Det är inte rimligt som vi har det i dag. Man bör titta på finansieringen men kanske också på funktionen. Adjutanterna tjänstgör en månad per år vid hovet – det är naturligtvis tolv månader per år sammanlagt. Resterande tid tjänstgör de inom försvarets verksamhetsområden.

I dag är det märkligt nog Försvarsmakten som står för lön och ersättningar till adjutanterna. Den totala kostnaden för adjutanterna vid konungens stab uppgår till 1 382 975 kronor per år, åtminstone enligt den senaste redovisningen. Det är lön och extra ersättning på 6 000 kronor per individ och månad. Det är inte rimligt att detta belastar Försvarsmakten. Försvarsmakten ska aldrig dimensioneras för att hjälpa det civila samhället, heter det. Här kanske det finns ett skäl att trycka på det beslutet.

Jag står förstas bakom den här motionen, men för tids vinnande ska jag nöja mig med att här yrka bifall endast till vår reservation om värnplikten, reservation nr 1.

Med tanke på Allan Widmans fina plädering för värnplikten på frågestunden före den här debatten och även i sitt anförande får jag i något slags militära termer säga att vi tackar så mycket för eldunderstödet.

Vi får inte kalla det för yrkesarmé, utan vi ska säga att det är en försvarsmakt byggd på frivillighet, vilket är ett väldigt egendomligt språkbruk för någonting som är ett yrke. Dessutom tror jag att det skapar en viss förvirring för lekmännen, eftersom vi har 18 frivilligorganisationer. Det är de som är byggda på frivillighet, som jag ser det. Jag kallar det för en yrkesarmé, för det är vad det är. Den blev ett misslyckande – det tycker jag att man ska säga. I praktiken är i dag endast hälften av de positioner som det var tänkt skulle finnas bemannade enligt den plan som fanns.

Det är lite fascinerande men också hedrande, tycker jag, att man omprövar sina ställningstaganden, som man får göra från Alliansens sida på punkt efter punkt, inte minst vad det gäller det här. Däremot känns det lite märkligt ibland att höra den starka kritiken mot att det går så långsamt nu. I vissa frågor går det ändå åt rätt håll, till skillnad från tidigare.

Jag vet att jag någon gång gick förbi landstingets kansli. Där hade en vaktmästare, något trött, satt upp en skylt på sin kopieringsapparat. Där stod det: Om det var så himla bråttom, varför kom du inte i går? Det kan vara något att ta till sig även för politiken.

Jag ska uppehålla mig vid värnplikten. Det är lite intressant att det i samband med att försvarsinriktningsbeslutet togs höjdes röster i samhällsdebatten för en mer allmän medborgartjänst som skulle kunna innebära bland annat grundläggande utbildning i civilförsvars-, kris- och katastrofinsatser. Det är något som jag inte alls är lika negativ till som Jan R Andersson. Jag tycker att det i mycket liknar de idéer som Vänsterpartiet fört fram i sina värnpliktsmotioner.

Till exempel föreslog nio politiker, fackföreträdare och forskare på DN Debatt en allmän obligatorisk medborgartjänst för alla i 20-årsåldern. En allmän mönstring och en obligatorisk tjänst skulle då byggas på med frivilliga delar och omfatta alla mellan 18 och 24 år – självklart skulle det vara könsneutralt. Debattörerna talade också om att det finns anledning att överväga om en ny typ av värnplikt bör införas. Det tycker jag är en spännande tanke.

Den stora branden i Västmanland sommaren 2014 visade på behovet av medborgerliga gemensamma insatser. Sverige var inte förberett för en katastrof av den dimensionen. Än värre blir det eftersom Försvarsmakten inte får dimensionera sina resurser för att hjälpa civilsamhället. Det kan vara nere på den nivå som har lyfts här i kammaren i andra sammanhang: Inte ens vid helikopterpiloternas semesterplanering tas det någon hänsyn till civilsamhällets behov.

Erfarenheten av stormar och översvämningar som drabbat Sverige är ytterligare exempel. I en vidare mening handlar det om möjliga klimatpåfrestningar och andra miljöhot som kan drabba oss i framtiden. Det handlar om störningar i el-, energi- och vattenförsörjningen. It- och kommunikationssystem är oerhört sårbara. Samtidigt som vi gör väldigt lite för att skydda oss ökar vårt beroende av det här närmast exponentiellt. Det finns mycket att säga om det.

Vår grundläggande hållning, som vi har fört fram motionsvägen, gäller ett införande av en könsneutral, allmän och lika värnplikt. Vi vill att alla män och kvinnor som har fyllt 18 år ska mönstra och att alla som är lämpliga ska genomgå en kortare militär grundutbildning. En framtida pliktlag ska ge möjlighet till såväl militär som civil tjänstgöring. Därför menar vi att Utredningen om Försvarsmaktens framtida personalförsörjning bör få ett tilläggsdirektiv om att utreda ett införande i den riktning som vi pekar på.

Jag yrkar således bifall till reservation 1.

Anf. 157 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Stig Henriksson tror nog inte att jag har begärt ordet för att tala om adjutanter vid hovet, och det har han helt rätt i. Det jag ville diskutera lite grann var det du nämnde om frivillighet, varför man kallar det så. Tidigare var det faktiskt ett tvång. Det är ett tvång som man i motionsform har uttryckt att man vill återinföra. Tvång innebär i slutändan att om man inte följer det leder det till fängelse.

Det har funnits diskussioner, och vi hade arbetsmarknadsministern här i kammaren tidigare. Hon avvisade exempelvis detta att titta på sänkta ingångslöner. För många skulle en värnplikt bli det första ”jobb” man går in i, och då blir det svårt för mig. Jag utgår från att du delar arbetsmarknadsministerns uppfattning om att sänkta ingångslöner inte är bra. Men varför vill då Vänstern för en utvald grupp människor med plikt tvinga dem till lägre ingångslöner? Det är ju resultatet av en värnplikt som dessutom ska vara allmän och omfatta alla män och kvinnor i vuxen ålder i Sverige.

Man kan också fråga sig: Kommer de soldater som blir värnpliktsin-kallade att få övertids- eller semesterersättning? Kommer de att ha möjlighet till ledigheter? Hur kommer det att se ut? Det är det ena.

Sedan har vi en annan fråga. En soldat kostar i dag 250 000 kronor att utrusta. Hur mycket pengar avser ni att lägga på den här nya värnpliktsarmén, som maximalt kommer att omfatta 120 000 per år? Det finns många frågor att besvara.

Anf. 158 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Tack för den möjligheten att utveckla en del av svaren, även om Jan R Andersson naturligtvis vet att mycket av detta ska belysas i den utredning som pågår och som vi vill ha tilläggsdirektiv till. Att begära konkreta svar på alla de frågorna är att gå lite i förväg, mildt uttryckt.

För att ändå ta detta med nomenklaturen: Visst är det väl en eufemism, alltså en förskönande omskrivning, att säga att vi ska ha ett försvar byggt på frivillighet när det är ett yrke. I alla andra sammanhang skulle vi inte kalla det så. Inte är det någon socialsekreterare som säger "Jag bygger mitt jobb på frivillighet", utan det är ett yrke som man har. Då ska man kalla det "yrkesarmé", även om det har en lite negativ klang, som det kanske har av en del goda skäl, historiskt sett. Jag tror att det är viktigt.

Man kan inte jämföra sänkta ingångslöner med värnplikt. Plikter har vi av olika slag. Det trodde jag nog att Moderaterna var de första att instämna i. Det är ganska rimligt att samhällets medborgare har en del plikter. Det fanns ett fint gammalt slagord inom arbetarrörelsen: Kräv din rätt, gör din plikt! Jag uppfattar att Moderaterna möjligen har skrivit om det till: Rätt åt alla och efterrätt åt några!

Anf. 159 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Det förs på något vis en semantisk diskussion här. Den är väl egentligen inte det viktiga, om man kallar det frivillighet eller plikt. Det ena sker trots allt av frivillighet, och det andra sker med tvång och inkallande. För de flesta tror jag att det är tydligt vad det handlar om. Även om Stig Henriksson har en annan uppfattning tror jag inte att det är allmänhetens.

Men jag måste ställa en ytterligare fråga. Varken Henriksson eller jag tror väl att soldaterna kommer att få övertidsersättning eller andra typer av förmåner som Vänstern traditionellt arbetar för. Jag kan väl tycka att det ska vara sjysta villkor på arbetsmarknaden. Då tycker jag också att den som jobbar inom försvaret ska ha sjysta villkor och ska ha möjlighet att styra över sitt liv i den mån som arbetet medger det. Men det gör man inte riktigt om man har en pliktarmé.

Det finns en annan fråga som jag tycker är viktig. Det handlar om den ganska blommiga diskussionen om vad värnplikten skulle kunna innebära. Det pratades om att man skulle hjälpa till med flyktingmottagande, miljöolyckor och samhällsfunktioner i övrigt. Den fråga som jag ställer mig är om det är funktioner som den nya värnplikten ska ha, helt eller delvis. Är Försvarsmakten den bästa att utbilda i de funktionerna?

Vi diskuterar ändå det som rör vårt utskott. Mitt intryck är att man, om man ska bredda de här uppgifterna, hamnar i en situation där hela samhället bör ha insyn i hur frågorna formuleras. Jag vet inte om Vänsterpartiet har någon modell för det. Tycker man att Försvarsmakten är lämplig att utbilda personer som exempelvis ska syssla med skydd vid olyckor eller hjälpa till vid miljöolyckor och så vidare, vilket har uttryckts i debatten?

Anf. 160 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Allmänhetens stöd tror du att vi saknar. Men det finns nog inte en enda opinionsundersökning som inte tyder på motsatsen. Allmänheten är mycket positiv till ett återinförande av värnplikten, må vara att de kanske har en bild av att det ska vara som det var förr.

När man får detaljfrågorna om hur den nya värnplikten borde se ut brukar mitt svar vara: Det enda man säkert kan säga är att det inte kommer att se ut som det var förr, varken numerärt eller på annat sätt.

Det är lite fascinerande. Jag uppfattar att Alliansen är väldigt splittrad, för Liberalerna, Kristdemokraterna och Centern uppfattar jag har ändrat sig och anser att det beslut man tog inte var särskilt lyckat utan vill återinföra någon form av värnplikt, medan Jan R Andersson mest ser problem.

Att man ska ha sjysta villkor på arbetsmarknaden är självklart. Vi kommer fortfarande rimligen att ha anställda inom Försvarsmakten, som vi alltid har haft. Där ska naturligtvis arbetsmarknadens parter komma överens om sjysta villkor. Men det är en helt annan sak och ska inte blandas ihop med detta.

Någon form av blandmodell kommer det alltid att finnas. Sedan är det proportionerna som avgör.

En del saker är Försvarsmakten säkert alldeles utmärkt på att utbilda om, kanske framför allt att samverka i större grupper. Men man behöver inte vara specialist. Tanken är inte att vi ska utbilda nya brandmän eller något liknande – det finns särskild utbildning för dem. Men det kan gälla situationer där många händer och fötter är nödvändiga. Skogsbranden i Västmanland var ett utmärkt exempel på hur mycket nytta man kan göra då, i frivilliga resursgrupper med hemvärnet och andra.

Detta med värnplikt har egentligen tre stora fördelar. Det är mycket bättre, det är mycket billigare, och man skapar en folklig förankring för Försvarsmakten som vi i dag i stort sett saknar.

Anf. 161 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation 3.

Det är verkligen många mörka moln på den säkerhetspolitiska himlen som också berör vårt land. För några veckor sedan hade vi ett uttalande från arméchefen Anders Brännström. Han sa att vi kan vara i krig om några år. Att det hastar att få ordning på bristerna i Försvarsmakten är något som han på det viset underströk.

För några veckor sedan avslöjades det i Natos årsrapport att det som hände och som kallades ”ryska påsken” 2013 var en fingerad kärnvapenattack mot Sverige. Vi ser också att det blir allt vanligare med de ryska beredskapskontrollerna, med förflyttningar av mannar runt om i Ryssland på ett sätt som vi inte har sett förut, och det sätt som man är engagerad i Syrien visar att man har potential och möjlighet att göra insatser som är långt större än vi sett förut.

Vi ser också hur det påverkar vårt närområde. Finlands ÖB bestämde för några veckor sedan på eget bevåg att han själv ska kunna kalla in 25 000 reservister utan föregående varning.

När man pratar om hur vi kan stärka Försvarsmakten är det viktigt att se vad som formar en försvarsmakt. Om man förenklar är det mannar, materiel och övningar.

Här har vi stora utmaningar. Den reform som vi beställde har inte alls fallit ut som det var tänkt. Den hette insatsorganisation 2014. Men det har inte gått som det var stipulerat. Om kartan och verkligheten skiljer sig åt måste faktiskt verkligheten få råda, och då måste vi förändra.

I dag ser vi att vi, om vi ser på totalen, har kommit bara halvvägs när det gäller Försvarets möjlighet att på frivillig väg rekrytera heltids-soldater och deltidssoldater.

Här pågår det en utredning, och det är mycket viktigt att arbeta på. Vi behöver så snabbt som möjligt ta in erfarenheter från Norge och Danmark där man har frivilligheten i botten, men när det inte räcker till använder man plikten. Det är egentligen lika självklart som att vi i en kommun aldrig skulle acceptera att en stor del av brandkåren inte finns där. Brandkåren måste fungera. På samma sätt måste vi se till att vi har uppfyllda förband. När vi har uppfyllda förband kan vi nämligen öva på riktigt.

Därför är det nu så viktigt att ha fokus på att få personalförsörjningen att fungera. Vi ser att det system som vi har i dag aldrig kommer att fungera. Det måste förändras, och då behöver vi titta på det norska och det danska systemet. Det är någonting som vi kristdemokrater har påpekat under en lång tid, och vi är med och trycker på för att vi ska få in detta så att vi får uppfyllda förband så fort som möjligt. Jag tror att det är en viktig del i att gå Anders Brännströms uttalande till mötes. Han sa att vi faktiskt kan vara i krig om några år. Då måste vi ha uppfyllda förband som har övat.

Det finns även andra saker som vi behöver ta itu med. Det gäller ekonomisk ersättning och incitament. Jag lät för några år sedan riksdagens utredningstjänst jämföra Sverige med andra länder som har ett system med heltids- och deltidssoldater. Det visade sig att Sverige var det enda landet som inte hade bonusar eller andra incitament för att få personalen att stanna kvar. Det finns olika sätt att göra detta. Man kan skriva av studielån, och man kan ge en summa pengar som kanske kan användas till köp av en bostadsrätt.

I dag bygger systemet på att soldaterna ska stanna sex till åtta år. Det är något som vi kan titta i stjärnorna efter. Det kommer aldrig att ske om vi inte inför rejäla incitament. I dag får vi vara glada om soldaterna stannar tre till fyra år, långt ifrån vad som stipulerades. Då får vi alldeles för tidigt börja om igen och använder inte de anställda på det sätt som var tänkt.

Därför är det så viktigt att vi lär av omvärlden och ser till att vi har tillräckligt bra incitament, uppmuntran och morötter, som gör att soldaterna stannar tiden ut.

Man behöver också ta bort hinder. Kristdemokraterna föreslår att obligatoriet för tidvis tjänstgörande soldater och reservofficerare att delta i utlandsmissioner tas bort och att anställningen bara omfattar skyldighet att delta i repetitionsövningar. Därmed skulle en faktor som antagligen är starkt rekryteringshämmande falla bort.

Fru talman! Det gäller också att utveckla reservofficersresursen. Potentialen i reservofficerssystemet utnyttjas för närvarande alltför dåligt. Reservofficerens främsta merit, förutom att han eller hon är utbildad för att fylla en viktig funktion i Försvarets makt, är den civila kompetensen. Det bör därför ske ett målinriktat arbete med att rekrytera reservofficerare till befattningar i försvarsorganisationen där deras civila kompetens kan utnyttjas bättre.

Det är också viktigt att lyfta fram frivilligorganisationernas stora betydelse. Det finns 400 000 människor som är engagerade i olika civila försvarsorganisationer. Vi skulle på ett mycket bättre sätt än i dag kunna ta till vara tidigare försvarsanställda och kanalisera dem till frivilligorganisationerna.

Nu när vi mer på riktigt ser över även det civila försvaret – det är någonting som tyvärr har legat nere under många år – och det sker ansträngningar måste vi nyttja frivilligorganisationerna. Det finns en reservation där vi från oppositionen särskilt trycker på detta.

Avslutningsvis ska jag knyta an till arméchefens uttalande, att vi inom några år kan vara i krig, som fick ett ganska stort genomslag. Vi hoppas att detta inte sker, men vi måste stärka Försvarsmakten och höja tröskeln.

Därför är det nu så viktigt att vi ser till att vi snarast möjligt kan fylla upp förbanden, och detta betänkande handlar om personalfrågor. Då kan vi öva, och då får vi effekt. Det är av yttersta vikt.

Anf. 162 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Vi diskuterar vissa personalfrågor i det svenska försvaret. Mikael Oscarsson börjar och slutar sitt anförande med arméchefens uttalande om att vi kan vara i krig om några år. Det är i och för sig omöjligt att säga emot. Det är klart att vi kan vara det.

Jag frågade tidigare, i en annan debatt: Vilket scenario handlar det om? Är det någon som på allvar ser framför sig ett isolerat stormaktsanfall på Sverige? Hittills är det ingen som har räckt upp handen i fråga om detta. Det finns de som säger att vi kan bli indragna i ett större scenario utan att vi har något val. Då kan man undra om världslandsavtal och Natomedlemskap ökar eller minskar risken för att vi ofrivilligt ska bli indragna i olika krigsscenarioer.

Till slut landar det väl i att detta med att vi kan vara i krig om några år enligt Mikael Oscarsson betyder att vi för första gången sedan stormakts-tiden skulle bege oss över Östersjön för att hjälpa de baltiska länderna i detta fall.

Det är ändå möjligt att vi skulle hamna i den diskussionen om det blev ett akut läge. Men det är en stor skillnad mellan den nästan apokalyptiska visionen av att vi kan vara i krig om några år och att vi, om vi själva beslutar, kan vara i krig om några år i Baltikum. Jag tycker att man ska vara lite hederlig i fråga om det.

Jag skulle kunna säga mycket om Ryssland. Det är en koloss på lerböter. Man har en usel ekonomi och en korrupt, odemokratisk och despotisk regim som har många stora problem, man har tappat hela Warszawa-pakten, man är inringat av Nato. Man har visserligen fyrdubblat sina militära rustningar på 2000-talet, och det är värt all kritik. Men varför talar vi aldrig om Sipris siffror, det vill säga att utgifterna under nedrostningspe-rioden, från Sovjetunionens fall till år 2000, minskade med 93 procent? Om man från den nivån fyrdubblar blir det inte så förfärligt aggressivt som man annars kan tycka. Rysslands militärutgifter är 10 procent av USA:s militärutgifter – för att få lite balans i detta.

Anf. 163 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Stig Henriksson för möjligheten att samtala vidare om dessa viktiga frågor.

Först vill jag påminna om det besök som du tyvärr missade i går. Utskottet var då på FOI. De var mycket tydliga med att det som Ryssland håller på med är faktiskt inget mindre än förberedelse till krig. Så är det.

Det är förfärligt att vara ett krigsskadat land. Men man kan också bli fredsskadad, när man tror att detta aldrig ska kunna drabba oss och att man tror att vi på något sätt skulle vara vaccinerade mot något så förfärligt som krig.

Landets ÖB, överbefälhavare, har varit mycket tydlig med att om Baltikum dras in i en konflikt är det ett önsketänkande att Sverige skulle kunna hålla sig utanför.

Vi har kommit överens om en solidaritetsförklaring i denna kammare, som innebär att vi inte ska titta bort. Vi har en historia som inte är speciellt uppmuntrande och positiv när det gäller att vi har tittat bort när balterna har behövt vår hjälp. Men nu har vi sagt att vi inte ska göra det i framtiden. I solidaritetsförklaringens namn är det tänkt att vi ska få hjälp och att vi också ska hjälpa till.

Min konkreta fråga till Stig Henriksson är: Står Vänsterpartiet bakom solidaritetsförklaringen om att ställa upp, eller tar ni avstånd från den? Tänker ni vid en konflikt titta bort? Kommer ni inte att ge ert stöd för att vi hjälper till om Baltikum skulle bli ockuperat och anfallas av exempelvis Ryssland?

Anf. 164 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Nej, Mikael Oscarsson, jag hade inte möjlighet att delta i gårdagskvällens övning; jag var i Västerås på ett folkbildande möte som handlade om Nato och världslandsavtalet. Jag var inbjuden sedan långt tidigare.

Jag tror absolut att riksdagen förbereder sig för krig, precis som vi gör. Det var väl det som var poängen med arméchefens uttalande. Det gäller alla andra länder som har en försvarsmakt, det vill säga samtliga utom Costa Rica.

Vad gäller Baltikum gäller solidaritetsförklaringen för landet Sverige, så man behöver ju inte diskutera vad olika partier tycker om det. Däremot är det inte givet att det betyder att vi ska skicka trupp dit i olika scenarier. Det är faktiskt en helt annan fråga, precis som när det gäller EU:s solidaritetsklausul eller till och med Natos artikel 5. Det kan vara *även* militära medel.

Jag vill inte utesluta det, men jag vill påstå att det är en väldig skillnad mellan att säga att vi kan vara krig om några år, alltså utmåla lite apokalyps i form av ett isolerat stormaktsanfall utan egen förskyllan, och att säga att vi själva tar beslutet att ge oss ut i krig. Det måste man väl ändå erkänna. När det gäller vad ÖB säger vet jag att han inte ser något krigshot för dagen. Han har inte alls det sätt att beskriva verkligheten på som arméchefen har. Det är en lite intressant diskrepans där.

Återigen: Säkerhetspolitik måste vara så mycket mer. Tyvärr rustar vi ned stora delar av den säkerhetspolitik som handlar om att använda diplomati och arbeta för nedrustning, avspänning, mellanfolkliga kontakter, myndighetskontakter, kustbevakning och annat. Det fryser vi ned, vilket ökar spänningen i närområdet – precis som ett världslandsavtal och ett eventuellt Natomedlemskap skulle göra. Det skulle inte öka vår säkerhet utan bidra till att minska den.

Det scenario man pratar om är något man i så fall själv väljer, och det är något helt annat än de stämningar man försöker måla upp.

Prot. 2015/16:70
25 februari

Anf. 165 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag får konstatera att jag inte vet hur man ska tolka detta eller vad Stig Henriksson och Vänsterpartiet menar. Att säga att det inte alls är säkert att vi ska skicka trupper, är det inte bara något slags läpparnas bekännelse? Är inte själva tanken att vi om ett grannland drabbas av kris, konflikt eller krig ska ställa upp med alla till buds stående medel? Ska inte grannländerna veta att det är självklart att vi ställer upp med det vi har? Det skapar en väldig osäkerhet, och det tror jag är farligt.

Det är just det som skulle vara så viktigt med ett Natomedlemskap. Det skulle stärka säkerheten både för Sverige och för våra grannländer. Vi skulle kunna samöva på ett helt annat sätt än vi kan göra i dag, och det skulle minska Rysslands äventyrlust och vilja att agera. Det skulle alltså stärka tryggheten.

Ingen av oss vill ha krig, och det är just därför vi har ett försvar. Det finns så fantastiskt mycket godhet i världen, men det finns också ondska. Man kan påminna om att det bara är 70 år sedan vi hade andra världskriget. Vad hade hänt om USA inte hade engagerat sig, Stig Henriksson? Vad hade hänt om kommunisterna hade kunnat ta över en stor del av Europa? Krig är någonting förfärligt, men vi ska vara evigt tacksamma för vad de gjorde.

Vi behöver ett starkt försvar, och vi behöver se till att vårt försvar fungerar och kan leverera trygghet. Det blir en tröskel som förhoppningsvis gör att vi aldrig behöver nyttja försvaret.

Anf. 166 PAULA HOLMQVIST (S):

Fru talman! Mitt fokus i denna debatt ligger på de frivilliga försvarsorganisationerna, då Alexandra Völker har fokuserat på de övriga frågorna.

Fru talman! Jag har haft förmånen att träffa företrädare för de frivilliga försvarsorganisationerna vid ett flertal tillfällen. Det som fascinerar mig är deras engagemang och drivkrafter och deras bidrag till totalförsvaret och samhällets krisberedskap. Därför är det bra att vi i utskottet i samband med behandlingen av den försvarspolitiska inriktningen 2016–2020 delar regeringens syn på de frivilliga försvarsorganisationerna och synen att deras tillgång borde säkerställas långsiktigt.

Utskottet betonade dessutom att berörda centrala myndigheter, kommuner och landsting i högre grad borde eftersträva samverkan med berörda frivilligorganisationer för att tillvarata de frivilligas engagemang såväl under fredstida kriser som vid höjd beredskap. Frivilligorganisationer, inklusive de frivilliga försvarsorganisationerna, har bred kunskap, engagemang och förmåga att bidra till att stärka det breda säkerhetsarbetet.

De frivilliga försvarsorganisationerna har också en viktig roll i att skapa folkförankring. De bidrar till att öka enskilda människors förmåga att hantera allvarliga händelser, olyckor och kriser. Genom att öka den fredstida förmågan att möta och hantera olyckor och kriser kommer även andra frivilligorganisationer att bidra till förmågan att motstå påfrestningar under höjd beredskap. Ideellt engagemang inverkar positivt på människors

*Vissa frågor om
Försvarsmaktens
personal*

tillit till samhället och till varandra, vilket är ett viktigt värde för krisberedskapen. Frivilligorganisationernas ungdomsverksamhet är också en styrka för framtida rekryteringar och en viktig funktion i samhället.

Fru talman! Den så viktiga folkförankringen bygger bland annat på att det finns kunskap och förståelse för samhällets och totalförsvarets behov vid kriser och krig. Informationsspridning om totalförsvaret är en viktig del av de frivilliga försvarsorganisationernas funktion. Folkförankring förutsätter också att människor, utöver sin ordinarie sysselsättning, intresserar sig för och direkt engagerar sig i försvarets verksamhet. De frivilliga försvarsorganisationerna, liksom den övriga tidvis tjänstgörande personalen, är av stor betydelse i detta avseende.

De frivilliga försvarsorganisationerna har flera viktiga uppgifter. De bidrar på ett värdefullt sätt till hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna. Det är viktigt att det finns strukturer som gör att aktörerna i fråga snabbt kan nå frivilligresurserna när en händelse inträffar och att det på förhand finns planer och rutiner för hur frivilliga ska engageras i hanteringen av händelsen.

Personalvård är också en viktig funktion när det gäller personal. Senast i går hade jag förmånen att träffa Försvarets Fältartister, som berättade om sin verksamhet. Den handlar till största del om personalvård både nationellt och internationellt, vid insatser utomlands. De ser människan som Försvarets viktigaste tillgång, och det är väl bara att hålla med. Människor på alla plan inom Försvarets makt fyller en viktig funktion för helheten. Kultur berikar, skapar gemenskap och stärker människor.

Fru talman! Kopplat till det jag nämnt fattade regeringen den 10 december 2015 ett mycket viktigt beslut om att Försvarets makt och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap senast den 10 juni 2017 ska redovisa en samlad bedömning av Försvarets behov av stöd från bevakningsansvariga myndigheter inför och vid höjd beredskap, samt bevakningsansvariga myndigheters möjligheter att tillhandahålla sådant stöd inom ramen för det civila försvaret. En arbetslägesredovisning ska göras senast den 15 september 2016.

Regeringen beslutade samma dag om anvisningar för försvarsplanering och om anvisningar för planeringen av det civila försvaret. Regeringen gav vidare Försvarets makt i uppdrag att analysera och redovisa det framtida behovet av ekonomiska medel till den frivilliga försvarsverksamheten, uppdelat på organisationsstöd och uppdragsersättning. Försvarets maktens redovisning av frivilligorganisationernas behov av ekonomiska medel ska ingå i budgetunderlaget för 2017 och redovisas därför senast den 1 mars 2016.

Fru talman! Jag ser fram emot att ta del av de bedömningar och analyser som kommer att redovisas för oss i utskottet.

Slutligen yrkar jag bifall till reservation 11.

Anf. 167 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Personalförsörjningssystemet är som vi alla vet behäftat med stora problem. Det är svårt att få förbanden fyllda med soldater. Det är vi överens om allihop.

Vi är också överens om att vi snarast borde införa ett system med värnpliktiga. Det finns en majoritet för detta. Även om man skulle införa det räcker inte förbandsstocken för att kunna nå det som föregående ledamot Oscarsson pratade om. Den ambitionen måste höjas, men det är en annan diskussion.

För att lyckas med det här måste man införa en pliktlagstiftning. Vi anser att alla ska mönstra och av dem ska man ta ut kanske 8 000 man. Vi har naturligtvis inget principiellt emot att vi kommer att ha ungdomar som inte vill göra värnplikten. Det hade vi förr. De gick till Räddningsverket. De utbildades i olika delar i kommuner för att ingå i räddningstjänst, brandkår, sjukvård och så vidare. Så gjorde man förr. Det fungerade alldeles utmärkt, och så kan vi göra i dag igen. Vi kan se över ett sådant system. Att ge den här möjligheten till vapenfri tjänst är betydligt bättre än att sätta ungdomarna i fängelse. Det måste man också tänka på när man inför det nya systemet, och det är jag övertygad om att man tittar på. Vi har lagt fram ett antal förslag i denna riktning som tyvärr inte fått utskottets bifall.

En annan konkret sak är att vi vill införa ett system för utbetalningar av premier till de nya soldaterna. Premierna ska utbetalas stegvis alltefter som man fullgör sina kontrakterade tid. Lite varianter av detta system finns i andra länder. Det är konkret det vi vill göra, och det motionerar vi om. Ni säger nej. Man kan titta på andra premiemodeller. Vi är inte helt låsta till det system som jag pratar om, men vi har motionerat om det.

Sedan är det detaljer som vi tror påverkar. Till exempel matförmånerna och boendeformerna är problem som vi hade när jag var officer. Man satt 15 mil ut i skogen och blev förmånsbeskattad om man satt på en stubbe och käkade med soldaterna. Det blev helt orimligt. Det blev bara fördyringar. Ta bort alla sådana här saker! Låt soldaterna äta! Varken kontrakterade gruppbefäl, soldater eller sjömän som är ute i fält ska förmånsbeskattas för sådant. Låt oss slippa det här!

Regeringen behöver också utreda möjligheten för kontrakterade gruppbefäl, soldater och sjömän att bo kvar på sina logement och ha tillgång till de måltider som ofta finns lagade där. De ska också ha subventionerade hemresor, säg varannan vecka. Det har vi också motionerat om. Ni säger nej.

Fru talman! Vi anser att skyldigheten att tjänstgöra utomlands för kategorierna gruppbefäl, soldater, sjömän samt reservofficerare ska avskaffas. Nu vrider vi om det här. Försvaret av Sverige börjar i Sverige. Det är det viktigaste. Vi ska tillbaks igen till ett invasionsförsvar i någon form. Vi har i så många år nu kämpat för att vi ska satsa på försvaret. Det vet ni allihop, så jag tänker inte dra den historien. Men det känns jätteskönt att ni har anslutit er till uppfattningen att Sverige kontinuerligt ska ha ett starkt försvar. Vi tror, i likhet med vad någon sade här förut, att skyldigheten att tjänstgöra utomlands är rekryteringshämmande när försvaret nu vrids om.

Vi anser att Försvarsmakten bör ges möjlighet att tillhandahålla bostäder. Den möjligheten fanns förr när jag ryckte in och blev befäl. Man fick naturligtvis betala hyran, men det tillhandahölls bostäder. Det gjorde att det var väldigt lätt att få folk att stanna kvar. Om du blev fast anställd fick du en bostad. Det här har man provat på lärosäten. Jag tror att det var 2009 som man fick en möjlighet att under en försöksperiod tillhandahålla bostäder till studenter och gästforskare. Det är alltså provat och utvärderat, och det finns erfarenhet. Vi tycker att Försvarsmakten bör ges denna möjlighet

att tillhandahålla bostäder till sina tillfälligt anställda. Vi har gett ett tillkännagivande till regeringen om detta.

När vi i utskottet var på F 21 var vi alla överens, men jag ställde frågan: Vad är det absolut viktigaste – nu pratar vi personalförsörjning – om du fick bestämma? Då svarade chefen för F 21: Att öppna ett rekryteringskontor i Luleå. Det var det absolut viktigaste. Och nu säger ni nej. Eller gör ni inte det? Vi får se hur ni röstar nästa vecka. Jag säger till alla som lyssnar på den här debatten – och vi kommer att sprida detta – att de noga ska följa hur de andra politiska partierna röstar nästa vecka när det gäller motionen om det som var det viktigaste för F 21, att öppna ett rekryteringskontor i Luleå. Det ska bli mycket intressant att följa det. Det är en försumbar kostnad. Vi har ju fått föredragningar och hört att det skulle gå ganska raskt att öppna ett sådant kontor. Plats och personal finns. Det är en ganska försumbar kostnad i sammanhanget. Voteringen äger rum nästa vecka.

Eftersom jag har lite talartid kvar tänker jag lite grann kommentera ledamoten Oscarssons anförande. Han försvann från kammaren. Nåväl, han kanske sitter på sitt rum och lyssnar. Han pratar om stöd till Baltikum. Det han säger då är, enligt min uppfattning, att om Baltikum skulle råka i konflikt med Ryssland går vi i krig med Ryssland, för den dagen vi skickar en enda soldat till Baltikum för att göra motstånd mot Ryssland – det är hans eget exempel – blir vi självklart anfallna av Ryssland. Det är det han säger, och det är det som är konsekvensen. Stöd till Baltikum kan lämnas i många olika former. Men med en enda soldat där förklarar vi krig. Vill Oscarsson det? Jag är inte så säker på det.

Frågan om Natomedlemskapet har glidit in här, och då tar jag mig rätten att kommentera det. Sverigedemokraternas uppfattning är att ett Nato-medlemskap ökar spänningarna. Vår linje är solklar i detta. Ett starkt svenskt försvar, som vi har kämpat så länge för, och gärna i allians eller förbund med Finland, skulle lägga oss på en ganska hög tröskelnivå. Och när man läser de ryska tidningarna märker man att de inte har något emot ett starkt svenskt försvar. Nato har inte heller någonting emot ett starkt försvar eller att vi står utanför, även om de gärna vill att vi ska vara med.

I händelse av en konflikt, även med medlemskap i Nato, måste ni satsa betydligt mer på försvaret i era budgetar. Nato kommer inte att betala om vi försöker smita från notan, som jag har sagt några gånger. Det är min bestämda uppfattning.

I detta anförande instämde Runar Filper och Mikael Jansson (båda SD).

Anf. 168 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Det kan vara så att Roger Richtoff inför den här debatten inte har läst på handlingarna riktigt så väl som han manne borde. Vi får väl se vad som händer när vi voterar om den här frågan.

Jag har, liksom Richtoff, pratat med en del förbandschefer. Det finns förband inte bara i Luleå, utan det finns förband i Skövde, Eksjö, Karlskrona. Det finns ju förband på väldigt många ställen. Men problemet som vi har identifierat, och kanske delvis ni också, är att många soldater får åka väldigt långt för att komma till rekryteringskontoren. Att då säga att man behöver ett till och att det ska ligga i Luleå är kanske lite snävt. Vi säger i

vår reservation att vi tycker att det mobila rekryteringskontor som för närvarande finns i Luleå skulle kunna användas över hela landet, för det är givetvis rimligt att den som ska börja arbeta eller söka en tjänst i Karlskrona exempelvis ska kunna göra prövningen i Karlskrona.

Fru talman! Min fråga till Roger Richtoff är: Delar inte Roger Richtoff och Sverigedemokraterna synen att inte bara Luleå ska ha möjlighet att rekrytera soldater?

Anf. 169 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jan R Andersson vill åka runt med ett ambulerande rekryteringskontor medan vi vill ha ett fast kontor i 3–5 månader i Luleå. Vi vill även ha ett i söder. Men vår motion gäller Luleå, och därför koncentrerar jag mig på det.

Anf. 170 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Det visar det sig att våra åsikter trots allt skiljer sig åt. Det är kanske tacksamt, för vi ser att detta behov finns såväl i Skövde som i Norrbotten. Om det finns en utrustning som kan användas på ett mer rörligt sätt, varför inte använda den?

Ett av Försvarsmaktens största problem är att komma nära de medborgare man vill ha som blivande medarbetare i Försvarsmakten. Jag tror att ett ambulerande kontor skulle kunna användas både för att rekrytera soldater till Försvarsmakten och i syfte att upplysa och på andra sätt närma sig den befolkning man vill ha ett närmare samarbete med. Därför tycker jag att vår lösning är bättre än den Sverigedemokraterna har föreslagit.

Det rekryteringskontor som finns i Luleå kanske inte skulle behöva användas alla årets 52 veckor. Varför inte använda de resurserna i andra delar av Sverige för att underlätta rekryteringen av svenska soldater och sjömän? Det är i alla fall vår utgångspunkt, men jag har uppfattat att Sverigedemokraterna har en annan.

Anf. 171 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Principiellt har jag inget emot att man är på flera ställen. Jag tror att du hörde när jag sa att det inte ska vara stationerat i Luleå, men där finns lokaler och personal som ska användas under en viss tid.

I framtiden ska kanske 40 000 i en årskull mönstra. Då räcker det inte att fara runt med ett ambulerande kontor. Vi måste ha fasta ställen. Jan R Andersson tänker kanske på nuvarande situation med ett par tusen som ska mönstra, men jag talar om en årskull. Därur ska vi ta ut de bästa soldaterna och fylla upp våra krigsförband med kvinnor och män. När krigsförbanden sedan ska växa ännu mer ska vi ju öka antalet.

Sett ur ett mer långsiktigt perspektiv räcker det alltså inte med tillfälliga lösningar som att fara runt med ett fordon. Vi måste ha rekryteringskontor på fler ställen i landet. Så hade vi det förr, och det fungerade alldeles utmärkt.

Principiellt har vi inget emot den uppstart som Jan R Andersson är inne på för att det ska gå snabbt, men vi tänker lite mer långsiktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 11 Utvidgad miljöbrottsbestämmelse m.m.

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16:MJU8
Utvidgad miljöbrottsbestämmelse m.m. (prop. 2015/16:35)
föredrogs.

Anf. 172 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna har ett flertal reservationer, men för tids vinnade yrkar vi bifall till reservation 3, punkt 5, om miljöorganisationernas talerätt.

Konsekvenserna av miljöorganisationers talerätt bör utredas. Att de som är berörda av beslut ska anses ha talerätten är ju högst rimligt men att organisationer kan överklaga ett beslut trots att man saknar hemvist och förankring i området är desto märkligare.

Kammarrätten i Stockholm gav i februari 2012 Naturskyddsföreningen talerätt i jaktliga frågor med utgångspunkt i Sveriges åtaganden enligt den så kallade Århuskonventionen.

I Århuskonventionen används bland annat uttrycken ”berörd allmänhet” som har ett ”tillräckligt intresse” när det gäller de parter som ska erhålla talerätt. Svenska Jägareförbundet är i högsta grad berört av beslut i jaktliga frågor, och det är ett intresse som dessutom skyddas i 4 § i jaktlagen.

Men domar har levererats där Jägareförbundet inte har ansetts ha rätt att överklaga beslut från Naturvårdsverket om jakt. Det gäller till exempel överklagandet av ett beslut från Naturvårdsverket som handlade om jakt på säl. Förvaltningsrätten avvisade överklagandet för att Jägareförbundet inte ansågs berörda av beslutet, vilket kan tyckas mycket märkligt.

Jägareförbundet har ju sedan tidigare erkänts talerätt av kammarrätten, men detta var ett exempel på att det ändå inte varit alldeles självklart alla gånger.

Det är också minst sagt uppseendeväckande att små miljöorganisationer som uppnått 100 medlemmar, räknat i hela Sverige, ska ha talerätt och kunna överklaga och stoppa beslut. Detta kan få ödesdigra konsekvenser för lokalbefolkningen i skogsbygderna vars näringar och verksamheter drabbas.

Talerätten borde väl rimligen ge större inflytande till den lokala opinionen, den berörda landsbygdsbefolkningen, jaktlag, hembygdsföreningar med flera än till miljöorganisationer som inte har den minsta förankring i de områden där de ändå tillåts överklaga jaktbeslut. Dagens regelverk är alltså i många avseenden minst sagt märkligt.

Miljöorganisationer utan förankring i bygden, som vanligtvis är ideologiskt burna, kan också ha en väldigt tydlig agenda i en viss ideologisk riktning.

Möjligheterna att bedriva en sund viltvård försvåras också av att lagen är problematisk i sin utformning. Här bör verkligen regeringen utreda konsekvenserna av lagstiftningen och återkomma med förslag om hur lagstiftningen ska utformas och tillämpas på bästa sätt ur förvaltningssynpunkt.

Jag vill också flika in att Naturvårdsverket inte ville förlänga jakttiden i Värmland–Örebro i väntan på domstolsutslag från Förvaltningsrätten i Karlstad. Man önskade att förlänga jakttiden som gick ut den 15 februari till den 21 februari, men det gillades inte av Naturvårdsverket. Det fanns

inte tillräckligt starka skäl för att göra avsteg från föreskrifterna även om landets halva vargstam finns i Värmland och 23 vargar skulle skjutas plus 6 stycken gemensamt med Örebro län enligt jaktbeslut.

Detta skedde trots att det beslutades om en hållbar rovdjurspolitik 2013 och att en av de viktigaste ansatserna i den nya politiken var att vargstammens koncentration skulle minskas där den är som tätast.

Här finns verkligen synnerliga skäl att se över föreskrifterna för att få till en förlängd jakttid eftersom miljöorganisationernas talerätt år efter år stoppar all möjlighet att verkställa myndighetsbeslut.

Fru talman! För att Sverige ska kunna upprätthålla en hög internationell konkurrenskraft och levnadsstandard vill Sverigedemokraterna föra en energipolitik som säkerställer en prisvärd och tillförlitlig energiförsörjning för såväl hushåll som näringsliv och samtidigt tillgodose högt ställda krav på miljövänlighet.

Vid utbyggnad av förnybara kraftkällor såsom vind-, sol-, våg- och vattenkraft måste stor hänsyn tas till kultur- och landskapsmässiga värden samt till djurliv och biologisk mångfald. Stor hänsyn måste också tas till den lokala opinionen och till miljö- och naturintressen. Vindkraftverk bör företrädesvis placeras i glesbefolkade delar av landet. Om fastighetsägare drabbas av sänkt marknadsvärde till följd av en vindkraftsetablering ska de ersättas ekonomiskt av ägaren till vindkraftsparken.

Utbyggnaden av vindkraft i miljöer med högt natur- och kulturvärde bör ses över med hänsyn till vår natur och miljö. Det kan inte anses försvarbart att slå upp vindkraftsparker i storslagna och vidsträckt landskap. Dessa kraftverk är också ett hot mot rovfåglar, fladdermöss och andra arter. Därför bör inventering och kartering också vara gjord innan man anser om uppförande av nya vindkraftverk. Det är mycket viktigt.

Anf. 173 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! Såväl stora som små miljöbrott påverkar oss i vår vardag. De kan skada miljön och de ekosystemtjänster som människan är beroende av. De kan också vara skadliga för människors hälsa.

Ett vanligt förekommande miljöbrott är att någon släpper ut farliga ämnen i naturen genom vårdslöshet eller för att slippa betala vad det kostar att hantera avfallet, slippa de avgifter det kostar att göra sig av med avfallet på ett lagligt sätt eller helt enkelt tjäna en slant på den svarta marknad som uppstått kring hantering av avfall.

Därför är det mycket välkommet att regeringen nu täpper till hålen och skärper kraven när det gäller hanteringen av avfall genom den proposition som nu ligger på riksdagens bord. Men miljöbrottsarbetet får inte sluta där.

Miljöbrott berör ofta flera länder och en rad olika myndigheter både inom och utanför Sverige. Visste fru talmannen till exempel att miljöbrott i form av illegal handel med bland annat farligt avfall är den största illegala verksamheten i världen efter narkotika och vapen?

Samverkan mellan olika myndigheter, både i Sverige och internationellt, är av avgörande vikt för att kunna hantera miljöbrotten och för att dessa inte ska hamna mellan stolarna. Det är därför viktigt att polisen och andra berörda myndigheter ges skyldighet att samverka när det gäller miljöbrott.

Det är också viktigt att miljöbrotten prioriteras lika i hela landet. Mycket av det arbete som utförs när det gäller miljöbrott måste skötas lokalt, men en specialistenhet skulle behövas för att tillföra kompetens och hjälpa den lokala polisen, för att arbeta proaktivt och identifiera framtida miljöbrottshot.

Fru talman! Tyvärr är det många osäkra faktorer när det gäller kunskapen om hur omfattande miljöbrotten är i Sverige. Statistiken lämnar nämligen ofta en del i övrigt att önska, främst eftersom miljöbrotten oftast inte drabbar en enskild person och därmed inte anmäls i samma utsträckning.

Dessutom kanske de inte upptäcks förrän tiotals år efter det att brotten har begåtts. Det är också sannolikt att många människor har brutit mot olika typer av miljöregler utan att veta om det och utan egentligt uppsåt.

Därför är det viktigt att arbeta för en ökad information till allmänheten om miljöbrott och konsekvenserna av att till exempel dumpa saker i skog och mark eller slänga farligt avfall i soptunnan, för att allmänheten både ska agera miljöklomt och kunna identifiera och anmäla miljöbrott.

Sist men inte minst när det gäller miljöbrott ser vi att det tyvärr finns företag i dag som sätter i system att bryta mot reglerna och även företag som lägger in företagsboten i budgeten för det förorenande projektet.

Eftersom det i dag inte finns något registreringssystem för företagsbot kan samma företag begå miljöbrott hur många gånger som helst utan att vare sig straffas hårdare nästa gång eller få någon typ av prickning eller liknande. Med ett register för företagsböter skulle det kunna vara möjligt att utdöma en väsentligt högre bot vid upprepade brott.

Men, fru talman, de företag som medvetet förstör vår miljö är lyckligtvis i minoritet i Sverige. Betydligt fler är de företag som vill utveckla sitt miljöarbete. Svensk industri är i dag ledande inom miljö- och klimatteknik.

Företagen har genom forskning, utveckling och investeringar minskat sin egen miljöpåverkan och skapat exportmöjligheter för grön teknik. Verksamheter som påverkar miljön negativt ska prövas noga och hårda krav ställas för att skydda miljön.

Samtidigt måste tillståndsprocesserna utformas så att de inte i onödan hindrar eller försenar investeringar som moderniserar verksamheter, skapar jobb och tillväxt och i slutändan ofta minskar den samlade miljöpåverkan.

Centerpartiet och Alliansen inledde ett arbete med reformer i regleringsställning för att förbättra reglerna för prövning av miljöfarliga verksamheter. Detta arbete måste fortgå.

Fokus måste ligga på att den omfattande processen kring miljökonsekvensbeskrivningar i första hand ska gälla där dessa krav verkligen kan göra skillnad för att säkerställa miljöskyddsintresset. De krav på underlag och prövning som ställs ska bara göra det i den omfattning som det är motiverat av miljöskäl.

Naturvårdsverket har lämnat förslag på hur man med bibehållet miljöskydd, genom ändringar i klassificeringen av olika typer av verksamheter, kan förenkla för både myndigheter och verksamheter. Det är ett första steg, men mer måste göras.

Myndigheternas prövningar och krav på underlag ska vara enkla, förutsägbara och effektiva. Vi måste säkerställa att myndigheter deltar tidigt i samrådsprocesser.

Mål för hur lång tid handläggning och olika typer av prövning får ta måste sättas. Inom ramen för en rättssäker process där alla berörda kan komma till tals bör möjligheterna för återkommande överklaganden och sena krav på kompletteringar ses över. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 2.

Fortsätt att skärpa miljöbrottsarbetet för de företag som gör fel, men se samtidigt till att den absoluta majoritet som sköter sig stötts av ett regelverk som leder till utveckling i stället för inveckling!

Anf. 174 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma med föregående talare i att det är bra att vi med detta betänkande stärker miljöbalken och över lag stärker arbetet mot miljörelaterade brott.

Fru talman! Det är inte okej att motorvägar läggs i ytläge med buller, avgaser, partiklar och förstörd närmiljö som följd i områden där det bor människor med låga inkomster eller som kommer från andra länder än Sverige medan samma vägar dras i tunnel i områden där svensk över- och medelklass bor.

Detta är fallet till exempel här i Stockholmstrakten med motorvägsprojektet Förbifart Stockholm. Den 21 kilometer långa motorvägen dras i tunnel under Drottningholm och villaområdena, medan invånarna i miljöprogramsområden som Sättra, Hjulsta och Akalla endast får bullerplank att skydda sig med. Tunnlar åt rika – bullerplank åt fattiga, är det så vi ska ha det? Nej, jag tycker inte det.

Det är heller inte okej att människor som bor i höghusområdena har sämre tillgång till grönområden än de som bor i villa, att människor som lever i miljöprogramsområden oftast har flera år kortare liv att leva än de som bor i de mer välbeställda villaområdena eller att detta sannolikt har att göra med att de människor som bor i lågstatusområden, som påstås vara sämre områden, har en sämre närmiljö.

Att människor drabbas olika beroende på inkomst och etnisk tillhörighet som en följd av olika miljöskadliga verksamheter brukar ibland gå under namnet miljöorättvisa. Att försöka motverka detta är vad miljö rättvisa handlar om. För oss svenskar är detta ett tämligen obekant begrepp, men i den anglosaxiska världen, till exempel USA och Storbritannien, har man arbetat mer aktivt med frågan, som där brukar gå under termen environmental equity eller environmental justice, det vill säga miljö rättvisa.

Det borde vara en självklarhet i all politik, inte minst i samhällsplaneringen i stort, att vi vinnlägger oss om att olika samhällsklasser och grupper i samhället ska ha samma rätt till vår natur och att ingen grupp ska drabbas oproportionerligt värre än någon annan. Men så är det inte.

I Sverige finns inget aktivt och systematiskt arbete med miljö rättvisa. Naturvårdsverket har exempelvis, enligt vad generaldirektör Björn Risinger sa när jag var i kontakt med honom senast, inget uppdrag att arbeta med socioekonomiska frågor och analyser. Inte heller har det någonsin, i alla fall inte vad jag vet, gjorts någon analys eller utredning ur ett socioekonomiskt och etniskt perspektiv om hur olika grupper i samhället exponeras för miljö- och hälsorisker.

Utvidgad miljöbrottsbestämmelse m.m.

Jag vill understryka att det inte är miljöpolitiken i sig det är fel på. Tvärtom, bra miljöpolitik är ofta utjämnande mellan klasser och grupper i samhället. Bra miljöpolitik gynnar ofta folkflertalet, om vi till exempel satsar mer på kollektivtrafiken, skyddar mer natur, inte minst den tätortsnära, och minskar massbilismen och därmed utsläpp, partiklar och buller. Nej, det är andra politikområden som måste bli mer miljöriktiga: samhällsplanering, infrastrukturpolitik, försvarspolitik och hela den ekonomiska politiken.

Här finns mycket att göra. Därför tycker jag att motion 2183 i betänkandet, om just miljöriktiga, av miljöpartisterna Annika Lillemets och Valter Mutt, är bra. Den handlar om att vi behöver kartlägga hur olika grupper i samhället exponeras för miljö- och folkhälsorisker.

Motionärerna föreslår att Naturvårdsverket bör få en egen enhet som ska arbeta med miljöriktiga frågor. Men det svar som motionen får i betänkandet är under all kritik – ja, *under all kritik*. Att Moderaterna är nöjda med svaret kanske jag kan förstå, men inte att Socialdemokraterna och Miljöpartiet är det. Att ni, kära socialdemokrater och miljöpartister, röstar emot motionen och nöjer er med att den, som det står på s. 17 i betänkandet, "lämnas utan vidare åtgärd" imponerar inte.

Jag yrkar bifall till reservation 1 om miljöriktiga.

Kopplat till detta, fru talman, är frågan om buller. Buller är ett omfattande problem för både miljön och folkhälsan. Över 100 000 svenskar störs varje år bara av flygplansbuller. I Upplands Väsby i Stockholmsområdet drabbas nästan varannan invånare av in- och utflygningarna från Arlanda.

I reservation 4 föreslår vi att Naturvårdsverket ska få ett uppdrag att samordna de olika myndigheternas arbete och systematiskt arbeta för att människor inte ska utsättas för buller.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Avslutningsvis, fru talman, gäller det frågan om terrängkörning på snö – snöskoterkörning med andra ord. Nuvarande terrängkörningslag är från 1975. Där finns det i praktiken inga begränsningar för terrängkörning på snötäckt mark. Däremot är det i princip förbjudet att köra på mark som inte är snötäckt, såvida man inte har särskilda tillstånd.

Den här lagen är nu drygt 40 år gammal. I dag har vi tio gånger fler snöskotrar än vad som fanns vid den tid då lagen kom till. Jag tror nog att alla här kan vittna om att det i vissa områden finns väldigt stora besvär med snöskoterkörning med inte minst utsläpp och buller som följd. Det vore verkligen på sin plats med en översyn av denna terrängkörningslag så att vi får bättre ordning ute i våra marker.

Naturvårdsverket har just föreslagit en statlig utredning om en översyn av terrängkörningslagen, och jag ser i detta betänkande att man öppnar för detta. Det tycker jag är bra.

Anf. 175 LARS TYSKLIND (L):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet förutom punkt 6 som handlar om buller. Där yrkar vi i stället bifall till reservation 4.

När det gäller de ändringar som föreslås i miljöbalken som bygger på regeringens proposition och där man ska förtydliga vad som gäller hantering av avfall är det inte så mycket mer att säga om det. Det är bra att man gör förtydligandet att all hantering som är felaktig och som kan medföra

risker för människors hälsa, djur och växter är straffbar. Då uppfyller Sverige även av allt att döma kravet i miljöbrottsdirektivet, och det är också bra.

Fru talman! När det gäller motionerna som behandlas i betänkandet handlar de om lite olika ämnen. Det spretar en del. Jag kommer endast att ta upp diskussionen kring buller, där Liberalerna har ett motionsyrkande som vi reserverar oss till förmån för.

Just detta yrkande ska egentligen sättas in i ett större sammanhang, för det ingår i en samlad motion från Liberalerna om folkhälsofrågor. I samma motion finns yrkanden som berör smittsamma sjukdomar, sprutbytessystem, tobaksbruk, cannabis, spelberoende och även införandet av ett tolfte folkhälsomål när det gäller äldre. Det är alltså i detta sammanhang detta yrkande är lagt.

Fru talman! Vidare kan man konstatera att buller per definition är negativt ur hälsosynpunkt, annars heter det någonting annat än buller. Världshälsoorganisationen har konstaterat att buller är det allvarligaste miljöproblemet näst luftföroreningar. De hälsoeffekter som människor kan råka ut för är främst hjärt- och kärlsjukdomar och stroke.

Det kan vara intressant att i det sammanhanget titta på lite statistik kopplat till buller, om vi nu tar vägtrafik som exempel. Man kan läsa på Trafikverkets hemsida att minst 300 för tidiga dödsfall per år inträffar på grund av buller från vägtrafiken. Det kan jämföras med dem som direkt dödas i trafiken. Där har vi en nollvision och tydliga mål. År 2015 handlade det om 260 personer, och det är naturligtvis 260 för många. Men man kan ändå sätta dessa siffror i relation till varandra.

Man kan även konstatera att det för lokalt genererade avgaser och dubbdäcksanvändning handlar om 1 300 respektive 200 för tidiga dödsfall i Sverige. Det är ansevärd siffror.

Naturvårdsverket har sedan ett antal år tillbaka ett särskilt ansvar för att samordna olika myndigheters arbete avseende omgivningsbuller, och det ansvaret är naturligtvis väldigt viktigt. Det handlar om väldigt många myndigheter som har buller i sin instruktion. Det är en lista med, tror jag, 13 statliga myndigheter och dessutom SKL som ingår i den samordning som Naturvårdsverket jobbar med.

Det handlar om att man ska få en enhetligare tillämpning och vägledning för att öka förståelsen för varandras uppdrag och vad varje myndighet har för funktion i arbetet när det gäller buller. Det har varit ett problem, speciellt vid bostadsbyggande, att det har spretat väldigt mycket och att Boverket, Trafikverket och Naturvårdsverket har haft olika uppfattningar om vad buller är. Den saken har de facto börjat bli bättre efter de beslut som togs under alliansregeringens tid.

När det gäller buller handlar det också mycket om hur man utformar samhällsplaneringen. Det handlar om planer, byggnaders läge och utformning, trafikplanering, vägbeläggningar och så vidare, och man måste jobba med alla dessa faktorer.

Forskningen visar också att det inte är så enkelt som att bara tala om decibeltal. Väldigt ofta när det gäller riktlinjer, rekommendationer och regler talar man om rena decibeltal, men människan uppfattar ljud på väldigt olika sätt. I vissa sammanhang kan ett väldigt lågt decibeltal från till

Utvidgad miljöbrottsbestämmelse m.m.

exempel trafikbuller vara väldigt störande. Även om det är en måttlig decibelnivå kan man till exempel drabbas av sömnrubbningar, högt blodtryck, hjärt- och kärlsjukdomar och så vidare.

Slutsatsen av det som vi liberaler lyfter fram i vår motion och som vi reserverar oss för är att i det här samordningsansvaret som Naturvårdsverket har anser vi att vi måste lägga tryck på att man verkligen går ut och informerar om den kunskap som finns och även tar fram den forskning som finns kring bullers påverkan på människors hälsa och att detta i sin tur naturligtvis inverkar på hur vi planerar och utformar våra bostäder, lokaler och en infrastruktur som begränsar exponeringen.

I grunden kan man alltså inte ha ett resonemang om att man får tåla lite buller, för det resonemanget stämmer inte med forskningen. Buller är som sagt per definition en hälsorisk, annars är det ett ljud i största allmänhet och inte buller.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 176 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Vindkraften är en inhemsk, ren och förnybar energikälla. Kristdemokraterna har en lång tradition av att förorda vindkraften som ett av de bästa förnybara energislagen.

Vindkraften är den förnybara energikälla som ökar mest i världen i dag. I Sverige producerade vindkraften 11 terawattimmar under 2014. Det är ungefär 8 procent av vår energianvändning. I början av 2015 fanns det totalt 3 048 vindkraftverk med en installerad effekt på 5 425 megawatt.

Det är ett problem att beslutsgången för att bygga vindkraft tar så lång tid. Tillståndsprocessen för vindkraftsbolagen behöver kortas för att bolagen ska ha en chans till lönsamhet. I dag är genomsnittstiden för tillståndsprovningen cirka fem år, och vid överklagande kan det ta ännu längre tid.

Fördröjningarna uppstår i dag ofta när kommunerna ska yttra sig om tillståndet, vilket oftast är i slutfasen av provningsprocessen. Om kommunerna hade möjlighet att inkomma med sina synpunkter tidigare i processen skulle det finnas större möjligheter för vindkraftsbolagen att tillgodose de önskemål som inkommer men även möjligheter att spara resurser som kan läggas på andra projekt.

Utskottsmajoriteten föreslår att vi ska invänta att Naturvårdsverket och Energimyndigheten ska redovisa ett regeringsuppdrag i juni 2017. Detta är en orimlig fördröjning. Problemet är aktuellt i dag, och Kristdemokraterna föreslår att riksdagen ska tillkännage för regeringen som sin mening att kommunerna behöver komma in tidigare i beslutsprocessen. Därmed yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation 6 om vindkraft.

Fru talman! I propositionen om en utvidgad miljöbrottsbestämmelse föreslås en ändring i miljöbalkens straffbestämmelse om miljöbrott. Jag välkomnar självklart det förslaget. Det är viktigt att vi kan täppa till kryp-hål i miljölagstiftningen.

Miljöbrott innebär inte bara att de ansvariga tillskansar sig ekonomisk fördel på ett otillbörligt sätt utan att det dessutom sker på bekostnad av framtida generationer. Detta gör miljöbrotten särskilt allvarliga. Det är viktigt att myndigheterna står starkt rustade för att möta dessa brott.

När BT Kemi-skandalen i Teckomatorp 1975 avslöjades hittades först 200 mer eller mindre sönderrostade gifttunnor med fenoxisyror nedgrävda i marken. Ett par år senare påträffades ytterligare 160 tunnor.

I den rättsprocess som följde var det med dåvarande miljölagstiftning svårt att få de ansvariga dömda. Dels var det svårt att bevisa att fenoxisyrorerna i ån som låg intill kom just från de nedgrävda gifttunnorna, dels kunde inte heller åklagaren visa att det som skett var ett allmänfarligt brott, det vill säga att tunnorna orsakat några omfattande utsläpp, att någon direkt hade skadats eller att – hör och häpna – företagsledningen hade uppsåt att skada. Så var diskussionen och rättsprocessen då.

Nu har det gått 40 år sedan BT Kemi-skandalen avslöjades, och vi har i dag i Sverige en helt annan och betydligt skarpare miljölagstiftning än vad vi hade på den tiden. I dag går det inte att hävda att syftet med att gräva ned gifttunnor skulle vara för att skydda människor från innehållet i tunnorna. Det är omöjligt.

Nu tydliggörs det ytterligare i propositionen om utvidgad miljöbrottsbestämmelse att det straffbara området för miljöbrott i samband med avfallshantering utökas till att avse all hantering av avfall som kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön.

Bestämmelsen omfattar den som både med uppsåt eller av oaksamhet förvarar ett ämne eller hanterar avfall. Med avfallshantering omfattas såväl insamling, förvaring som bortskaffande etcetera samt även avfallsmäklare som hanterar avfall utan att vara i direkt besittning av själva avfallet.

Det är utmärkt och nödvändigt att denna förändring genomförs. Det rimliga är att alla som befattar sig med avfall tar ansvar för eventuell miljöpåverkan.

Propositionen grundar sig i EU:s miljöbrottsdirektiv. För mig är det självklart att Sverige följer de EU-direktiv som rör inte minst miljöområdet. Som vi ja-sägare en gång förklarade i samband med omröstningen om det svenska medlemskapet i EU innebär EU:s gemensamma miljöpolitik ett kraftfullt instrument för att skärpa miljöpolitiken i medlemsländerna. Utan EU hade vi löpt risk att ha en kapplöpning mot botten när det gäller miljöambitioner.

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation 6 och i övrigt bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 177 MARIA STRÖMKVIST (S):

Herr ålderspresident! Sverige har en lång tradition av klok miljö- och klimatpolitik. Inga Thorsson tog initiativ till Stockholmskonferensen om miljö 1972, vilket blev starten på FN:s klimatkonvention och konventionen för biologisk mångfald.

Kjell Larsson räddade Kyotoprotokollet 1997. Birgitta Dahl och Anna Lindh stod bakom miljömålssystemet. Margot Wallström tog fram vattendirektivet och kemikalierregelverket Reach när hon var miljökommissionär. Anna Lindh och Göran Persson skapade miljöbalken.

Vi socialdemokrater är stolta över den miljöpolitik som vi byggt upp i Sverige. Den är framtidsinriktad och bygger på en ideologisk vilja att skapa ett hållbart samhälle. En viktig del i det arbetet är utvecklandet av en miljöbalk, det vill säga en samlad lagstiftning för miljökraven.

Den svenska miljölagstiftningen är internationellt erkänd och en föregångare för andra länder. Den svenska idén handlar om att bygga en lag-

stiftning som sparar värdefull natur, ger oss en bättre miljö, friskare människor och samtidigt skapar ett försprång med ny teknik som ligger framtiden till.

Sedan några år finns också EU:s industriutsläppsdirektiv. Det är samma idé som vi socialdemokrater utvecklade för Sverige en gång i tiden, nämligen att nya tillstånd för miljöfarlig verksamhet ska kräva den bästa möjliga tekniken.

Herr ålderspresident! Under åren har viktiga revideringar av miljöbalken gjorts som syftar till att förenkla och göra processerna snabbare. Det är viktigt för att behålla trovärdigheten och kraftfullheten i miljölagarna och för att underlätta för företag att göra rätt. Lagstiftningen och systemet måste hela tiden ses över och förenklas. Det kan också handla om att förstärka branschkunskapen hos prövnings- och remissmyndigheterna, om att snabba handläggningen och att utarbeta vägledningar för verksamhetsutövning hos myndigheten.

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 8 handlar om en lagändring i just miljöbalken. Det handlar om en ändring i balkens straffbestämmelse om miljöbrott. Kort innebär den att man utökar lagen så att den täcker all hantering av avfall och inte som i dag endast för förvaring eller bortförande. Syftet är förstås att vi med detta kan uppnå ett effektivare miljöskydd. I den här frågan är vi ett enat utskott, men i betänkandet behandlas också ett antal motioner, bland annat om vindkraft.

Herr ålderspresident! Den förnybara energin har mycket stor potential att byggas ut under en lång tid framöver. Sverige har bra och naturliga förutsättningar för förnybar energi med vår goda tillgång på vind, vatten, sol och skog.

Den svenska vindkraftsutbyggnaden har på sina håll kritiserats i förhållande till lokala intressen. Vindkraftsanläggningar kräver bygglov, ibland också detaljplan utifrån plan- och bygglagen. Större vindkraftverk miljöprövas utifrån miljöbalken.

Frågan om lokalt inflytande vid vindkraftsetableringar innebär en svår avvägning, men det är också viktigt att tillgodose det lokala inflytandet. Den visuella upplevelsen kan vara en viktig bidragande faktor till en negativ attityd för etablering i närområdet. I Vindvals rapport framhålls att enskilda personers möjligheter att påverka vindkraftsprocessen också påverkar attityden. I de fall där markägaren och företagen har gått hand i hand är acceptansen för utbyggnaden stark. Enligt samma rapport har vindkraftsetableringens påverkan på fastighetsvärden analyserats i flera olika forskningsprojekt. Forskarna kunde då inte se några betydande skillnader i fastighetspriser mellan fastigheterna som låg långt ifrån respektive nära vindkraftsparken.

Vindkraftens decentraliserade struktur har gynnat ett utspritt ägande i form av andelar i vindkraftskooperativ. Det är mycket positivt, inte minst som det kan bidra till ökad lokal förankring av vindkraften.

Jag avslutar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på alla reservationer.

(Applåder)

Anf. 178 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr ålderspresident! Vi satt just och sa att nu får man säga det i stället för herr eller fru talman, så har man sagt det också.

I dag behandlar vi miljö- och jordbruksutskottets betänkande med anledning av propositionen angående en utvidgad miljöbrottsbestämmelse.

Propositionen handlar som sagt om en ändring i miljöbalkens straffbestämmelse om miljöbrott som innebär en utvidgning av det straffbara området till att gälla *all* hantering av avfall som kan medföra en förorening som är skadlig för människor, djur och växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som kan medföra annan betydande olägenhet.

Propositionen är föranledd av att Europeiska kommissionen påpekat att det behövs ett förtydligande i svensk lagstiftning att det gäller just *all* hantering. I dag omfattas endast hantering vid förvaring och bortforsling av avfall.

Herr ålderspresident! Miljö- och jordbruksutskottet har en bred samsyn i denna fråga och ställer sig bakom propositionen. Samtidigt behandlas ett antal motioner om olika frågor.

Miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling så att vi och våra efterkommande tillförsäkras en hälsosam miljö. Om detta är vi nog alla överens, så jag tänker ta upp några andra saker som jag tycker är viktiga.

Den som utövar verksamhet som inte är av försumbar betydelse enligt målen i miljöbalken ska vidta försiktighetsmått och tillämpa bästa möjliga teknik. Men det är viktigt att miljöbalkens mål tillämpas på ett balanserat sätt. Det är alltså viktigt att det vid tillämpningen av hänsynsreglerna görs en skälighetsavvägning med hänsyn dels till nyttan av försiktighetsmått och dels till kostnaderna för att vidta åtgärder.

Det finns exempel på att detta kanske inte alltid görs i tillräcklig omfattning. Ett vattenförbund anlade i samverkan med kommun och markägare och med hjälp av bland annat LOVA-pengar en uppdämningsdamm för att minska bland annat kväveutsläpp. Dammen anlades enligt alla regler och instruktioner som fanns vid tidpunkten för anläggandet.

Några år senare ändrades reglerna för förbipassager för fisk. Vattenförbundet erbjöd sig då att göra vissa förbättringar och ombyggnader, men länsstyrelsen ansåg att detta inte räckte och krävde i första instans att dammen skulle återställas – det vill säga fyllas igen.

Vad skulle det innebära för miljön? En tillbakaflyttning av massor av kubikmeter jord för med sig skador på naturen och ökade dieselutsläpp från lastbilar.

Ärendet gick ända upp till högsta instans, där vattenförbundet fick rätt. Dammet behövde inte läggas igen. Ärendet tog flera år och kostade vattenförbundet, kommun och markägare höga advokatkostnader och andra kostnader.

Herr ålderspresident! Vad jag vill säga med detta är att tillämpningen av miljöbalken är viktig, och det gäller även straffbestämmelserna i 29 kap. Det är viktigt att det sker en balanserad tillämpning på rimliga villkor för vår miljö men även att det görs rimliga avvägningar mellan kostnad och nytta. Bedömning sker ju av vad som är ”ringa betydelse” och ”betydande omfattning”.

I jordbruket används en del ämnen som det krävs tillstånd för att sprida i naturen och på åkrarna. Det är bra att det sker kontroll av spridningen. Men även här finns exempel på en inte alltid balanserad bedömning, och jordbrukaren kan bli bemött med argumentet att jordbruk enligt miljöbalken är en miljöfarlig verksamhet.

Visst, det sprids en del medel via jordbruket, och verksamheten ska ske med kontroll och prövning. Detta sker genom tillstånds- och anmälningssplikt enligt 9 kap.

Vilken typ av verksamhet som kan ha tillstånd eller anmälningssplikt framgår av miljöprövningsförordningen. Där står det om miljöfarlig verksamhet, och där beskrivs jordbruksverksamhet som miljöfarlig verksamhet. Jag hade gärna sett en annan formulering om detta, och jag tror att många jordbrukare håller med mig om det – men även om att de ska ha tillsyn.

Herr ålderspresident! Moderaterna har inga reservationer i betänkandet. Vi stöder ändringen och utvidgningen i miljöbalken som föreslås i propositionen, men vi anser att det är viktigt att lagen tillämpas på ett balanserat sätt.

(Applåder)

Anf. 179 STINA BERGSTRÖM (MP):

Herr ålderspresident! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Jag vill också uttrycka min glädje över att vi har ett enat utskott som ställer sig bakom regeringens förslag att skärpa miljöbalkens straffbestämmelse om miljöbrott i samband med avfallshantering. Det är bra att det blir tydligt att straffbestämmelserna i lagen gäller *all* hantering av avfall som kan medföra en förorening som är skadlig för människor, djur och växter.

Jag vill i den frågan instämma i vad Maria Strömkvist sa i sitt anförande för att sedan övergå till att prata om en form av föroreningar som alltför sällan debatteras, även om den har debatterats en del i den här debatten, nämligen ljudföroreningar.

Herr ålderspresident! Tystnaden har blivit en bristvara i dagens samhälle. Luften fylls ofta av motorljud från bilar, tåg, flyg, skotrar, gräsklippare, motorsågar och så vidare. När vi någon gång får uppleva att bara lyssna till vinden, fågelsången, skidans gång mot snön eller skridskons skär mot isen viskar vi hänfödda till varandra: Hör du vad tyst det är?

Som biologiska varelser mår vi dåligt av mycket buller i vår omgivning, både när vi är vakna och när vi ska sova. Enligt Folkhälsomyndigheten kan buller ge sömnsvärigheter och hörselskador, försämra inläringen och öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

Herr ålderspresident! Om man läser det här betänkandet skulle man kunna tro att det är ljudet från vindkraftverken som är den stora bullerkällan i dagens samhälle. Det är det förstås inte, även om bullerfrågan självklart är något som måste vägas in – och som också vägs in – när tillstånd för nya vindkraftverk ges.

Men det är inte vindkraftverken som är det stora folkhälsoproblemet i dagens Sverige. Det är bullret från trafiken. Trafikbullret i världen är ett miljöproblem med omfattande hälsoeffekter i form av hjärt-kärlsjukdomar och stroke.

Jag vill därför särskilt tacka Liberalerna, Barbro Westerholm med flera, för att de i sin motion lyfter fram den här mycket viktiga frågan och det faktum att Världshälsoorganisationen, WHO, anger omgivningsbullret som det allvarligaste miljöproblemet efter luftföroreningar.

Herr ålderspresident! I dagens Sverige finns det alltför ofta en aningslöshet kring det här. Byggbolag och kommunpolitiker protesterar vilt när de inte får bygga bostäder vid trafikerade motorleder. Det klagas på stלבenta regelverk och sägs att problemet lätt löses med ljudisolerade fasader, treglasfönster och ett bullerplank vid uteplatsen.

Självklart måste vi i stället arbeta förebyggande. I en stad där cykel-, gång- och kollektivtrafik prioriteras blir det lättare att bygga bostäder utan ljudföroreningar. Med mindre trafik och tystare fordon på våra vägar minskar vi bullermattan i våra landskap.

Det här är något som vi i Miljöpartiet länge drivit. Det är viktigt att vi minskar alla föroreningar i vår livsmiljö, även dem från motorljud.

Herr ålderspresident! Ett växande ljudproblem är det ökande snöskoteråkandet. Många människor som vill vara ute i naturen för att njuta av tystnaden, andas frisk luft och ladda inför kommande arbetsdagar får sina skid- och skridskoturer förstörda av buller och avgaser från snöskotrar.

De senaste åren har antalet skotrar i Sverige ökat kraftigt. Skotrarna blir också större och starkare, och områden som förut inte var tillgängliga för skoteråkare kommer man nu lätt åt. Även olyckorna ökar – liksom lavinfaran, då det har blivit en sport att köra så högt som möjligt uppför höga fjäll. Det säljs i dag snöskotrar som inte kan köras på skoterleder utan är byggda för nöjesåkning i lössnö.

Snöskotrarna orsakar också allt fler skador på känslig natur då de allt högre skoterkammarna kör ned i snön och river upp den känsliga vegetationen under snön som behöver lång tid att reproducera sig.

Herr ålderspresident! Nuvarande terrängfordonslag är från 1975. Det är mycket som har hänt på 40 år. Lagen förbjuder i princip all terrängkörning på barmark men är otydlig när det gäller körning på snötäckt mark. Lagen skrevs under en tid då terrängfordon var arbetsfordon. I dag har vi tio gånger så många snöskotrar, och många används bara för nöjesåkning.

De svenska reglerna när det gäller skoterkörning är de mest tillåtande i världen. Är det bara tillräckligt med snötäcke och inte ungskog kan man köra snöskoter var som helst utom där det är förbjudet, det vill säga på de vägar och områden som kommuner och länsstyrelser utfärdat förbud för.

I vårt grannland Norge har man en omvänd lagstiftning. Nöjesåkning med snöskoter är i princip förbjuden utom på utpekade leder och områden. Att åka på skidtur i de norska fjällen är därför en helt annan naturupplevelse än i de svenska, till gagn för den norska fjällturismen.

Herr ålderspresident! Även i Sverige måste vi hitta en balans mellan dem som tycker att det är roligt att köra snöskoter och dem som vill uppleva tystnaden i skidspåren. Detta är även en viktig fråga för markägarna och för de företag som arbetar med naturturism.

LRF och Ekoturismföreningen är i den här frågan överens om att det måste bli bättre ordning på skoteråkandet.

Naturvårdsverket redovisade i juni 2014 ett regeringsuppdrag om att ta fram förslag till en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som ska bidra till att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö nås. I den redovisningen föreslår Naturvårdsverket bland annat att regeringen ska besluta om ett etappmål om hållbar terrängkörning och att en statlig utredning tillsätts för att se över behovet av förändringar i terrängkörningslagstiftningen.

Naturvårdsverkets förslag bereds nu på Regeringskansliet. Det är också det svar utskottet har gett med anledning av min motion om att miljöanpassa skoterlagstiftningen.

Avslutningsvis, herr ålderspresident, vill jag uttrycka min förhoppning att beredningen får som slutresultat att det blir bättre regler för snöskoterkörningen. Jag anser att vi bör följa Norges exempel och bara tillåta nöjesåkning på skoterleder och i speciellt utpekade friåkningsområden. På det viset slipper någon dra nitlotten en av vinterns underbaraste dagar.
(Applåder)

Anf. 180 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr ålderspresident! Vad har Miljöpartiet för lösning på problematiken med den överkoncentration av varg som är verklighet bland annat i Värmland, Stina Bergström? Ni älskar talerätten för små miljöorganisationer. Ni stöder rättsordningen där jaktbeslut ska kunna överklagas till domstol. Ni är positiva till att vargjaktsbeslut inte hinner verkställas på grund av en alltför segdragen domstolsprocess. Ni är positiva till att Naturvårdsverket inte beviljar förlängd jakttid, och ni har systematiskt dragit er undan debatter i denna fråga, så jag och hela Landsbygdssverige är väldigt nyfikna på svaret. Det gäller inte minst oss i Värmland.

Hur många vargar tycker ni att vi kan hysa, och hur ska förvaltningen av vargstammen fungera utan den licensjakt som ni kämpar mot med näbbar och klor?

Små miljöorganisationers talerätt ges till tvivelaktiga organisationer som Nordulv och Wolf Association Sweden, som genom talerätten tillåts överklaga och stoppa jaktbeslut. Och om det inte går deras väg använder de andra metoder för att störa jakten på plats genom sabotage och hot. Hur ser Miljöpartiet på liknande civil olydnad genom organisationer som tillerkänns talerätt – är ni positiva till det också?

Anf. 181 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Herr ålderspresident! Som Runar Filper säkert vet kommer jag från Värmland. Jag har varit aktiv politiker i många år, och jag känner inte riktigt igen mig i bilden att jag skulle ha duckat för vargdebatter. Jag har varit med i ett otal vargdebatter. När varg ska debatteras i medier i Värmland är det mig man ringer.

Ja, vi har många vargar i Värmland. För en del tamboskapsägare är det ett problem med vargar. Då tycker jag och Miljöpartiet att det är väldigt viktigt att vi har en fungerande skydds jakt.

Runar Filper frågar om vi tycker att det är rätt att man kan överklaga beslut som man är eller känner sig berörd av. Svaret är ja. Det är självklart för Miljöpartiet att vi ska ha en fungerande rättsordning. Vi ska följa den svenska lagen, och vi ska också följa de överenskommelser som vi har gjort i EU om de här sakerna. Det är precis detta det handlar om när miljöorganisationer har rätt att överklaga jaktbeslut.

Sedan tycker jag att det är viktigt att vi har en ordning så att jaktbesluten överklagas i god tid och att vi har en rättsprocess som hinner bli färdig innan jakttiden har löpt ut om det skulle bli ett negativt beslut för dem som överklagat.

Anf. 182 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr ålderspresident! Visst, Stina Bergström, ni har deltagit i debatten i Värmland, men här i riksdagen har det varit väldigt tyst i interpellationsdebatter och sådant.

Ordföranden för Nordulv, Sanna Cronhielm, påstod 2013 att hon skulle försöka sabotera vargjakt genom att agera levande sköld mellan jägare och varg. Hon är miljöpartistisk politiker och dessutom nämndeman för Miljöpartiets räkning i tingsrätten.

Att förvalta vargstammen genom skydds jakt är alltså Miljöpartiets melodi. Då kommer kanske varje skydds jaktbeslut att överklagas av nämnda småorganisationer, Rovdjursföreningen och Naturskyddsföreningen.

Amerikansk forskning beskriver vad utebliven jakt kan få för konsekvenser för samhället i stort och för vargstammen. Tolkningen av ett EU-direktiv i en föränderlig miljö i samhällen som inte tillåts verkställa demokratiskt fattade beslut kommer med stor sannolikhet och utan tvekan att leda till en omfattande illegal jakt, tjuvjakt. Det varnar forskarna för.

Höljes, Värnäs och Trång är tre vargrevir i Torsby kommun. Musån och Acksjön ligger i Hagfors kommun. Där fanns det sex vargpar fram till i höstas. Vargar från dessa fem revir – det kan handla om 20–30 vargar – är spårlost försvunna. Det är sådant den segdragna rättsprocessen leder till: illegal jakt. Där tar man lagen i egna händer.

Anf. 183 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Herr ålderspresident! Jag uppfattade inte någon mer fråga från Runar Filper. Jag kan bara säga att det är skrämmande och tråkigt med tjuvjakt i revir. Det underlättar inte vargförvaltningen när man tömmer revir. I det här fallet med reviren uppe i norra Värmland fanns det kanske inte heller några problem med tamboskap.

Det är bättre att vi skjuter vargar som finns i närheten av tamboskap och som ställer till problem än att vi skjuter vargar som inte ställer till problem. Det är min och Miljöpartiets uppfattning.

Anf. 184 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr ålderspresident! Jag skulle egentligen fortsätta med att diskutera buller. Vi fick ju till och med lite beröm, och det får jag väl tacka för. Som grön liberal kan jag också säga att detta med utbyggnad av förnybar energi är väldigt viktigt.

Jag tror dock att Stina Bergström och Miljöpartiet är inne på en lite farlig väg när man diskuterar vindkraft och bortser från det buller och den störning som finns. Vindkraften blir per definition något så gott att man inte vill medge att den kan vara störande.

Det är kopplat till det som jag diskuterade om decibeltal: Vad är det som är störande och inte störande? Jag tror att det till och med står i detta betänkande att det har med upplevelsen att göra. Den människa som äger ett vindkraftverk och tjänar pengar på det störs betydligt mindre än den som bara råkar ut för ljudet. Jag tycker att det måste finnas en balans även när vi diskuterar vindkraft, för i grunden får vi ändå säga att det är industriell verksamhet. Den måste placeras rätt, och det är väldigt noga hur man planerar och tar hänsyn till bullret i det sammanhanget. Jag ville gå upp och säga detta, för det kändes som att Stina Bergström på något vis friskrev vindkraften.

Sedan kan man definitivt hitta andra saker som totalt sett ger större hälsoproblem. Men det här är en tämligen ny företeelse i samhället, även om den har pågått under ett antal årtionden.

När det gäller bostadsbyggandet måste det finnas någon typ av balans, så att man utnyttjar den tekniska kunskap som trots allt finns. Annars skulle vi ha väldigt svårt att förtäta våra städer, som har andra nyttor när det gäller just miljö, klimat och så vidare. Det är hela tiden en balansgång. Men att ha med bullret är naturligtvis viktigt.

Anf. 185 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Herr ålderspresident! Tack så mycket, Lars Tysklind, för att du gav mig möjlighet att förtydliga mig om jag var otydlig i mitt anförande!

Självklart tycker inte jag och Miljöpartiet att bullret från vindkraftverken skulle vara ett mindre problem än annat buller. Jag sa också i mitt anförande att jag tycker att det är viktigt att man gör sådana avvägningar när man ger tillstånd till vindkraftverk. Det finns en 40-decibelgräns vid hus när det gäller vindkraftverken. Det är också så att man tillåter en lägre decibelnivå för vindkraften, för det handlar inte bara om styrkor utan också om frekvenser.

Självklart tycker jag detta. Jag tycker att man måste ta alla möjliga hänsyn när man etablerar vindkraftverk. Det gäller landskapsbilder och sådana saker också.

Men jag sa det här för att jag tyckte att det i betänkandet fanns väldigt mycket skrivningar om buller från vindkraftverk och lite mindre skrivningar om det som är det stora problemet: trafikbuller. Självklart måste vi använda oss av lösningar som treglasfönster och ljudisolerade fasader. Då tänker jag att det kanske främst är för de hus som är byggda i dag, för det är vissa ställen som man inte ska bygga på enligt gällande bestämmelser. Det var det jag var ute efter. Ibland blir debatten om buller så här: Det är inget problem bara man får det någorlunda tyst inomhus. Men vi behöver också vara ute. Våra barn behöver vara ute på gårdarna och leka. Vi behöver sitta på våra balkonger och uteplatser utan att bli störda för mycket av buller. Det var därför som jag pratade om det i anförandet.

Jag tycker ändå att det är bättre att vi jobbar med källan, orsaken, till bullret och skapar städer utan så mycket ljudföroreningar.

Anf. 186 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr ålderspresident! Vi kanske inte behöver förlänga debatten, men det är viktigt att vi har fått sagt detta.

När det gäller husbyggnation finns det mycket forskning kring hur hus kan utformas. Man kan vinkla husfasader och sådant just för att motverka buller. Det finns mycket man kan utnyttja. I vår motion och reservation är det egentligen det som vi lyfter fram. Naturvårdsverket ska ha som en viktig uppgift att lyfta fram den kunskap och forskning som finns, så att man utnyttjar den för att skydda människor från att exponeras för onödigt buller.

Med det nya regelverket kring bostäder har vi fått en betydligt bättre förutsägbarhet. Naturvårdsverket samordnar, och det finns en ny bullerförordning som gör att man vet vad som gäller. När det gäller detaljplanering ska man ta upp bullerproblematiken. När detaljplanen är antagen är det den normen som gäller. Annars har det varit ett problem i fråga om

bostadsbyggande att det har överklagats i efterhand. Då har liksom allting fallit. Det har under alliansregeringens tid vuxit fram mycket tydligare regler kring detta. Det tycker jag är bra.

Anf. 187 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Herr ålderspresident! Visst är det så! Då kan väl jag fylla på lite mer. Jag ser också att det när vi nu jobbar med mer bilfria innerstäder blir lättare att förtäta städerna. Vi frigör mer utrymme. Vi kan använda stora ytor som man tidigare bara har parkerat bilar på till att bygga hus.

Men det handlar också om att vi får tystare fordon. Utvecklingen av elbilar är jättespännande. Där ser jag med lite oro på det arbete som pågår i EU som handlar om att vi ska ha bestämmelser om att elbilarna måste låta för att de är trafikfarliga när de blir så tysta. Jag har sett fram emot städer med tysta elfordon, där man slipper bullret. Jag tror att vi måste agera från olika håll för att få stopp på dumma bestämmelser kring det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 12 Riksrevisionens rapport Arktiska rådet – vad Sverige kan göra för att möta rådets utmaningar

Utrikesutskottets betänkande 2015/16:UU11

Riksrevisionens rapport Arktiska rådet – vad Sverige kan göra för att möta rådets utmaningar (skr. 2015/16:34) föredrogs.

Anf. 188 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr ålderspresident! Det här är ett betänkande som kan tyckas ganska småttigt. Det handlar dock om ett av våra stora områden, Arktis, norr om den 60:e breddgraden. Det är den andra debatten vi har kring Riksrevisionens granskning av Arktiska rådet och Sveriges verksamhet i Arktiska rådet.

Vi fick rapporten till riksdagen i april 2015. Det har snart gått ett år sedan den överlämnades till regeringen. Och vi har fått en regeringsuppfattning om Riksrevisionens granskning. Den behandlar vi tillsammans med ett antal motioner i det här betänkandet.

Det är i sig, herr ålderspresident, en unik revision, eftersom det är första gången man gör en revision av Arktiska rådets arbete. Den görs gemensamt av flera medlemsstater, förutom Sverige av Norge, Ryssland, Danmark och USA. Det är naturligtvis väldigt intressant. Det är som sagt en uppföljning av ett arbete som i år har pågått i 20 år. Det var 1996 som Arktiska rådet skapades av åtta nationer.

Arktis är ett känsligt område. Många tänker sig is. Men det rör sig som sagt var om området norr om den 60:e breddgraden. Vi har naturligtvis en mycket speciell situation till följd av klimatförändringarna när den istäckta delen av Arktis öppnas upp. Jag tänker på de förändringar som följer av detta. Det är marint mycket känsligt. Det är områden som är oexploaterade

Prot. 2015/16:70
25 februari

Utvidgad miljöbrottsbestämmelse m.m.

Riksrevisionens rapport Arktiska rådet – vad Sverige kan göra för att möta rådets utmaningar

som helt plötsligt blir möjliga att exploatera. Det kräver särskild omsorg och särskild omtanke.

Det är därför som vi från Centerpartiets sida var stolta över den strategi som Sverige tog fram under sitt ordförandeskap och de resultat som vi nådde som handlar om att reformera arbetet i Arktiska rådet och göra det mer effektivt. Vi fick till stånd ett permanent sekretariat i Tromsø, som är viktigt för att få struktur i arbetet, två nya avtal om sjö- och flygräddning och samarbetsavtal när det gäller oljeutsläpp. Men de är inte bindande. Det är ett av problemen.

Andra problem handlar om de rekommendationer som görs i Arktiska rådet när det gäller implementering och hur man rapporterar kring resultat. Det är en del förbättringar på väg, men det återstår rätt mycket. Det är viktigt att man får en prioritering av arbetet. Det är 80 olika projektgrupper som jobbar, och det är klart att det krävs att man försöker få en bra struktur för att också nå resultat. Det kvarstår således många utmaningar.

Vi är glada för den svenska strategi som togs fram. Det var första gången under alla dessa år som Sverige tog fram en strategi för vårt arbete i Arktiska rådet. Det gjorde regeringen 2011. Det var en prioritering då av klimat och miljö, ekonomisk utveckling och den mänskliga dimensionen.

Min fundering var naturligtvis: Vad gör den nya regeringen? Kvarstår den gamla strategin alltjämt? Att döma av regeringens skrivelse är det fallet, även om vi har sett ett pm från den 25 januari som det hänvisas till i betänkandet. Men det pm:et är ganska begränsat, herr ålderspresident. Det är ett pm från Miljödepartementet som inte lyfter något nytt.

Därför kommer vi att fortsätta att hävda det som framförs i våra motioner och också i reservationen till betänkandet. Vi vill se ett bindande avtal för säkra fartygsvägar, och vi vill också se en strategi för den marina miljön. Det tycker vi att riksdagen bör ge regeringen till känna.

Vi vill naturligtvis också förbättra uppföljning och implementering, och vi skulle gärna se att regeringen tar fram en handlingsplan för det arktiska området, för det händer mycket, även om den rent exploaterade delen när det gäller utvinning av olja och gas just nu ligger nere till följd av oljepriserna.

Jag yrkar för tids vinnande bifall bara till reservationen under punkt 1 i betänkandet.

Jag hade, herr ålderspresident, hoppats att vi skulle få en diskussion med flera deltagare kring den nya inriktning av regeringens miljöpolitik som omnämns i betänkandet. De fem sidorna är nämligen ingen ny inriktning. Det är tre punkter som är tomma och innehållslösa.

Det hade varit spännande, herr ålderspresident, om Valter Mutts från Miljöpartiet hade deltagit i dagens debatt, men nu gör han inte det. Jag kan ändå inte låta bli att roa mig med att läsa från den debatt som vi hade för ett år sedan, när Valter Mutt pratade om dåvarande strategi som något som saknade betydelse, saknade innehåll, var rena voodoo. Det var 58 sidor, och nu hänvisar man till den nya inriktningen, och det är fem sidor som inte innehåller något nytt, herr ålderspresident.

Jag hade med nyfikenhet tagit emot en exposé över Miljöpartiets regeringsarbete för att förnya strategin och ta fram det som vi båda gärna skulle vilja se, nämligen moratorium. Jag har inte talat om något tioårigt moratorium, men när vi diskuterade för ett år sedan var det några som hävdade det. Men jag ser att Miljöpartiet – kanske av naturliga skäl – har valt att

inte delta i debatten i dag om den andra delen av Arktisrevisionen. Hade de gjort det hade det varit spännande att läsa en del citat. Möjligen har de, herr ålderspresident, läst dem själva och insett att det är bäst att de stannar hemma.
(Applåder)

Anf. 189 HANS LINDE (V):

Herr ålderspresident! Vänsterpartiet anser att det är viktigt och välkommet att Riksrevisionen har granskat Sveriges arbete i Arktiska rådet. När det kommer till Riksrevisionens granskning, deras rekommendationer och hur regeringen har valt att förhålla sig till dessa står vi bakom utskottets betänkande.

Men dagens betänkande behandlar också mer övergripande frågor om Sveriges Arktispolitik. Vänsterpartiet har valt att skriva en motivreservation eftersom vi ser stora behov av en mer aktiv svensk Arktispolitik, inte minst efter åtta år med en borgerlig regering med en mycket försiktig och passiv politik när det gäller de stora utmaningar i fråga om både klimat och säkerhetspolitik som Arktis står inför.

Arktis är ju en unik del av vår planet. I 800 000 år har delar av Arktiska havet varit täckt av is. I Arktiska havet och på landområdena runt omkring har det utvecklats ett unikt – men också mycket känsligt – natur- och djurliv. Arktis är i dag hem för drygt 4 miljoner människor. Många av dem tillhör olika urfolk, till exempel samerna, som har levt i Arktis i årtusenden och har utvecklat sin kultur i samklang med de unika naturförutsättningarna.

I dag är hoten mot Arktis allvarigare än någonsin förut. På få andra ställen på jordklotet har klimatförändringarna varit så omfattande och fått så dramatiska konsekvenser för växtliv, djur och människor. I klimatförändringarnas spår uppstår nya utmaningar. När isen smälter möjliggörs utvinning av naturresurser som finns i Arktis, och nya transportleder öppnas upp genom nordost- och nordvästpassagerna. Det innebär nya hot mot miljön och att risken för säkerhetspolitiska spänningar i regionen ökar.

Delar av Sverige ligger i Arktis, och Arktis är att betrakta som vårt lands absoluta närområde. Klimatförändringar, miljöhot och säkerhetspolitiska konflikter i Arktis kommer därför att ha direkt påverkan också på vårt land.

Herr ålderspresident! Regeringen presenterade den 25 januari en ny svensk miljöpolitik för Arktis. Av detta dokument kan man utläsa att regeringen vill höja ambitionen för sitt arbete och väljer att gå längre än tidigare regeringar.

Men vi måste också vara ärliga: Hoten mot Arktis är av en sådan karaktär att det krävs drastiska åtgärder. Jag har väldigt lite synpunkter på de förslag som regeringen presenterar i sin nya, svenska miljöpolitik för Arktis när det gäller att man vill kommunicera effekterna av klimatförändringarna i Arktis, ta fram rekommendationer i Arktiska rådet om resiliens och kräva full finansiell täckning av olje- och gasbolag för de kostnader som skulle kunna uppstå vid olyckor i Arktis. Men låt oss också vara ärliga: Dessa insatser är på inget sätt tillräckliga med de enorma hot som Arktis står inför.

Enligt uppskattningar finns en tredjedel av världens ännu ej upptäckta naturgasreserver och drygt 10 procent av världens oljereserver i Arktis. USA har redan gett oljebolag tillåtelse att borra i Alaska, östra Grönland kommer att öppnas upp för oljeborrning, och i nordligaste Ryssland pågår aktiva förberedelser för storskalig oljeutvinning.

Vänsterpartiet anser att Sverige måste agera för att förhindra exploatering av Arktis olje- och gasfyndigheter. Vi skulle därför vilja att Sverige verkar för en konvention för Arktis som förbjuder exploatering av regionens olje- och gastillgångar under de kommande 100 åren. En liknande konvention finns redan för Antarktis. I väntan på att en konvention är på plats bör Sverige agera för ett moratorium för olje- och gasutvinning i Arktis.

I dag regleras staters ansvar för oceanerna genom FN:s havsrättskonvention Unclos. I konventionen regleras bland annat näringsverksamhet, miljöfrågor och utvinning av naturtillgångar i världshaven. Sverige och över 160 länder har ratificerat konventionen. Alla länder som gränsar till Arktis har ratificerat och undertecknat konventionen – med ett undantag: USA. Det är därför viktigt att Sverige arbetar för att förmå USA att både underteckna och ratificera FN:s havsrättskonvention.

Vi måste också se att Arktis naturtillgångar och möjligheter till nya transportleder, som kan öppnas i klimatförändringarnas spår, gör att allt fler länder nu blickar norrut och börjar bevaka sina intressen, även med militära medel. Det visar sig bland annat genom en ökad militär närvaro i Arktis och att allt fler ökar sina anspråk på området.

Vänsterpartiet vill att Sverige tar initiativ till en konvention för Arktis, som skulle en innebära en demilitarisering av regionen. En sådan konvention finns redan för Svalbard och Björnön. Låt oss arbeta för att utvidga denna konvention till att omfatta hela Arktis.

Vi måste också inse att flera av de stater som nu visar ett allt större intresse för Arktis har kärnvapen. Vi vet att kärnvapen redan har befunnit sig i Arktis genom kärnvapenbestyckade ubåtar, som flera av staterna längs Arktis kanter har. Stora delar av världen omfattas i dag av kärnvapenfria zoner, eller zoner fria från massförstörelsevapen. De finns i Latinamerika, i Afrika och vid Sydpolen, på Antarktis. Vi vill att Sverige nu arbetar för att få till stånd en zon fri från kärnvapen och massförstörelsevapen även i Arktis. Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 3.

Anf. 190 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr ålderspresident! Jag är trots allt nyfiken av mig. Eftersom Vänsterpartiet och Miljöpartiet hade gemensamma reservationer för ett år sedan – det finns ingen representant från Miljöpartiet här – tänkte jag ställa en fråga. Hans Linde brukar nämligen läsa på ordentligt; det vet vi. Vad är det nya i den promemoria som har tagits fram? Det talas där om ett starkt klimatarbete, ett bättre skydd av biologisk mångfald och ekosystem och ett hållbart resursutnyttjande. Vad är det nya i förhållande till den strategi som fortfarande gäller? Och hur förhåller sig den strategi som är så att säga regeringens till den promemoria som har tagits fram av Regeringskansliet? Jag är lite nyfiken att höra om Vänsterpartiet och Miljöpartiet möjligen har haft samråd kring dessa frågor.

Anf. 191 HANS LINDE (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag kan svara nej. Vi har inte haft något samråd med Miljöpartiet och inte heller med Socialdemokraterna. Det dokument som har tagits fram och presenterades den 25 januari är ett dokument som regeringen har tagit fram i en egen process. I den processen har jag inte varit mer delaktig än Kerstin Lundgren. Mitt parti har inte varit mer delaktigt än Centerpartiet. Jag ska inte agera något slags stand-in för Miljöpartiet i denna debatt. De får ta ansvar för sina egna dokument och sina egna handlingar. Jag talar gärna om Vänsterpartiets politik och om den motion som vi presenterade förra mandatperioden med våra förslag och tankar om hur svensk arktisk politik borde utvecklas.

Jag ska vara ärlig. Jag har läst både den tidigare regeringens strategi och det som nu har presenterats i en promemoria från den nya regeringen. Jag tycker att de nödvändiga nya förslag som jag gärna hade velat se och som jag också har efterlyst i mitt anförande saknas. Jag hade önskat att den nya regeringen hade haft modet att gå längre i sin Arktispolitik.

Om jag ska försöka se någon skillnad i de uttalanden som den nya regeringen har gjort jämfört med den tidigare regeringens uttalanden tycker jag mig ändå se en vilja till en högre ambition och en större förståelse för de enorma klimatutmaningar som Arktis står inför. Men, Kerstin Lundgren, jag ser inte heller stora markanta skillnader i det dokument som den nya regeringen har presenterat jämfört med det som den tidigare regeringen presenterade. Det beklagar jag, eftersom varken detta dokument eller den strategi som Kerstin Lundgrens regering presenterade är på något sätt tillräckligt när det gäller de enorma utmaningar som Arktis står inför.

Anf. 192 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr ålderspresident! Det var som sagt en första strategi som togs fram av vår regering. Jag utgår från att den alltså gäller. När jag nu läser den nya lilla promemorian som har kommit från regeringen noterar jag att när det gäller till exempel nya regionala instrument för de arktiska haven, som är en viktig fråga, talar man om USA:s initiativ till en förstudie och att Sverige kommer att delta aktivt. Det är den typen av markörer som jag förstår att Hans Linde ser som någon form av viljeyttring till att göra mer än den tidigare regeringen gjorde.

Herr ålderspresident! Utskottet hänvisar till den nya promemorian som en ny miljöpolitik för Arktis. I ärlighetens namn tycker jag att det är en obefintlig miljöpolitik som man kan läsa om i denna promemoria, och strategi saknas helt. Välkommen att yrka bifall till våra förslag och tillkännage för regeringen några goda uppslag för en stärkt miljöpolitik och en stärkt insats när det gäller till exempel de marina frågorna i Arktis.

Anf. 193 HANS LINDE (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag hör vad Kerstin Lundgren säger. Men jag vet inte riktigt vad det har för relevans för Vänsterpartiet och för mitt anförande här i denna debatt. Det handlar nämligen om en promemoria som regeringen har tagit fram och som vi inte är ansvariga för. Dessa frågor får Kerstin Lundgren kanske ställa till senare talare från regeringspartierna.

Jag måste ändå säga att det på några punkter finns saker som regeringen här väljer att inte lyfta fram, och som den tidigare regeringen lyfte fram och som jag tyckte var problematiskt i den tidigare strategin. Jag ska ta ett mycket konkret exempel.

När det handlar om just oljeutvinning och gasutvinning i Arktis kommer jag ihåg hur den tidigare regeringen i sin strategi lyfte fram detta också som en möjlighet för det svenska näringslivet. Man såg att det fanns möjligheter till arbetstillfällen, till nya vinster och till exportframgångar för de svenska företagen i ett utvinna naturtillgångar i detta mycket känsliga område. Jag tyckte att det var problematiskt att man inte såg att detta var ett så stort hot och att vi snarare borde verka för att få till ett moratorium och ett stopp för utvinning av naturtillgångar i Arktis.

Den typen av skrivningar och förhoppningar om framtida svenska utvinningar av olje- och gastillgångar i Arktis ser jag inte i den nya regeringens promemoria om en ny svensk miljöpolitik för Arktis. Om dessa perspektiv tonas ned av den nya regeringen är jag den förste som välkomnar det.

Men till syvende och sist är det trots allt så att både i regeringens promemoria och i den tidigare regeringens strategi saknas tyvärr de nödvändiga insatser som krävs för att vi ska kunna rädda Arktis från klimatförändringarna, från miljöhoten och från växande säkerhetspolitiska spänningar i regionen.

Anf. 194 PYRY NIEMI (S):

Herr ålderspresident! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Arktis är lika stort som Afrika. En av skillnaderna, förutom klimatet, är att det i Afrika bor ca 900 miljoner människor och att det i Arktis bor ca 4 miljoner människor. En av anledningarna är givetvis att det helt enkelt inte är möjligt att bosätta sig i Arktis på samma sätt som i Afrika. Det gör därför beslutsfattandet och samordningen än viktigare när färre människor geografiskt har möjligheter att uppdatera och informera beslutsfattare om klimatförändringar, variationer i den unika naturen, havsmiljön och artrikedomen. Arktiska rådet har därför en oerhört viktig roll att fylla. Hoten mot det unika i Arktis blir allt fler. Klimatförändringarna leder till att isarna smälter, vilket leder till betydande utmaningar och givetvis förändringar i den nuvarande ekologiska balansen. Vissa djurarter minskar i population, och eventuellt andra tillkommer. Kraven på exploatering av naturresurser ökar exponentiellt, och önskemålen om nya fartygsleder som en följd av issmältningen skapar ytterligare utmaningar men också en del möjligheter.

Herr ålderspresident! Länderna i Arktiska rådet har krav på sig att nå konsensusbeslut. Det är naturligtvis en styrka men också en absolut utmaning. Länderna finansierar själva olika projekt för att skydda och utvärdera Arktis. Men samtidigt är ländernas agendor i många avseenden helt olika i fråga om Arktis framtid.

Samordningen av projekten blir därför extra viktig, och det är regeringens uppfattning både att samordningen av projekten måste effektiviseras och att finansieringen av projekten ska ha ökad transparens och långsiktighet så att projekt inte avbryts i förtid för att det saknas finansiering.

Project Support Instrument, PSI, är ett instrument för att fördela finansiellt stöd till prioriterade projekt inom Arktiska rådet. Medlemmarna bidrar frivilligt till instrumentet, vilket Ryska federationen, Norge, Finland, Island, USA, Sverige och Samerådet har valt att göra. Regeringen konstaterar att förutsättningarna för att bedriva vetenskapliga projekt inom ramen för Arktiska rådet till stor del är avhängiga av nationell finansiering men att instrumentet PSI är ett välkommet bidrag för att förbättra finansieringsmöjligheterna.

Herr ålderspresident! Det kanadensiska ordförandeskapet utvecklade en databas som ett instrument för att inventera och följa de olika projekten. Databasen innehåller alla pågående projekt inom Arktiska rådet, och sekretariatet uppdaterar den två gånger om året inför ämbetsmannakommittémötena. Den ger en god överblick över projektens status, målsättning och tidsramar. Regeringen anser att databasen är en god början till att skapa bättre överblick över den stora mängd projekt som pågår inom Arktiska rådet och att den därigenom på sikt kan bidra till en bättre fördelning av de resurser som finns.

Herr ålderspresident! Det är också viktigt att de rekommendationer som beslutas i Arktiska rådet följs upp av berörda myndigheter och departement. Här har Utrikesdepartementet ett särskilt ansvar, och ett enigt utskott lägger särskild vikt vid att Utrikesdepartementet har en sedvanligt noggrann uppföljning av rekommendationerna, speciellt i dessa tider då Arktiska rådets arbete har extra mycket möjligheter och utmaningar.

Regeringen anser i det nyligen debatterade pm:et att det krävs förstärkta resurser och insatser i Arktiska rådet kring klimat och förnybar energi, ökade krav på att högsta skyddsnivån säkerställs vid oljeborring och prospektering, ökat rättsligt skydd för känslig natur och att det skapas institutioner som garanterar och säkerställer att fisket i Arktis sker på ett hållbart sätt.

Kuststaterna i Arktis utövar suveräna rättigheter när det gäller utvinningen och utforskningen av naturtillgångar i Arktis. Som jag nämnde tidigare blir det därför en extra utmaning kring målsättningarna för skyddandet av Arktis och dess unika natur och artrikedom.

Därför, herr ålderspresident, finns det ett särskilt behov av ett förstärkt skydd för havsområden utanför nationell jurisdiktion också i Arktis. Regeringen vill se ett tillämpningsavtal för FN:s havsrättskonvention med det övergripande målet att skydda och bevara den marina biologiska mångfalden i dessa områden och skapa de bästa förutsättningarna för att skydda hela Arktis.

Anf. 195 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr ålderspresident! Jag är återigen nyfiken på hur man ska förhålla sig till pm:et. Ersätter detta pm på fem sidor den strategi på 58 sidor som Sverige tog fram 2011? Är det så man ska se det? Är pm:et regeringens Arktispolitik medan strategin ska kastas i papperskorgen, eller vad har det för status? Det vore intressant att veta för att kunna värdera detta, också för riksdagen när vi nu ska arbeta med uppföljning av regeringens arbete.

Anf. 196 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack för frågan, Kerstin Lundgren! Jag ser det mer som en ytterligare förstärkning och även som en markering från regeringen att man ser lite mer noggrant på vissa frågeställningar. Den strategi som har tagits fram har dock naturligtvis en god grund i det som den förra riksdagen, och även regeringen, hade en – skulle jag vilja hävda – relativt god samsyn kring.

Vissa frågor har förstärkts i uppfattningen. Det är inte en totalt revolutionerande ny miljöpolitik, vilket jag tror att även Kerstin Lundgren inser, utan det handlar nog bara om att man har en ny inriktning i vissa frågor – eller kanske förstärker vissa ord och uppfattningar för att göra det ännu tydligare och markera. Jag tror nog att det successivt kanske kommer ett nytt strategidokument längre fram som är lika omfattande, 58 sidor, men det kan jag inte uttala mig om eftersom det ändå är regeringen som kommer att framlägga det inför riksdagen.

Anf. 197 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr ålderspresident! Om jag tolkar regeringens företrädare i kammaren rätt kvarstår då till exempel avsnittet om ekonomisk utveckling i Arktis, som jag diskuterade i ett tidigare replikskifte med Hans Linde. Jag noterar att det i det lilla pm:et inte var revolutionerande nyheter, men jag är ändå nyfiken. Vad är den verkliga nyheten i pm:et?

Anf. 198 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag vill ta fasta på följande, och jag tycker att Hans Linde sa det ganska bra. Framför allt regeringen har markerat tydligt när det gäller skyddsvärdet kring oljeprospektering. Jag förstår Kerstin Lundgrens tanke om ekonomisk utveckling. Eftersom detta inte har kommenterats med tydlighet i pm:et låter jag regeringen få återkomma med den kommentaren.

Det som står i pm:et är det som har framkommit som ytterligare komplement till den förra strategin som lades fram, och jag utgår ifrån att det kommer att komma ännu tydligare rekommendationer för de övriga kapitel som inte har kommenterats. I övrigt kvarstår strategin tills något ytterligare har framkommit.

Jag är dock ganska säker på följande, herr ålderspresident: När det gäller oljeprospektering och den typen av extra starka skydd, vilket anges i pm:et – och jag vet att det syns även i strategin, Kerstin Lundgren – är det en väldigt viktig extra markering från den nuvarande regeringen, och till viss del från den förra regeringen. Det tackar jag den förra regeringen för.

Anf. 199 HANS LINDE (V) replik:

Herr ålderspresident! Detta är ju inte bara en chans för utrikesutskottet att diskutera Riksrevisionens granskning; trots allt är det också den enda chansen vi i utskottet har, vad vi vet, att diskutera det regeringen den 25 januari lanserade som en ny svensk miljöpolitik för Arktis. Trots att klockan börjar bli mycket vill jag därför ta chansen att ställa några frågor till Pyry Niemi från Socialdemokraterna.

I det dokument regeringen har presenterat pratar man om att man ska kräva full finansiell täckning av olje- och gasbolag för eventuella framtida kostnader vid en olycka i Arktis, och det är gott så. Men det finns inga skarpa förslag i regeringens promemoria om hur man kan arbeta för att faktiskt *stoppa* olje- och gasutvinningen. Ska vi klara miljö- och klimatutmaningen och 1,5-gradersmålet måste vi se till att vi förhindrar olje- och gasutvinning, inte minst i Arktis där vi vet att utvinning skulle riskera så unika värden.

Vi vet att man har inlett oljeborrning i Alaska, att man tittar på östra Grönland och att det är mycket aktivitet i nordligaste Ryssland. Gazprom, Statoil och Shell är oerhört aktiva i regionen. Visserligen ser vi nu när oljepriset är lågt att många av företagen har valt att lägga arbetet på is – jag hörde att någon uppskattade ordvitsen – men alla inser att aktiviteterna kommer att påbörjas igen den dagen oljepriset börjar stiga.

Därför vill jag fråga Pyry Niemi: Hur kommer det sig att regeringen inte vill arbeta för ett stopp för olje- och gasutvinning? Det kan till exempel vara en konvention, vilket redan finns för Antarktis, eller ett moratorium för olje- och gasutvinning under de kommande åren.

Anf. 200 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar Hans Linde för stödet, som jag ändå uppfattar det som.

Det är väl också så, tänker jag, att det i ett läge där Arktiska rådet ska nå ett slags konsensusbeslut i många uppfattningar självklart finns en ingång från regeringen att möta upp på ett så konstruktivt sätt som möjligt. Men jag tar del av det Hans Linde säger, nämligen att vi måste vara oerhört observanta på att inte gå över de naturresurser och naturtillgångar som finns där.

Går vi inte in och markerar på ett bra och vettigt sätt kommer också många andra prospektörer att ta vara på de chanserna. Den uppfattningen delar jag fullt ut.

Jag vill inte förekomma regeringens uppfattningar i frågan, men jag kan ändå tänka mig att det säkerligen finns en ambition att vara så restriktiv som möjligt för att tillgodose helt andra källor av energi som vi kan använda och som är förnybara.

Jag är i likhet med Hans Linde oerhört oroad över den utveckling som har skett och de signaler som har getts när det gäller hela Arktis, att många prospektörer tycker att det här kan vara världens chans att göra någonting annat och hitta nya källor att jobba med.

Jag tror inte att vi har en annan uppfattning än vad Vänsterpartiet har i frågan om att skydda, vårda och värna så långt som möjligt. Men jag vill inte förekomma det som skrivits, utan jag tar med mig budskapet från Vänsterpartiet. Någonstans kanske vi möts i en fortsatt bra och konstruktiv diskussion i det här ärendet.

Anf. 201 HANS LINDE (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar Pyry Niemi för svaret.

Jag är inte naiv. Jag inser att det kommer att vara mycket svårt att få igenom något slags konvention eller moratorium i Arktiska rådet, med tanke på hur Arktiska rådet är konstruerat. Samtidigt känner jag att om

man ska nå dit måste man börja resa kraven. Vi kan se att trots allt lyckas man när det gäller Antarktis att nå framgång med den typen av konvention.

Jag skulle också vilja lyfta en annan fråga när det gäller regeringens dokument *En ny svensk miljöpolitik för Arktis*. Även om det är starkt fokus på miljö- och klimatfrågorna saknar jag helt en analys av de säkerhetspolitiska konsekvenserna för Arktis och regionen av att isarna nu smälter, att nya transportleder öppnas upp och att allt fler länder blickar norrut, också militärt, för att säkra sina intressen. Vi har redan sett exempel på hur flera länder har valt att skicka upp kärnubåtar till Arktis. Här finns det ett intresse för Sverige att bevara Arktis som en fredlig region som vi kan samarbeta om, som kan knyta oss samman.

Jag har noterat hur den nya regeringen har valt att arbeta för till exempel en kärnvapenfri zon i Mellanöstern. Och vi ser även kärnvapenfria zoner i Latinamerika, i Afrika och i Antarktis. Jag är lite frågande till att den nya regeringen inte väljer att lyfta upp ett krav på en kärnvapenfri zon eller en zon fri från massförstörelsevapen i Arktis.

Det skulle vara intressant att höra från Pyyri Niemi varför regeringen väljer att inte lyfta fram ett så viktigt krav.

Anf. 202 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack för synpunkterna! Jag delar den oro som Hans Linde ger uttryck för.

Det är klart att vi är väldigt intresserade av att se att Arktis bevaras i dess nuvarande form så långt det är möjligt. Det finns så otroligt mycket rikedomar där. Och det vore högst olyckligt om det skulle bli en plattform för en fortsatt militär upprustning av de större länderna runt omkring i världen. Den uppfattningen delar jag också. Men eftersom regeringen i dagsläget inte gett uttryck för någon uppfattning per se när det gäller frågeställningen från Hans Linde vill jag inte förekomma den i den här diskussionen eller debatten. Men jag delar oron med Hans Linde över att vi kommer till ett läge där det till exempel blir isfria fartygsleder som möjliggör andra transporter än vanliga containertransporter, vilka av nödvändighet kan hitta nya vägar som kanske i viss utsträckning också kan vara bra. Då får det inte finnas en till plats att rusta upp på.

Jag hoppas att de större makterna inser detta faktum att Arktis har så höga skyddsvärden och ska bevaras i nuvarande form och funktion och inte bli ett annat Arktis som ingen av oss egentligen vill ta del av.

Anf. 203 SOFIA ARKELSTEN (M):

Herr ålderspresident! Vi behandlar i dag regeringens skrivelse med anledning av en rapport från Arktiska rådet. Utskottet har en stor samsyn i detta ärende.

Det är bra att Riksrevisionen också tycker att Arktiska rådet är ett värdefullt forum. Sammanfattningsvis sägs det att det är bra men kan bli bättre.

Mycket av det organisatoriska förbättrades när Sverige var ordförande. Men det finns naturligtvis mer att göra, särskilt när verksamheten växer.

Arktis säkerhetspolitiska betydelse blir större, för klimatförändringarna kan, vare sig vi vill eller inte, förändra handelsvägarna till exempel, och samarbete krävs för att hindra konflikter och hantera miljöriskerna.

Principiellt är det tre saker som vi i Moderaterna och Alliansen tycker är viktiga.

Arktiska rådet är ett bra exempel på regionalisering. Det är en rörelse som vi ser runt om i världen. Det är ett geografiskt engagemang. Ofta bygger det på närhet men också på värderingar. Det nordiska samarbetet är ett välkänt exempel, men även här är det bra att länderna som berörs tar ansvar. Samtidigt är det viktigt med observatörsstaterna, för de stärker också Arktiska rådet som organisation.

Det handlar om diplomati i förskott. Arktiska rådet bidrar till en ökad professionalisering i de internationella kontakterna. Det går att komma överens. Och vi ska fortsätta arbeta för att Arktis blir ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde.

Också här krävs det ordning och reda. Trots utmaningarna och att det kan bli bättre uppföljning av rådets rekommendationer är detta ett område som har stora möjligheter. Det formella finns rimligt på plats, mycket tack vare det svenska ordförandeskapet. Det är en stor utmaning om länderna sluter sig och bara vill driva sina egna frågor.

Herr ålderspresident! Samarbetet i Arktis har stora uppsidor. Det är viktigt att hitta en hållbar utveckling av regionen och att se Arktis som den tillgång för regionen som det är. Det skapar jobb och tillväxt. Det räddar miljön. Det ökar säkerheten i vår del av världen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 13 Genomförande av hissdirektivet

Civilutskottets betänkande 2015/16:CU12
Genomförande av hissdirektivet (prop. 2015/16:59)
föredrogs.

Ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 14 Ökad endomarbehörighet i tvistemål

Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU3
Ökad endomarbehörighet i tvistemål (prop. 2015/16:56)
föredrogs.

Ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

*Riksrevisionens
rapport Arktiska rådet
– vad Sverige kan göra
för att möta rådets
utmaningar*

§ 15 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2014

Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU12
Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2014 (skr. 2015/16:49)
föredrogs.

Ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

*Kvalitetssäkring av
högre utbildning*

§ 16 Kvalitetssäkring av högre utbildning

Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU9
Kvalitetssäkring av högre utbildning (skr. 2015/16:76)
föredrogs.

Anf. 204 BETTY MALMBERG (M):

Herr ålderspresident! I dag ska vi debattera införandet av ett nytt kvalitetssäkringssystem. Förra gången det begav sig var för knappt sex år sedan. Den gången kritiserades förslaget hårt av en enig opposition som tyckte att förslaget skulle kastas i papperskorgen. Så mycket bättre då att riksdagen inte lyssnade på det örat utan i stället beslöt i enlighet med Alliansens förslag. Utvärderingar har nämligen visat att det systemet har varit starkt kvalitetsdrivande och därmed har förbättrat kvaliteten för såväl studenter och arbetsliv som för akademins inre arbete. Det visar inte minst det stora utvärderingsprojekt som vi i riksdagens utbildningsutskott har initierat.

Samtidigt måste jag erkänna att jag blev både besviken och upprörd över vissa av resultaten i projektet. Jag blev besviken eftersom projektet visar att kvalitetsarbetet på flera lärosäten inte var så strukturerat som jag trodde. Jag blev upprörd eftersom det här ju har drabbat studenter som satsat såväl tid som pengar på att lyckas med sina studier och som inte har fått den högkvalitativa utbildning som de har rätt att förvänta sig.

Självklart är det inte försvarbart att många lärosäten tidigare inte ägnade sig åt ett systematiskt kvalitetsarbete. Det är nämligen vad både rektorer och studieansvariga vittnar om i utvärderingen. Det fanns till och med utbildningsansvariga som sedan länge visste att de erbjöd undermåliga kurser men att de trots det inte hade vidtagit några åtgärder.

Det är inget annat än oacceptabelt, och det är vårt ansvar att se till att så inte blir fallet igen. Vi har i alla fall en del av ansvaret. Självklart är det i huvudsak lärosätenas ansvar, men vi har också en del i det hela.

Glädjande nog finns det som sagt positiva resultat i utbildningsutskottets utvärdering. Det är något som också bekräftas i den utvärdering som Universitetskanslersämbetet, UKÄ, har gjort.

UKÄ menar att utvärderingssystemet har haft kvalitetsdrivande effekter på olika nivåer och exemplifierar med allt ifrån utbildningarnas upplägg och innehåll till ökad samverkan mellan olika utbildningar inom ett och samma lärosäte.

Varför är vi moderater då beredda att gå ifrån ett system som vi vet har bidragit positivt till kvaliteten och utbildningarnas resultat och i stället rösta för ett kvalitetssäkringssystem som fokuserar mer på lärosätenas inre arbete?

Jo, ett stort aber med det tidigare systemet var att det inte godtogs av det internationella utvärderingsinstitutet ENQA, ett institut som är kopplat till Bologna-systemet. Därmed riskerade svenska studenter och alumner att hamna i kläm, vilket naturligtvis inte kunde accepteras.

Därför tillsatte alliansregeringen en utredning som fick i uppgift att arbeta fram ett nytt system. Det presenterades i slutet av 2014, men först nu är vi alltså framme vid att besluta om ramverket för detsamma. Systemet är dock inte klart. När riksdagen beslutat om ramverket ska ett ytterligare utvecklingsarbete till, och regeringen bedömer att systemet kan träda i kraft först nästa halvår. Det är mycket för sent eftersom den senaste nationella utvärderingen skedde för ett och ett halvt år sedan.

Låt oss därför innerligt hoppas att det goda förbättringsarbete som ändå har sjuväts på många lärosäten också har fortgått. Högskolan i Borås tycks i alla fall vara på. Då UKÄ utvärderade vad kvalitetsförstärkningsmedlen till humsamområdet hade inneburit för utbildningarna – tänk då på att det handlar om den 60-procentiga ökning som alliansregeringen gjorde av anslagen per helårsstudent – kommenterade en representant från Borås det så här: ”UKÄ:s kvalitetsutvärderingssystem och dess fokus på examensarbeten har påverkat vårt kvalitetsarbete mer än pengar.”

Det är väl just detta som måste vara målet: att få till ett verkligt systemskifte på institutionerna, ett systemskifte för ökad kvalitet.

Då det gäller det nya ramverket till kvalitetssäkringssystemet, som framgår av dagens betänkande UbU9, vill jag för tids vinnande yrka bifall till reservation 3, även om vi moderater självklart står bakom också våra övriga reservationer.

Herr ålderspresident! Jag har ägnat en stor del av mitt anförande till att berätta om effekter av det tidigare systemet. Det är medvetet eftersom jag finner att vi politiker ofta är dåliga på att faktiskt följa upp och dra lärdom av tidigare erfarenheter. Det är ju trots allt så att teori och praktik inte alltid är samma sak och att det vi beslutar i riksdagen i all vår vishet faktiskt inte alltid får önskad effekt.

Det är också därför jag är särskilt glad för att vi tack vare Alliansens initiativ har fått hela utbildningsutskottet att lämna tre viktiga besked till regeringen: två som ställer krav på uppföljning och utvärdering av det nya systemet och ett som gäller hur utbildningars kvalitet ska kunna jämföras mellan olika lärosäten.

En allvarlig brist som vi moderater ser då vi jämför det gamla och det nya systemet är just att studenternas möjlighet att göra väl informerade val minskas. Förutom att det är till nackdel för studenterna tror vi att det också kan få negativa konsekvenser för lärosätenas drivkraft att förbättra och utveckla sina utbildningar. Vi moderater och Alliansen tycker det är obegripligt att regeringen inte själv har lyft upp och uttalat sig i denna fråga.

Vikten av uppföljning och utvärdering har jag redan varit inne på, men här vill jag komplettera med att det i kommande uppföljningar är viktigt att belysa hur studenters och arbetslivets erfarenheter tas till vara i bedömningsarbetet. Det är ju angeläget att det nya systemet inte bara blir till för akademien utan också för att mäta effekterna och resultaten för studenter och arbetsliv.

Jag hoppas och förutsätter att regeringen kommer att ta till sig detta, för det är anmärkningsvärt hur lättvindigt regeringen annars ser på den viktiga frågan som rör studenters anställbarhet.

Hur man i ramverket kunnat utelämma möjligheten att ta del av alumners syn på sin utbildning är märkligt. Vi i Alliansen är väl medvetna om de metodproblem som uppstod i det tidigare systemet. Men internationellt bedöms just alumners synpunkter ha en mycket stor relevans, och de betraktas som ett nyckelverktyg för kvalitetsuppföljning och kvalitetssäkring. Därför borde regeringen ha lyft upp just detta.

Herr ålderspresident! Det finns ytterligare en fråga som berör det nya kvalitetssäkringssystemet. Det handlar om de 300 miljonerna som försvann. Det var pengar som alliansregeringen avsatte för att premiera de utbildningar som befanns ha högst kvalitet i UKÄ:s utvärderingar.

Dessa pengar beslöt regeringen att ta bort redan i budgetarbetet. Vi moderater ifrågasatte det eftersom det nya kvalitetssäkringssystemet inte var, och faktiskt fortfarande inte är, beslutat. Men att vi och framför allt lärosätena skulle se dessa kvalitetsmiljoner försvinna helt och hållet trots regeringens löften trodde nog ingen. Det är rent ut sagt bedrägligt och ett stort svek mot hela universitets- och högskoleväsendet.

Det är också så att dagens resurstilldelningssystem som infördes på 1990-talet på senare tid har ifrågasatts för att det kan bidra till att lärosätena släpper igenom studenter lite för lätt. Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen var ett komplement som till viss del kunde stävja detta. Därför är regeringens agerande i frågan verkligen anmärkningsvärt och bekymmersamt.

Anf. 205 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr ålderspresident! Högskolesektorn är den största statliga sektorn i Sverige, och varje år lägger staten många miljarder på högre utbildning. Det är inte bara staten som investerar i högre utbildning, utan det gör också många studenter med både sin tid och sina resurser.

För att de stora resurser som läggs på detta varje år inte ska vara förgäves är det viktigt med ett bra kvalitetssäkringssystem för den högre utbildningen, och det diskuterar vi i dag. Det är viktigt att ett sådant system stärker kvaliteten, driver utvecklingen framåt och ökar konkurrensen.

För Centerpartiet är det särskilt viktigt att den högre utbildningen leder till jobb, att den är tillgänglig i hela landet och att den håller hög kvalitet. Det är avgörande för att klara den internationella konkurrensen och den lokala kompetensförsörjningen.

Det senaste kvalitetssäkringssystemet, som Alliansen införde, visade sig vara både kvalitetsdrivande och lyckosamt i många avseenden. Tyvärr har nuvarande regering inte valt att förfina, förbättra och utveckla detta system utan i stället valt att byta system helt och hållet. Dessutom valde man att i höstens budget ta bort den peng som var avsedd för att just premiera kvalitet i systemet, vilket Centerpartiet anser var olyckligt.

För vår del är det också viktigt att system är jämförbara så att studenter kan fatta väl avvägda beslut när det gäller vilken utbildning de ska gå. De gör ju en stor investering i sin utbildning.

Det nya systemet som regeringen har presenterat och som vi diskuterar bygger på att lärosätena ska utvärdera och granska sig själva. Det är något vi måste acceptera eftersom det krävs av det internationella utvärderingsorganet ENQA. Men man kan ändå verka för att öka jämförbarheten på andra sätt, och vi är kritiska mot att regeringen inte har velat göra det i det grundförslag som har presenterats.

Det blir svårare för studenterna att göra informerade val om sin största investering i livet om det är svårt att jämföra utbildningarna.

Herr ålderspresident! För Centerpartiet är det viktigt att utbildning leder till jobb. De flesta som väljer att läsa vidare på högre utbildning gör det för att de vill ha ett jobb, för att utbildning kanske krävs för det jobb de vill utbilda sig till eller för att stärka sina chanser på arbetsmarknaden.

Tyvärr har regeringen valt att bortse från och inte ta med de tidigare studenternas, de så kallade alumnernas, perspektiv. Det tycker vi är fel väg att gå. Alumnerna har god kännedom om hur utbildningen fungerat och på vilket sätt den har förbättrat deras chanser på arbetsmarknaden. Dessa synpunkter måste självfallet lyftas fram.

De flesta som har tagit examen går faktiskt vidare till arbetsmarknaden, och kopplingen däremellan är därför avgörande.

För bara några veckor eller någon månad sedan presenterade Sacos studentråd tillsammans med Teknikföretagen en rapport som visar att varannan student är missnöjd med kopplingen mellan utbildningen och arbetslivet. Det är självfallet viktigt att vi ser till att få ett kvalitetssäkringssystem som premierar och stärker dessa delar för de blivande studenterna, så att de kan göra välinformerade val.

Fru talman! Även om vi är kritiska till delar av det system som har presenterats vill jag avslutningsvis lyfta fram att det är glädjande att regeringsföreträdarna och hela utskottet har tillstyrkt och står enade bakom tre av de yrkanden som Alliansen har presenterat i följdmotioner.

Det är kopplat till utvärderingen av kvalitetssäkringssystemet – både kortsiktigt genom den årliga rapporten och efter tre år genom en större utredning av om systemet har varit kvalitetsdrivande, för det vet vi att det tidigare system som Alliansen införde var.

Det är också viktigt att koppla till jämförbarheten. Jag kommer med spänning att följa vad regeringen presenterar för att öka jämförbarheten. Det är otroligt viktigt för studenterna och lärosätena att det finns en bra konkurrens och att man kan välja de utbildningar som har högst kvalitet.

Det är just detta vi ska göra med ett kvalitetssäkringssystem. När vi, både staten och enskilda studenter, lägger så mycket tid och resurser på utbildningar måste vi veta att kvaliteten håller måttet. Då är det oerhört viktigt att ett kvalitetssäkringssystem stöder detta.

Jag vill avsluta med att Centerpartiet stöder alla våra ställningstaganden, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 3.
(Applåder)

Anf. 206 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Jag anar att man i Regeringskansliet de senaste veckorna har funderat på om man ska dra tillbaka den skrivelse som riksdagen nu debatterar.

De senaste veckornas uppmärksamhet kring Karolinska Institutet talar för att man kanske inte ska minska den externa granskningen utan snarare komplettera den med annat. Det gäller både den högre utbildningen och forskningen – det behövs både och.

Därför vore det kanske rimligt att regeringen funderar på om man ska dra tillbaka den och försöka möta riksdagen i en bred överenskommelse. Just på detta område hade det varit centralt att få en bred överenskommelse om ett hållbart utvärderingssystem som både allianspartierna och de röd-gröna i regeringen kan stå bakom. Det hade gett en välkommen tydlighet och struktur för denna sektor.

För att Sverige ska vara en kunskapsnation av hög rang måste högskolor och universitet ha mycket hög kvalitet. De måste ligga i en internationellt hög klass. Det tror jag är en av de viktigaste faktorerna för att Sverige långsiktigt ska klara den tuffa globala konkurrens som vi står inför.

För att stärka kvaliteten på den högre utbildningen införde alliansregeringen för några år sedan ett nationellt kvalitetssäkringssystem som innebär att granskningen skulle vara opartisk och extern, att alla utbildningar som leder till examina på grundnivå och avancerad nivå skulle utvärderas, att alla utbildningar skulle betygsättas i tre steg och att utbildningar som får lägsta betyg antingen skulle läggas ned eller struktureras om för att få högre kvalitet.

Det fanns brister i systemet som naturligtvis måste åtgärdas. Det måste kompletteras för att inte minst möta de krav som ställts av ENQA, men inte avskaffas.

UKÄ:s utvärdering, som tidigare har beskrivit systemet, visar att det var tydligt kvalitetsdrivande. Lärosätena vidtog en lång rad åtgärder för att förbättra kvaliteten och gjorde strategiska övervägningar av vilket utbud de skulle ha i utbildningarna, tack vare den externa granskning som gjordes.

Systemet innebär att man kunde jämföra liknande utbildningar från olika lärosäten. Det var viktigt, både för att lärosätena själva skulle matcha varandra och för att studenterna, såsom nämndes tidigare, skulle kunna jämföra sina utbildningar och välja den allra bästa, eftersom det är en stor investering som studenterna gör.

Också de utvärderingar som riksdagens utbildningsutskott har gjort visar att det fanns en tydlig kvalitetsdrivande effekt i det utvärderingssystem som alliansregeringen införde 2011.

Fru talman! Regeringen föreslår nu att systemet för kvalitetssäkring ska förändras när det gäller den högre utbildningen. Det nuvarande systemet läggs åt sidan. Universitet och högskolor ska i högre grad än nu utvärdera sig själva och sin egen kvalitet.

Universitetskanslersämbetet, UKÄ, ska ägna sig åt att kontrollera högskolornas egna kvalitetssystem snarare än åt att granska utfallet. Man lägger mer fokus på process och mindre på resultat, men jag tror att både och behövs.

I stället för att utvärdera alla utbildningar på grundnivå, avancerad nivå, forskningsnivå och så vidare vill regeringen nu att endast ett mindre antal av utbildningarna ska granskas och utvärderas externt. Jag tror att det är olyckligt.

Fru talman! Detta ska sättas in i det sammanhang som bland andra Betty Malmberg lyfte upp. Man nedvärderar och nedmonterar inte bara externa kvalitetsutvärderingar, utan man tar också bort de extra särskilda kvalitetsmedel som alliansregeringen införde och som skulle vara en premie till dem som hade allra högst kvalitet. De skulle driva på och höja kvaliteten generellt i utbildningarna på svenska högskolor och universitet.

Det är inte bara det att regeringen förändrar utvärderingssystemet och tar bort de extra premiepengar för den högsta kvaliteten, utan man fortsätter dessutom att öka kvantiteten på högskolorna utan att matcha det med kvalitetssatsningar generellt.

Totalt sett innebär detta en politik som jag tror riskerar att rejält försämra kvaliteten i svensk högre utbildning på lång sikt, kanske redan på kort sikt. Detta är mycket bekymmersamt för de studenter som satsar mycket av sin tid och sina resurser på att gå en högre utbildning – det är en av de största investeringar man gör. Det är också bekymmersamt för Sveriges del generellt. Återigen: Om vi ska lyckas klara den tuffa konkurrens som Sverige står inför måste vi ha mycket hög kvalitet på den svenska högre utbildningen.

Liberalerna menar att regeringen går åt fel håll ganska snabbt. Jag tror att det på lång sikt kan visa sig att det var ett stort misstag att göra de tre saker som regeringen har gjort under det korta år den har suttit vid makten.

Några förbättringar, fru talman, har gjorts under utskottets behandling. Jag välkomnar det. Jag välkomnar att majoriteten mötte allianspartiernas krav i tre fall, men det hade kunnat bli ännu bättre.

Jag hade gärna sett att man tog tillbaka och gjorde ett omtag så att vi hade kunnat få en bred överenskommelse om ett rejält utvärderingssystem som både kontrollerar högskolornas egna kvalitetssäkringssystem och har en tydlig extern granskning.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3.

(Applåder)

Anf. 207 THOMAS STRAND (S):

Fru talman! Hur står det egentligen till med kvaliteten i den svenska högskolan? Det är en fråga som har debatterats livligt i medierna under den senaste tiden.

Flera olika uppfattningar har förts fram i debatten. Längst har några gått som mer eller mindre menat att svensk högskoleutbildning befinner sig i fritt fall, men stämmer det verkligen?

Universitetskanslersämbetets utvärderingsprocess mellan åren 2011 och 2014 visar att majoriteten av de utbildningar som granskats håller en hög eller en mycket hög kvalitet. Men tyvärr var det drygt 25 procent av utbildningarna som hade en bristande kvalitet.

Av detta kan vi ändå dra slutsatsen att vi generellt sett har en kvalitativt god högskoleutbildning men att vi samtidigt ytterligare behöver driva frågan om att all högre utbildning ska hålla en hög kvalitet.

Självklart ska all svensk högskoleutbildning hålla en hög kvalitet. Det kan vi inte tumma på, och det är egentligen det dagens debatt handlar om. Hur kan vi förvissa oss om att svensk högre utbildning håller högsta kvalitet?

Strävan efter högsta kvalitet i högskoleutbildningarna innehåller flera perspektiv. Jag kan av tidsskäl inte lyfta fram alla, men övergripande vill jag omnämna två sådana viktiga grundprinciper.

För det första är kvalitetsutveckling ett förhållningssätt. Det måste sitta i ryggmärgen att hela tiden driva frågor om kvalitetsutveckling. Det är en princip som gäller alla verksamheter på alla nivåer, oavsett om det handlar om företag, organisationer eller svenska lärosäten.

För det andra behövs det en strukturerad systematik i kvalitetsarbetet. Kvalitetsutveckling kan inte hanteras på lösa boliner.

Detta innebär att vi måste utveckla ett kvalitetsutvärderingssystem som är systematiskt. Det ska försäkra oss om att kvaliteten är hög i alla utbildningar och att systemet är kvalitetsdrivande.

Sedan ska det också sägas att det är viktigt med ekonomiska medel som möjliggör en ökad kvalitet i högskolan, även om mer pengar inte är hela lösningen. Därför är det bra att regeringen nu avsätter 875 miljoner kronor under innevarande mandatperiod för ökad kvalitet inom humaniora och samhällsvetenskap samt lärar- och förskolläraryr utbildningar. Dessa satsningar löser inte allt, men det är ett viktigt steg för att ge bättre förutsättningar att öka kvaliteten.

Att vi behövde utveckla ett nytt system för kvalitetsutvärdering stod även klart för den tidigare regeringen, vilket vi har hört från tidigare talare. I april 2014 tillsattes en utredare som skulle föreslå hur ett nytt system skulle utformas. Det är det förslag som ligger på bordet nu som är resultatet av den utredningen och de remissvar som har lämnats in av remissinstanserna.

Ett viktigt skäl var att utforma ett nytt kvalitetsutvärderingssystem som mötte den kritik som kom när Sverige förlorade sitt medlemskap i den europeiska organisationen ENQA som arbetar för att främja samarbete och erfarenhetsutbyte om kvalitetssäkring av högre utbildning mellan länderna i Bolognasamarbetet. ENQA:s kritik handlade bland annat om att vårt nationella system för kvalitetssäkring inte beaktade lärosätenas interna kvalitetsarbete och inte i tillräcklig utsträckning bidrog till lärosätenas kvalitetsutveckling.

I den svenska debatten kom kritiken också att handla om att inte all utbildning blev föremål för utvärdering samt att systemet fick en alltför stor betoning på kontroll. En annan kritik var att systemet alltför ensidigt fokuserade på självständiga arbeten. Ytterligare en diskussion handlade om vad som egentligen utvärderades. Var det utbildningarnas kvalitet som utvärderades eller var det studenternas kvalitet?

Sammantaget stod det klart för alla att det behövdes ett nytt kvalitetsutvärderingssystem, och därför tillsatte den borgerliga regeringen en utredning för att se över och utforma ett nytt system.

Jag anser att det förslag som nu ligger på bordet på ett bra sätt utvecklar det tidigare systemet och för in nya komponenter som kommer att göra kvalitetsutvärderingen mer heltäckande. Det är också en styrka att en så stor majoritet av remissinstanserna står bakom det nya förslaget.

I det tidigare kvalitetsutvärderingssystemet fanns det två komponenter – examenstillståndsprövningar och utbildningsutvärderingar. Dessa komponenter finns kvar i det nya förslaget. Till dessa komponenter tillförs nu två nya – granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete och tematiska utvärderingar.

Det ska noteras att det nya förslaget är ett ramverk och att Universitetskanslersämbetet ska ges i uppdrag att ansvara för att vidareutveckla och genomföra systemet med utgångspunkt i regeringens bedömningar, tillämpliga lagar och förordningar och de principer för kvalitetssäkring som har tagits fram inom ramen för Bolognasamarbetet.

Detta arbete ska också ske i nära samråd med lärosätena och med företrädare för studenter och arbetsliv. Det här är viktigt, för det har påpekats i debatten att regeringen skulle ta lätt på studenternas synpunkter. Jag menar att så är det inte, och det ser man när man läser skrivelsen från regeringen. Det är väldigt viktigt att lyfta in studenternas perspektiv. Det är väldigt viktigt att ta med företrädare från arbetslivet, och det var ju så att det fanns stora metodproblem i det tidigare systemet när det gäller alumner. Man fick avsluta det efter ett tag, för det funkade inte att få in synpunkter. Trots det skulle jag vilja betona att detta är en viktig fråga.

Jag vill särskilt kommentera granskningarna av lärosätenas egna kvalitetssäkringsarbeten. Det är en ny och viktig komponent som ligger i linje med ENQA:s riktlinjer. Jag vet att lärosäten redan är på gång med att utveckla sina kvalitetssäkringsarbeten.

För inte så länge sedan mötte jag en företrädare för ett större lärosäte som berättade om hur deras arbete med kvalitetssäkring har vitaliserats genom det nya förslag som har legat för kännedom ett tag. För dem innebär det att de nu säkrar upp att alla utbildningar kommer att utvärderas, inte bara vissa. Det är värt att omnämna med tanke på att det i debatten förts fram att det förslag som vi nu diskuterar skulle vara otillräckligt och bristfälligt.

Nu får vi ett system som utvärderar all utbildning och inte bara hälften av alla utbildningar. Det hade vi inte tidigare, och jag menar att vi nu får ett mer heltäckande system.

Fru talman! Utskottet föreslår tre tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden: att regeringen ska ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att årligen rapportera om det nya kvalitetssäkringssystemet, att regeringen ska utvärdera och följa upp det nya kvalitetssäkringssystemet tre år efter införandet och att regeringen ska se över hur utbildningars kvalitet kan jämföras mellan olika lärosäten.

Det är bra att utskottet har haft en konstruktiv beredning av regeringens förslag och att vi är eniga om att göra dessa tillkännagivanden som ytterligare förbättrar förslaget till ett nytt system för kvalitetsutvärdering.

Jag skulle slutligen ordagrant vilja citera en mening från reservation 3 som de fyra borgerliga partierna lämnat in, med tanke på vissa bröstitoner som har framförts här från talarstolen: "Under förutsättning att kommande utvärderingar visar att systemet verkar kvalitetsdrivande och leder till ökad kvalitet i utbildningarna är vår uppfattning att det nya kvalitetssäkringssystem som införs ska gälla tills vidare."

Jag tolkar det som att ni egentligen är med på båten men behöver markera lite extra. Vi har lyssnat till de här sakerna, att man ska utvärdera och följa noga att det funkar, och jag är övertygad om att det här kommer att funka ganska bra. Jag tolkar det som att ni ändå tycker att det här förslaget är en vidareutveckling av det system vi har haft tidigare.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 208 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Alliansens förslag, som har blivit utskottets förslag, skickar tre besked till regeringen. Thomas Strand läste upp dem i slutet av sitt anförande, och jag behöver därför inte upprepa dem.

Det finns något här som är viktigt och väsentligt. Thomas Strand säger att ni är beredda att stödja förslaget tills vidare. Så är fallet. Vi känner ett ansvar för dessa viktiga frågor. Vi känner ett ansvar mot sektorn, mot lärosätena, att de har långsiktiga villkor att jobba efter.

Det vi villkorar med är att det sker uppföljningar, att regeringen lyssnar in vad utskottet säger. Vi vet alla att ett tillkännagivande är ett besked till regeringen, men regeringen står fri i fråga om efterlevnaden av tillkännagivandet. Det finns inga garantier.

Jag har en fråga till Thomas Strand. I vad mån kommer Thomas Strand att jobba för och se till att regeringen kommer att lägga till detta förslag som ett villkor och se till att utvärderingarna kommer att ske?

Jag har ytterligare en kommentar. Thomas Strand nämner frågan om god kvalitet i utbildningarna. 14 procent av utbildningarna har mycket hög kvalitet. Men precis som Thomas Strand sa håller en fjärdedel av utbildningarna inte en hög kvalitet. Det är anmärkningsvärt att Thomas Strand då kan säga att detta är detsamma som att utbildningarna håller god kvalitet. 25 procent av utbildningarna håller inte måttet.

Anf. 209 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Det är bekymmersamt att drygt 25 procent av de granskade utbildningarna var av bristande kvalitet. Det kan vi inte vara nöjda med. Jag menar ändå att på det stora hela att en stor majoritet av utbildningarna ansågs vara av hög kvalitet eller mycket hög kvalitet. Jag vill därför inte döma ut svensk högskoleutbildning. På ett generellt plan finns en kvalitativt god högskoleutbildning i Sverige. Men det är klart att det är bekymmersamt när drygt 25 procent av utbildningarna är av bristande kvalitet. Det är en viktig fråga för alla partier i utskottet att följa och driva frågan.

Kvalitetsutveckling är fråga om ett förhållningssätt. Varje morgon när man vaknar ska man upprepa ett mantra om hur man ska jobba med den ständiga kvalitetsförbättringen.

Det är bra och konstruktivt att Betty Malmberg betonar ansvarstagandet som Moderaterna vill ta. Jag hoppas att även Centern och Liberalerna säger samma sak. Det tror jag att ni gör. Vi behöver hjälpas åt för att lyfta upp kvaliteten i den högre utbildningen. Det är viktigt för studenterna, för sektorn, för näringslivet, för den offentliga sektorn och för allmänheten att högskoleutbildningen är av hög kvalitet. Det är bra att vi driver den tonen tillsammans.

Jag kan lova att jag ska bevaka att regeringen lyssnar på våra tillkännagivanden. Riksdagen är den som sätter ned foten och bestämmer i det här fallet och har satt tonen till regeringen.

Anf. 210 BETTY MALMBERG (M) replik:
Fru talman! Tack för de orden, Thomas Strand!

Jag önskar innerligt för allas vår skull att detta blir verklighet. Det vore så väsentligt och viktigt inför framtiden.

När vi nu debatterar dessa viktiga saker vill jag ställa en fråga till Thomas Strand som gäller de 300 miljoner kronor som har tagits bort från kvalitetsmedlen. Thomas Strand nämner hur viktigt det är att allt inte är pengar. Det håller jag verkligen med om. Det exempel jag gav från högskolan i Borås tydliggör att det faktiskt handlar om ett systematiskt arbete, kanske inte ens de 60 procentens ökning som alliansregeringen gjorde på anslagen.

Men det blir ett konstigt missmasch när regeringen plockar bort 300 miljoner från kvalitetsbaserade resurstilldelningssystem. Jag skulle gärna vilja ha Thomas Strands syn på att regeringen har gjort detta – vi behöver inte gå in på vilket sätt det skedde – och vad det kan få för effekter ut mot sektorn.

I regeringens skrivelse står det att målet är att alla studenter, kvinnor och män, ska veta att de går en utbildning som håller hög kvalitet. Det innebär också vikten av att vi får möjlighet att jämföra utbildningar. Har Thomas Strand en annan uppfattning?

Anf. 211 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Den utredning som den borgerliga regeringen tillsatte jobbar med frågan om de 300 miljonerna för kvalitetsbaserade resurser.

Det visade sig att det fanns kritik mot just det sättet att fördela pengar. Det var en begränsad del som undersöktes, knappt hälften av utbildningarna, och inte alla komponenter vad gäller kvalitetsutveckling. Det fanns kritik mot fördelningen.

Det är ändå bra att vi under mandatperioden tillför 875 miljoner kronor till humsamområdet och lärar- och förskollärarytbildningen. Det är viktigt. Pengar är inte allt, men detta är en viktig signal att verkligen jobba med kvalitetsfrågorna. Vi vet att de utbildningarna behöver särskilt lyftas upp vad gäller kvalitet med tanke på lärarledd tid och så vidare.

De 303 miljoner kronorna används inte för att jobba med kvalitetsutveckling, och de har dragits tillbaka. Det är riktigt. På det hela taget finns för sektorn för högre utbildning 20 miljarder. För dig och mig är det mycket pengar, men jämfört med 20 miljarder är det inte så mycket. Det går nog att hantera.

Med tanke på vad som hände i höstas med den stora flyktingtillströmningen till Sverige och hur många människor som flydde för sina liv från kriget i Syrien måste alla hjälpas åt för att hitta resurser för att möta dessa människor på flykt. Därför fick alla departementet hjälpa till, också utbildningsdepartementet. Det är en förklaring.

Sedan hinner jag inte svara på den andra frågan.

Anf. 212 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Thomas Strand. Vi kan nog kroka arm i fråga om att vara på regeringen om att genomföra våra tillkännagivanden till regeringen.

Jag tänkte ställa en fråga om det Thomas Strand sa i sitt anförande kopplat till alumnerna. Vi får ett antal rapporter från diverse organisationer, fackföreningar och arbetslivsföreträdare om för lite lärarledd tid i utbildningarna och dålig arbetslivsanknytning. Jag nämnde i mitt anförande Teknikföretagen och Saco Studentråd. Hälften är missnöjda med arbetslivsanknytningen och kopplingen mellan utbildning och jobb.

Låt mig ställa en fråga till Thomas Strand kopplat till vad han sa om att alumnerna är viktiga. Vilka avvägningar gjorde Socialdemokraterna för att inte stödja tillkännagivandet om att lyfta in alumnerna i kvalitetsutvärderingen och att peka på vikten av att ta till vara deras kunskaper och kompetenser inom utbildningar för att stärka kvaliteten så att nästa generation som läser utbildningarna får ta del av ännu bättre utbildningar?

Anf. 213 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Christensson för frågorna. De är viktiga. Jag kan även ge svar till Betty Malmberg vad gäller att jämföra utbildningar.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi stärker just arbetslivskopplingen i den högre utbildningen. Det är helt rätt som du säger, Fredrik Christensson, att det har framkommit kritik mot detta – att det borde vara bättre. Jag är den förste att understryka att det är en väldigt viktig fråga.

Jag skulle ändå vilja framhålla att regeringen säger i sin skrivelse att när det gäller att UKÄ ska fortsätta utveckla systemet från det här ramverket är det oerhört viktigt att vi har studenter men också företrädare från arbetslivet med i arbetet. Jag kan inte nog understryka att det är jätte viktigt.

Det här med alumner var ett problem för utredningen. Det var svårt att få svar från alumner i det systemet, och därför fick man släppa den delen. Det tycker jag är lite synd. Vi måste verkligen fundera på hur vi kan få fatt på alumnernas synpunkter. Jag vill framföra till ministern att det är något vi måste fundera på hur vi ska lösa. Framför allt ska UKÄ få uppdraget att fundera på hur man ska göra för att fånga upp synpunkter från studenter och företrädare från arbetslivet så att det här blir bra för att både kunna jämföra utbildningar och få en bättre koppling till arbetslivet, till både näringsliv och offentlig sektor.

Det här är alltså en oerhört viktig fråga som jag vill bejaka och hoppas att vi tillsammans kan driva vidare, för det måste fungera bättre.

Anf. 214 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Thomas Strand, för svaret! Jag är glad att vi delar synen på problemet. Skillnaden är att på onsdag när vi röstar om det här betänkandet kommer vi att rösta för ett tillkännagivande kopplat till att lyfta fram vikten av alumnerna. Socialdemokraterna kommer inte att göra det. Min fråga är återigen vad som fick er att välja det, vad anledningen var.

Jag är fullt medveten om de problem som har funnits med metodproblemen men också om det behov som finns. Det finns många instanser som lyfter fram just studenternas, studentorganisationernas och de tidigare studenternas anknytning. I replikskiftet lyfte Thomas Strand fram studenterna och arbetslivet men inte de tidigare studenterna, som är minst lika viktiga i avseendet att se till att utbildningarna håller hög kvalitet på längre sikt.

Återigen: Kopplat till den frågan och med vetskap om osäkerheten kommer vi ändå att stödja reservationen i omröstningen på onsdag och rösta på den. Frågan är varför Socialdemokraterna inte kommer att göra det.

Anf. 215 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag behöver rösta på reservationen som Fredrik Christensson hänvisar till. Jag menar att de skrivningarna finns med i regeringens skrivelse och även i utredningen. Där står det mycket tydligt vad gäller just kopplingen till arbetslivet att det är viktigt att man har företrädare för arbetslivet med och att det även är viktigt att man har representanter från studenterna med.

Jag är säker på att frågan om alumner också är en viktig fråga. Det har ju förts en diskussion om hur man får fatt på alumnerna och får deras svar eftersom det har varit svårt tidigare. Ni har en idé i er reservation, som finns med i underlaget. Jag tycker att man ska pröva alla idéer för att få fatt på även alumnernas synpunkter.

När jag talar med företrädare för lärosäten och man kommer in på de här frågorna är det ingen som förnekar att det är viktigt att fånga upp alumnerna. Ibland kan det vara svårt att veta hur man ska göra det, men det är en viktig fråga.

Jag ser inte att det finns någon motsättning mellan oss i den här frågan, oavsett hur vi röstar och vilka knappar vi trycker på. Det är en viktig fråga, och jag vill jobba vidare med den. Vi ska ha kontakt med både arbetslivet och studenterna men även fånga upp alumnernas synpunkter.

Anf. 216 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Vi har lagt in ett särskilt yttrande som vi står bakom, och vi yrkar bifall till punkt 1, 3 och 6 i Alliansens förslag i motion 3310.

Utvärdering av våra högre utbildningar är självklart livsviktigt för att bibehålla och helst öka kvaliteten på dessa utbildningar. Vi tycker att det är positivt med ett nytt förslag där UKÄ får ett ramverk för att arbeta fram ett förslag för kvalitetssäkring och att detta nya förslag innehåller en process där UKÄ i högre grad granskar lärosätenas egna utvärderingar i enlighet med ENQA:s riktlinjer. Vår åsikt är att det nya systemet ska uppfylla dessa riktlinjer.

Det står i betänkandet, fru talman, att UKÄ också ska se över möjligheterna att ytterligare öka paletten av sanktionsmöjligheter mot de utbildningar som inte uppfyller kraven. Det tycker vi är mycket bra. Vi hoppas att UKÄ tar fram några sådana nya förslag, för det tycker vi behövs.

Dock måste vi påpeka det märkliga i att det gamla systemet med kvalitetssäkring bara varit i drift i fyra år och dessutom inte har utvärderats innan ett nytt system ska sjösättas. Vi har varit inne på det tidigare i dag.

Fru talman! Jag har hört uppgifter om att man redan visste att det system man införde 2010 inte uppfyllde kriterierna för ENQA. Ändå genomförde man det, vilket förefaller märkligt om man nu vill vara med i den organisationen och uppfylla kraven. Sverige är tydligen ett av få västliga EU-länder som inte blivit godtagna av ENQA. Det är självklart en skam i sig.

Fru talman! ENQA kräver att man i huvudsak uppfyller ett antal kriterier. Jag skulle tippa att det i dagsläget är två kriterier vi inte uppfyller.

Det första är punkt 1, extern återkommande utvärdering av programmen där man tittar på högskolornas egen utvärdering av kvalitet och effektivitet enligt europeiska riktlinjer. Det har vi inte uppfyllt.

Det andra är punkt 3, tillräckliga ekonomiska och personella resurser för att utföra externa kontroller. Inte heller det har uppfyllts, menar vi.

Detta bör självklart åtgärdas. Det är alltså inte bara på punkt 1 vi missar målet utan också på punkt 3, väl att märka, vilket det inte står någonting i om regeringens skrivelse. Därav vårt särskilda yttrande.

Det står ju glasklart i regeringens skrivelse, fru talman, att forskningsutbildningen inte har utvärderats på grund av bristande resurser. Det står lika glasklart i ENQA:s kravlista att tillräckliga resurser måste allokeras för att utvärderingen ska kunna genomföras på ett systematiskt och effektivt sätt. Det här tycker vi att regeringen borde ha uppmärksammat mer, och vi hoppas att det kommer att åtgärdas framdeles.

Regeringen har som ambition att alla statsfinansierade utbildningar, inte bara de som leder fram till en examen, ska utvärderas. Vi tycker att det är självklart att så ska vara fallet. Vi hoppas att så blir fallet också i praktiken, inte bara i teorin.

Regeringen föreslår i sitt uppdrag till UKÄ att vi går över till en tvågradig skala i stället för den nuvarande tregradiga. Det vållar oss lite huvudbry. Det är svårt för oss att här och nu avgöra vad som är bäst. Vi konstaterar att remissinstanserna i alla fall inte har gått i taket inför förslaget. Därmed låter vi UKÄ utreda detta vidare. I dagsläget är det inget vi vänder oss emot, då remissinstanserna inte har vänt sig emot det.

Fru talman! Vi tycker inte att förutsättningarna för att jämföra olika utbildningar är tillräckligt tillgodosedda i regeringens förslag. Sådana jämförelser tjänar inte bara som konsumentvägledning utan skapar också en hälsosam konkurrens mellan olika lärosäten, något vi menar är enbart av godo. Den eventuella jämförelse som kommer att ske genom de så kallade tematiska utvärderingarna menar vi inte är tillräckliga. Men det är naturligtvis väldigt svårt att veta i teorin.

Fru talman! Sammanfattningsvis och inför framtiden ska jag säga några slutord.

Liggande förslag innehåller bra saker som vi ställer oss bakom. Däremot är det liggande förslaget mycket otydligt vad gäller tillräcklig resurstilldelning för utvärdering. Det är en av punkterna där vi i dagsläget inte uppfyller ENQA:s krav.

Vi håller med Alliansen om att systemet borde utvärderas, något som tydligen inte skedde med det gamla systemet en enda gång. Detta är komplicerad materia, och det är omöjligt att förutse hur ett system fungerar i alla delar när teori möter verkligheten. Det är inget konstigt eller onormalt i att man måste justera ett system efter skarpa tester.

Vi tycker också att det är rimligt med årliga rapporter om hur väl det nya systemet fungerar. Vi får dock akta oss för att bara införa resursslösande delar i systemet. Här når vi nog gränsen för detta. Vi kan ju komma till en punkt när själva utvärderingssystemet slukar orimligt mycket av de resurser som ska gå till själva utbildningarna. Vi vill också hissa en varningsflagg för det.

Till sist, fru talman: När det gäller kvaliteten i våra högskoleutbildningar rent allmänt anser vi att alltför mycket fokus har legat på kvantitetstänkande i stället för kvalitetstänkande. Det nuvarande finansieringssystemet premierar kvantitet i stället för kvalitet i alldeles för hög grad, något som detta kvalitetssäkringssystem inte kommer att kunna åtgärda. Det är helt klart.

Vi kommer att återkomma med förslag i denna fråga, men det går lite utanför ramarna för denna skrivelse.

Anf. 217 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Låt mig inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag.

Vi ska här i kammaren i kväll debattera ett nytt kvalitetsutvärderingssystem för den högre utbildningen. Om den högre utbildningen i Sverige ska hålla måttet och kunna konkurrera med omvärlden måste den vara av hög kvalitet. För att säkerställa kvaliteten är det viktigt att ha ett robust kvalitetssäkringssystem som är ändamålsenligt.

Under de senaste åren har vi för den högre utbildningen arbetat efter ett så kallat kvalitetssäkringssystem som varit hopsnickrat på Utbildningsdepartementet, mot expertisens vilja. Systemet har varit bristfälligt och har därför utsatts för mycket och hård kritik. Bland annat ledde systemet till att den europeiska samarbetsorganisationen ENQA för några år sedan kastade ut Sverige ur organisationen. Enligt ENQA beaktade kvalitetssäkringssystemet inte lärosätenas interna kvalitetsarbete, och det bidrog inte i tillräcklig utsträckning till lärosätenas kvalitetsutveckling.

Med detta som bakgrund är det med glädje jag kan konstatera att vi snart har ett nytt och ändamålsenligt kvalitetssäkringssystem för den högre utbildningen. Jag noterar också att allianspartierna i stort sett är nöjda med systemet i betänkanudet, även om man har vissa synpunkter när det gäller tidpunkt, utvärderingars omfattning med mera.

Fru talman! Det nya kvalitetssäkringssystemet ska vara inriktat på både att öka kvaliteten och att ha kontroll över resultaten, och det består av fyra delar. Två är samma som förut: examenstillståndsprovning och utbildningsutvärderingar. Vi utökar dessutom med granskning av lärosätenas kvalitetsarbete och med en annan variabel, tematiska utvärderingar. Det är viktigt att göra detta.

Medan det gamla systemet hade ensidigt fokus på kontroll betonar det nya systemet både kvalitetsarbete och kontroll av studieresultaten. I och med detta system kan vi öka kvaliteten i utbildningarna på de svenska lärosätena, så att dessa i ännu högre utsträckning bidrar till att öka kunnandet och innovationerna.

Systemet kan även bidra till att ledning och styrning av högskolesektorn kan få bättre vägledning när det gäller var styrkor och brister finns för att Sverige skulle kunna stå sig starkare som kunskapsnation framöver.

Avslutningsvis ska jag läsa upp ur ett mejl jag fick i dag från en studentrepresentant: Det nya förslaget till kvalitetssäkringssystem har stöd av svenska studentrörelsen. Det är mycket trevligt att höra detta. Jag fortsätter att läsa ur mejlet: Att med det förra systemet bedöma kvalitet är ungefär lika omöjligt som att köra bil med bara backspeglarna. Det innebär att systemet hade många brister. Backspeglarna är viktiga, men man kan inte köra bil med bara backspeglarna, utan man måste titta framåt också. Detta blir avslutningsorden i mitt anförande.

Anf. 218 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag begärde replik därför att jag blir lite upprörd av Jabar Amins beskrivning av det tidigare utvärderingssystemet. Vi talar nu om universitet och högskolor och vikten av utvärderingar, evidens och forskning. Jabar Amin är väl medveten om och väl förtrogen med detta.

Samtidigt har vi i utbildningsutskottet själva ansvarat för en stor utvärdering där forskare från Danmark har varit inne för att se hur detta system, som infördes 2011, har fungerat. De slutsatser som kommer därifrån stämmer inte alls med den bild som Jabar Amin ger. Jag nämnde detta i mitt anförande. Likaså har Universitetskanslersämbetet utvärderat systemet och funnit att det faktiskt var kvalitetsdrivande.

Jabar Amin småler nu. Jag vet inte vad han tänker på. Jag menar dock att det är viktigt att vi här i kammaren kan hålla oss till verkligheten sådan den faktiskt ser ut.

Visst har det funnits synpunkter på systemet, men Jabar Amin raljerar när han säger att det var hopsnickrat på Utbildningsdepartementet, mot expertisens vilja. Han får faktiskt stå upp för att det fanns substans i systemet och att det har lett till ökad kvalitet. Det har också gjort att en fjärdedel av de utbildningar som utvärderats faktiskt visat sig hålla måttet. Tack och lov, säger de studenter som nu kommer att plugga på de linjerna, för helt plötsligt får de nu en chans till en relevant utbildning.

Anf. 219 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Ett system som leder till att Sverige för första gången kastas ut ur den europeiska organisationen för kvalitetssäkring är inte bara dåligt. Det rätta ordet är fadäs! Något sådant har aldrig tidigare inträffat.

Det var så dåligt att vi inte platsade bland de andra nationerna. Och här står Moderaterna och säger att man kan ha lite synpunkter på systemet. Vad då för synpunkter?

Det var så dåligt att Europa sa att Sverige inte får vara med. Expertisen kritiserade högljutt regeringen. Man hade en utredning som låg till grund för systemet, men hela utredningen lades åt sidan, och sedan snickrade politiker på Utbildningsdepartementet ihop ett system som ni själva snart insåg inte håller måttet.

Därför började man med nya direktiv, det som ledde till det här. Det är den här skrivelsen, som handlar om ett nytt kvalitetssäkringssystem.

Att man bara ska ha synpunkter på ett system som föranleder att landet kastas ut ur den europeiska gemenskapen för att vi inte håller måttet är mycket förvånande. Jag hoppades att ni hade större insikter om vilka stora brister det gamla systemet hade. Det är säkerligen därför som ni går med på det nya systemet. Ni vill inte gå tillbaka till det gamla. Ni vet vad det ledde till. Det här är ett system som är berikande.

Anf. 220 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Det är intressant att ta del av Jabar Amins replik. Det stämmer att ENQA uteslöt Sverige som medlem. Vi sitter på observationsplats, men vi är inte medlemmar. Men det var faktiskt så att vi inte visste det här.

Det fanns två bevekelsegrunder i fråga om att detta skedde. Det tidigare Högskoleverket låg för nära regeringen – det var ett skäl. Ett annat skäl var att de inte tyckte att det system som vi hade byggt upp för att titta mer på resultatfokus var förenligt med deras principer. Precis det har jag också redogjort för i mitt anförande – det vet Jabar Amin om han lyssnade.

Vi såg att det för studenternas skull och för alumners skull var viktigt att de får ett erkännande för den utbildning de har gått. Därför var det viktigt att man såg över systemet och utvärderingen.

Men det är också viktigt att vi nu drar lärdom av det. Oppositionen förkastade det tidigare systemet. Men när utvärderingar från Universitetskanslersämbetet och från riksdagens utbildningsutskott visar på att det systemet faktiskt fungerade är det väl viktigt att vi också gör den typen av utvärderingar i det nästkommande systemet, som vi ska besluta om. När det gäller att göra det var regeringen inte med på noterna, utan det är tack vare Alliansen som det nu kommer att ske. Jag hoppas fortfarande innerligt att det kommer att ske.

Jag ska också säga något kort om kontroll och självständiga arbeten. Läs i regeringens skrivelse! Det är faktiskt ett ganska stort fokus på det. Regeringen säger att just självständiga arbeten kommer att spela en stor roll. När det gäller den kritiken har man bundit ris för egen rygg.

Anf. 221 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Det är skönt att höra Betty Malmberg medge att vi uteslöts ur den europeiska gemenskapen för kvalitetssäkring. Man utesluter inte någon för att det är små brister, utan det är exakt som jag sa. Det var hemmasnickerat på departementet. Det var en del av ENQA:s kritik. Vi har haft den kritiken länge. Det höll inte kvaliteten. Det sa vi innan ENQA gjorde det. ENQA konstaterade samma sak. Det bidrog inte till övriga lärosätens utveckling – det är exakt samma sak. Kritiken mot systemet har varit omfattande.

De självständiga arbetena är viktiga. Men man får inte ha en ensidig fokusering, som man hade förut. Man får ha det som en viktig aspekt, och det har vi i det här arbetet. Men vi ska inte ha en ensidig fokusering.

Den förra regeringen lyssnade inte utan slog dövörat till. Den lyssnade inte på kritik och inte när andra hade bra förslag. Till skillnad från den förra regeringen har vi faktiskt gjort det i utskottet. Vi är nu eniga i utskottet om många bitar. Man har bidragit till att utveckla det här systemet. Jag är stolt över att vi inte gör samma misstag som den förra regeringen. Så fort motståndaren kom med förslag sa man: nej, nej, nej. Vi är öppna för goda och konstruktiva förslag.

Jag hoppas att det här systemet nu blir ett system som kan utveckla kvaliteten inom den högre utbildningen.

Anf. 222 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Jag fick några funderingar när jag lyssnade på Jabar Amin.

Jabar Amin sa att det är första gången i världshistorien som Sverige blir utslängd ur ENQA. Det lät nästan som att det är ett system som har

funnits sedan Machiavelli vandrade på jorden. Men sanningen är väl att det infördes i mitten av 2000-talet. Sverige blev medlem 2006 och var medlem i fyra fem år, tror jag, innan det uppmärksammades att vårt system inte var fullt kompatibelt med det som krävdes.

Jabar Amin gjorde en liknelse med att köra bil och titta i backspeglarna. Men den mer relevanta liknelsen är: Ska man ha en bilbesiktning, eller ska man nöja sig med att föraren själv granskar sin bil? Ska vi nöja oss med att bilbesiktningen granskar min förmåga att själv granska min bil? Eller ska vi ha en extern granskning, så som vi faktiskt har i form av en bilbesiktning?

Jag har en fråga till Jabar Amin. Den är egentligen ganska enkel. Bedömer Jabar Amin att det nya system som regeringen för fram kommer att innebära att de som i framtiden är intresserade av att gå en civilekonomutbildning eller en civilingenjörsutbildning i svensk högskola kommer att kunna jämföra kvaliteten på olika högskolors utbildningar? Det är ganska stora utbildningar i svensk högskola.

Anf. 223 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Det är häpnadsväckande att höra att man vill nonchalera detta. Vad jag vet är det första gången Sverige blir uteslutet ur en europeisk organisation över huvud taget. Det är inte någonting att nonchalera, även om det var 2006. Vi varnade regeringen redan 2009 och 2010 när det här debatterades i riksdagen. Det gjordes från flera partier. Det här systemet höll inte måttet.

Nu vill man nonchalera detta och säga: Jo, det var 2006. Vi var inte med i många år. Problemet är inte det. Problemet är att vi sjösatte ett system som var ofullständigt och som inte höll måttet. Det gjordes mot bättre vetande. Politiker på departementet tyckte att de visste bättre än expertisen.

Nu ska jag gå över till vad det här systemet kommer att leda till. Jag är övertygad – det är säkerligen även ni, eftersom Alliansen går med på att det är ett nytt system och man vill förbättra här och där – om att kvaliteten i den högre utbildningen kommer att bli betydligt bättre med ett bättre system, ett nytt system, som det som vi nu presenterar.

Vad det kan leda till utbildning för utbildning får vi se i de kommande utvärderingarna. Men i stort sett kommer det att utveckla lärosätenas kvalitetsarbete. Det är viktigt.

Anf. 224 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Jag nonchalerar det inte. Jag konstaterar bara att Sverige gick med 2006. År 2011 upptäckte ENQA att det fanns brister. Då tillsatte den dåvarande regeringen en utredning för att möta de bristerna. Det är det vi nu hanterar.

Men jag hade en fråga som Jabar Amin inte svarade på. Den är ganska enkel. Kommer de som i framtiden är intresserade av att börja med en civilekonomutbildning, civilingenjörsutbildning och många andra examensutbildningar att kunna jämföra kvaliteten på utbildningarna i olika svenska högskolor? Kommer det nya systemet att kunna ge den informationen till framtida studenter? Kan man säga att en utbildning vid en högskola är så och så jämfört med samma utbildning på en annan högskola? Kan Jabar Amin svara på den frågan?

Anf. 225 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Beträffande kvaliteten i den högre utbildningen: Vi ska inte ha A-lag, B-lag, C-lag och D-lag. Kvaliteten ska vara god. Vi ska garantera våra kommande och nuvarande studenter att den högre utbildningen i Sverige håller måttet. Det gör vi med detta nya system.

Vi ska inte ha olika för olika grupper. Alla universitet och alla högskolor ska ha ett enda system och ett kvalitetsarbete som håller måttet. Det är viktigt.

Jag märker att ni fortfarande stretar emot. Trots varningar sjösatte ni ett system som ledde till att vi uteslöts ur en europeisk sammanslutning. Jag tycker att man ska erkänna felet och säga: Vi hade fel, våra fel ledde till detta, och nu ska vi ta nya tag. Att hela tiden säga ”Ja, det var små brister, och man kunde ha synpunkter” är inte hållbart.

Jag är glad nu att vi i det här betänkandet i stort sett är överens om att det här systemet är bättre. Det är därför vi ska rösta igenom det här systemet, rösta för det. Det kommer att garantera kvaliteten inom den högre utbildningen i Sverige, och det är jag glad för.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2015/16:116 Det omarbetade direktivet om elektromagnetisk kompatibilitet

Motioner

med anledning av skr. 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD)

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L)

med anledning av framst. 2015/16:RB3 Medgivande för Riksbanken att ingå ett avtal om lån till Internationella valutafonden (IMF)

2015/16:3326 av Dennis Dioukarev och Oscar Sjöstedt (SD)

EU-dokument

KOM(2016) 53 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättandet av en mekanism för informationsutbyte om mellanstatliga avtal och icke-bindande instrument mellan medlemsstaterna och tredje länder på energiområdet och om upphävande av beslut nr 994/2012/EU

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 februari

2015/16:855 Kärnkraftens framtid

av *Edward Riedl* (M)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2015/16:856 Regeringens arbetslöshetsmål

av *Edward Riedl* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 24 februari

2015/16:784 Regelverket för miljöersättningar

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:783 Fri entré

av *Isabella Hökmark* (M)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:787 Musik- och kulturskolan

av *Isabella Hökmark* (M)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:785 Avstämning av sändningstillståndet

av *Cecilia Magnusson* (M)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:786 Utökning av den nationella stödlinjen mot radikalisering och våldsbejakande extremism

av *Roger Haddad* (L)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:789 Minskad skatteadministration för bättre företagsklimat

av *Jörgen Warborn* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2015/16:792 En svensk CCS-strategi

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:791 Regeringens arbetslöshetsmål

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:788 Kristna som trakasseras på asylboenden

av *Mikael Cederbratt* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:797 Krav på handling efter erkännandet av ett pågående folk-
mord

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:802 Kommunernas vetorätt vid nyetablering av vindkraft

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:798 Körkort

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Aida Hadzialic (S)

2015/16:803 Stärkta rättigheter för trafikresenärer

av *Jessika Roswall* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:805 Ungdomspåföljden helgavskiljning med fotboja

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:807 Arbetsmarknadsministrerns besök

av *Boriana Åberg* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:806 Utvisning på grund av brott i fler fall

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:813 Antal personer i snabbspår

av *Elisabeth Svantesson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:808 Beteskravet

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:814 Bristen på gode män till ensamkommande barn

av *Jenny Petersson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:815 Arbete i väntan på läkarlegitimation

av *Jenny Petersson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:810 Våld, trakasserier och oro på bibliotek

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:811 Översyn av straffet för mord

av *Beatrice Ask* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:822 Ingångsjobb

av *Annika Qarlsson* (C)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:817 Bankernas kontanthantering

av *Sanne Eriksson* (S)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2015/16:818 Ålderstest av asylsökande

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

Prot. 2015/16:70
25 februari

2015/16:819 Tillgången till bostäder för försvarsanställda
av *Jan R Andersson* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
2015/16:820 Beredskap i mottagandesystemen
av *Johanna Jönsson* (C)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
2015/16:823 Jakt i fjällen
av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 20.21.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med § 5 anf. 9
(delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 9,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 176 (delvis),
av ålderspresidenten därefter till och med § 16 anf. 205 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Eva-Lena Ekman

§ 1 Avsägelse.....	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Energipolitik.....	2
Näringsutskottets betänkande 2015/16:NU10	2
Anf. 1 ULF BERG (M)	2
Anf. 2 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD).....	4
Anf. 3 HELENA LINDAHL (C).....	6
Anf. 4 MARIA WEIMER (L)	8
Anf. 5 PENILLA GUNTHER (KD).....	9
Anf. 6 INGEMAR NILSSON (S).....	11
Anf. 7 ULF BERG (M) replik	13
Anf. 8 INGEMAR NILSSON (S) replik	14
Anf. 9 ULF BERG (M) replik	14
Anf. 10 INGEMAR NILSSON (S) replik	15
Anf. 11 PENILLA GUNTHER (KD) replik.....	15
Anf. 12 INGEMAR NILSSON (S) replik	16
Anf. 13 PENILLA GUNTHER (KD) replik.....	16
Anf. 14 INGEMAR NILSSON (S) replik	17
Anf. 15 LISE NORDIN (MP).....	17
Anf. 16 ULF BERG (M) replik	20
Anf. 17 LISE NORDIN (MP) replik	20
Anf. 18 ULF BERG (M) replik	21
Anf. 19 LISE NORDIN (MP) replik	21
Anf. 20 PENILLA GUNTHER (KD) replik.....	22
Anf. 21 LISE NORDIN (MP) replik	22
Anf. 22 PENILLA GUNTHER (KD) replik.....	23
Anf. 23 LISE NORDIN (MP) replik	23
Anf. 24 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik.....	24
Anf. 25 LISE NORDIN (MP) replik	25
Anf. 26 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik.....	25
Anf. 27 LISE NORDIN (MP) replik	26
Anf. 28 MARIA WEIMER (L) replik.....	26
Anf. 29 LISE NORDIN (MP) replik	27
Anf. 30 MARIA WEIMER (L) replik	27
Anf. 31 LISE NORDIN (MP) replik	27
Anf. 32 BIRGER LAHTI (V).....	28
(Beslut fattades under § 9.).....	29
Ajournering.....	30
Återupptagna förhandlingar	30
§ 6 Frågestund.....	30
Anf. 33 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	30
<i>Regeringens syn på lagstiftning om löner.....</i>	<i>30</i>
Anf. 34 MARIA MALMER STENERGARD (M).....	30

Anf. 35 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	30
Anf. 36 MARIA MALMER STENERGARD (M)	31
Anf. 37 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	31
<i>Patientsäkerheten och snabbspåret till sjukvårdsarbete för nyanlända</i>	<i>31</i>
Anf. 38 PER RAMHORN (SD)	31
Anf. 39 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	31
Anf. 40 PER RAMHORN (SD)	32
Anf. 41 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	32
<i>Barns kunskaper om barnkonventionen</i>	<i>32</i>
Anf. 42 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L).....	32
Anf. 43 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	32
Anf. 44 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L).....	33
Anf. 45 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	33
<i>Värdlandsavtalet och Sveriges nationella självbestämmande.....</i>	<i>33</i>
Anf. 46 KALLE OLSSON (S)	33
Anf. 47 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	33
Anf. 48 KALLE OLSSON (S)	34
Anf. 49 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	34
<i>Bedömningen av nyanländas kompetens på arbetsmarknaden</i>	<i>34</i>
Anf. 50 ANDERS W JONSSON (C)	34
Anf. 51 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	34
Anf. 52 ANDERS W JONSSON (C)	34
Anf. 53 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	35
<i>Rekryteringen av soldater.....</i>	<i>35</i>
Anf. 54 LARS-ARNE STAXÅNG (M)	35
Anf. 55 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	35
Anf. 56 LARS-ARNE STAXÅNG (M)	35
Anf. 57 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	36
<i>Sveriges hjälp till önationer i Stillahavsregionen</i>	<i>36</i>
Anf. 58 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	36
Anf. 59 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	36
Anf. 60 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	36
Anf. 61 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	36
<i>Avvecklingen av försvarets övningsområden.....</i>	<i>37</i>
Anf. 62 ROGER RICHTOFF (SD)	37
Anf. 63 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	37
Anf. 64 ROGER RICHTOFF (SD)	37
Anf. 65 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	37
<i>Förvaltningsområden för minoritetsspråk.....</i>	<i>38</i>
Anf. 66 ANNICKA ENGBLOM (M)	38

Anf. 67 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	38
Anf. 68 ANNICKA ENGBLOM (M).....	38
Anf. 69 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	38
<i>Enkla jobb för nyanlända</i>	39
Anf. 70 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	39
Anf. 71 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	39
Anf. 72 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	39
Anf. 73 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	39
<i>Utbildning och information om Sverige till nyanlända</i>	40
Anf. 74 ANNA VIKSTRÖM (S).....	40
Anf. 75 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	40
Anf. 76 ANNA VIKSTRÖM (S).....	40
Anf. 77 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	40
<i>Ny strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Etiopien</i>	41
Anf. 78 HANS LINDE (V).....	41
Anf. 79 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	41
Anf. 80 HANS LINDE (V).....	41
Anf. 81 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	42
<i>Satsning på museernas verksamhet</i>	42
Anf. 82 ISABELLA HÖKMARK (M).....	42
Anf. 83 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	42
Anf. 84 ISABELLA HÖKMARK (M).....	43
Anf. 85 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	43
<i>Åtgärder för nyanländas inträde på arbetsmarknaden</i>	43
Anf. 86 MATS PERSSON (L)	43
Anf. 87 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	43
Anf. 88 MATS PERSSON (L)	44
Anf. 89 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	44
<i>Strategier för uppbyggnad av Somalia</i>	44
Anf. 90 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	44
Anf. 91 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	44
Anf. 92 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	45
Anf. 93 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	45
<i>Förföljelse av kristna på svenska flyktingboenden</i>	45
Anf. 94 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	45
Anf. 95 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	45
Anf. 96 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	46
Anf. 97 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	46

<i>Återinförande av värnplikten</i>	46
Anf. 98 ALLAN WIDMAN (L).....	46
Anf. 99 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	46
Anf. 100 ALLAN WIDMAN (L).....	47
Anf. 101 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	47
<i>Anslaget till bygdegårdarna</i>	47
Anf. 102 SOLVEIG ZANDER (C).....	47
Anf. 103 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	47
Anf. 104 SOLVEIG ZANDER (C).....	48
Anf. 105 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	48
<i>Framtidens migrationspolitik</i>	48
Anf. 106 MARKUS WIECHEL (SD).....	48
Anf. 107 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	48
Anf. 108 MARKUS WIECHEL (SD).....	49
Anf. 109 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	49
<i>Etablering av nyanlända</i>	49
Anf. 110 LAWEN REDAR (S).....	49
Anf. 111 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	49
Anf. 112 LAWEN REDAR (S).....	50
Anf. 113 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	50
<i>Organisationer som uppmuntrar till våldsbejakande extremism</i>	50
Anf. 114 ROGER HADDAD (L).....	50
Anf. 115 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	50
Anf. 116 ROGER HADDAD (L).....	51
Anf. 117 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	51
<i>Arbetet med samekonventionen</i>	51
Anf. 118 VERONICA LINDHOLM (S).....	51
Anf. 119 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	51
Anf. 120 VERONICA LINDHOLM (S).....	52
Anf. 121 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	52
<i>Miljöprövning av Tofta skjutfält på Gotland</i>	52
Anf. 122 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	52
Anf. 123 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	52
Anf. 124 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	53
Anf. 125 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	53
<i>Vissa miljöpartisters nej till världlandsavtalet</i>	53
Anf. 126 LENA ASPLUND (M).....	53
Anf. 127 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	53
Anf. 128 LENA ASPLUND (M).....	53
Anf. 129 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	54

<i>Försvarets ekonomi</i>	54	Prot. 2015/16:70
Anf. 130 LOTTA OLSSON (M)	54	25 februari
Anf. 131 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	54	
Anf. 132 LOTTA OLSSON (M)	54	
Anf. 133 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	54	
<i>Civilsamhällets deltagande i offentliga upphandlingar</i>	55	
Anf. 134 EVA LOHMAN (M)	55	
Anf. 135 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	55	
Anf. 136 EVA LOHMAN (M)	55	
Anf. 137 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	55	
<i>Rätten till avdrag för ideella gåvor</i>	56	
Anf. 138 MIKAEL OSCARSSON (KD)	56	
Anf. 139 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	56	
Anf. 140 MIKAEL OSCARSSON (KD)	56	
Anf. 141 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	56	
Anf. 142 FÖRSTE VICE TALMANNEN	57	
§ 7 Vissa frågor om Försvarsmaktens personal	57	
Försvarsutskottets betänkande 2015/16:FöU8	57	
Anf. 143 ALLAN WIDMAN (L)	57	
Anf. 144 ALEXANDRA VÖLKER (S)	58	
Anf. 145 ALLAN WIDMAN (L) replik	60	
Anf. 146 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	61	
Anf. 147 ALLAN WIDMAN (L) replik	61	
Anf. 148 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	62	
Anf. 149 JAN R ANDERSSON (M)	62	
(forts. § 10)	65	
Ajournering	65	
Återupptagna förhandlingar	65	
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 februari	66	
KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	66	
FiU12 Riksrevisionens rapport om transparensen i Årsredovisning för staten 2014	66	
FiU16 Riksrevisionens rapport om statens finansiella tillgångar	66	
UbU6 Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet	66	
§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	66	
NU10 Energipolitik	66	
§ 10 (forts. från § 7) Vissa frågor om Försvarsmaktens personal (forts. FöU8)	68	
Anf. 150 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	68	
Anf. 151 JAN R ANDERSSON (M) replik	68	
Anf. 152 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	69	
Anf. 153 JAN R ANDERSSON (M) replik	69	

Anf. 154	MIKAEL JANSSON (SD)	70
Anf. 155	DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	71
Anf. 156	STIG HENRIKSSON (V)	74
Anf. 157	JAN R ANDERSSON (M) replik	75
Anf. 158	STIG HENRIKSSON (V) replik	76
Anf. 159	JAN R ANDERSSON (M) replik	76
Anf. 160	STIG HENRIKSSON (V) replik	77
Anf. 161	MIKAEL OSCARSSON (KD)	77
Anf. 162	STIG HENRIKSSON (V) replik	79
Anf. 163	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	79
Anf. 164	STIG HENRIKSSON (V) replik	80
Anf. 165	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	81
Anf. 166	PAULA HOLMQVIST (S)	81
Anf. 167	ROGER RICHTOFF (SD)	82
Anf. 168	JAN R ANDERSSON (M) replik	84
Anf. 169	ROGER RICHTOFF (SD) replik	85
Anf. 170	JAN R ANDERSSON (M) replik	85
Anf. 171	ROGER RICHTOFF (SD) replik	85
	(Beslut skulle fattas den 2 mars.)	85
§ 11	Utvidgad miljöbrottsbestämmelse m.m.	86
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16: MJU8	86
Anf. 172	RUNAR FILPER (SD)	86
Anf. 173	KRISTINA YNGWE (C)	87
Anf. 174	JENS HOLM (V)	89
Anf. 175	LARS TYSKLIND (L)	90
Anf. 176	LARS-AXEL NORDELL (KD)	92
Anf. 177	MARIA STRÖMKVIST (S)	93
Anf. 178	GUNILLA NORDGREN (M)	94
Anf. 179	STINA BERGSTRÖM (MP)	96
Anf. 180	RUNAR FILPER (SD) replik	98
Anf. 181	STINA BERGSTRÖM (MP) replik	98
Anf. 182	RUNAR FILPER (SD) replik	99
Anf. 183	STINA BERGSTRÖM (MP) replik	99
Anf. 184	LARS TYSKLIND (L) replik	99
Anf. 185	STINA BERGSTRÖM (MP) replik	100
Anf. 186	LARS TYSKLIND (L) replik	100
Anf. 187	STINA BERGSTRÖM (MP) replik	101
	(Beslut skulle fattas den 2 mars.)	101
§ 12	Riksrevisionens rapport Arktiska rådet – vad Sverige kan göra för att möta rådets utmaningar	101
	Utrikesutskottets betänkande 2015/16: UU11	101
Anf. 188	KERSTIN LUNDGREN (C)	101
Anf. 189	HANS LINDE (V)	103
Anf. 190	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	104
Anf. 191	HANS LINDE (V) replik	105
Anf. 192	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	105
Anf. 193	HANS LINDE (V) replik	105
Anf. 194	PYRY NIEMI (S)	106
Anf. 195	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	107
Anf. 196	PYRY NIEMI (S) replik	108

Anf. 197 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	108
Anf. 198 PYRY NIEMI (S) replik.....	108
Anf. 199 HANS LINDE (V) replik	108
Anf. 200 PYRY NIEMI (S) replik.....	109
Anf. 201 HANS LINDE (V) replik	109
Anf. 202 PYRY NIEMI (S) replik.....	110
Anf. 203 SOFIA ARKELSTEN (M).....	110
(Beslut skulle fattas den 2 mars.).....	111
§ 13 Genomförande av hissdirektivet.....	111
Civilutskottets betänkande 2015/16:CU12	111
(Beslut skulle fattas den 2 mars.).....	111
§ 14 Ökad endomarbehörighet i tvistemål.....	111
Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU3	111
(Beslut skulle fattas den 2 mars.).....	111
§ 15 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel	
under 2014	112
Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU12	112
(Beslut skulle fattas den 2 mars.).....	112
§ 16 Kvalitetssäkring av högre utbildning	112
Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU9	112
Anf. 204 BETTY MALMBERG (M).....	112
Anf. 205 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	114
Anf. 206 CHRISTER NYLANDER (L).....	116
Anf. 207 THOMAS STRAND (S)	117
Anf. 208 BETTY MALMBERG (M) replik.....	120
Anf. 209 THOMAS STRAND (S) replik	120
Anf. 210 BETTY MALMBERG (M) replik.....	121
Anf. 211 THOMAS STRAND (S) replik	121
Anf. 212 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	122
Anf. 213 THOMAS STRAND (S) replik	122
Anf. 214 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	122
Anf. 215 THOMAS STRAND (S) replik	123
Anf. 216 ROBERT STENKVIST (SD).....	123
Anf. 217 JABAR AMIN (MP)	125
Anf. 218 BETTY MALMBERG (M) replik.....	126
Anf. 219 JABAR AMIN (MP) replik	126
Anf. 220 BETTY MALMBERG (M) replik.....	127
Anf. 221 JABAR AMIN (MP) replik	127
Anf. 222 CHRISTER NYLANDER (L) replik	127
Anf. 223 JABAR AMIN (MP) replik	128
Anf. 224 CHRISTER NYLANDER (L) replik	128
Anf. 225 JABAR AMIN (MP) replik	129
(Beslut skulle fattas den 2 mars.).....	129
§ 17 Bordläggning	129
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	130
§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	130
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 20.21.....	132